

Henri BERNARD
Roger GHEYSENS

BĂTĂLIA DIN ARDENI

Editura Militară

HENRI BERNARD

ROGER GHEYSENS

BĂTĂLIA DIN ARDENI
Ultimul război-fulger al lui Hitler
(decembrie 1944 – ianuarie 1945)

EDITURA MILITARĂ 1989

LA BATAILLE D'ARDENNE
L'ULTIME BLITZKRIEG DE HITLER
1984

PREFAȚĂ LA EDIȚIA ROMÂNEASCĂ

Cea de a 40-a aniversare a bătăliei din Ardeni în 1984 a readus în actualitate această mare confruntare de pe frontul occidental în faza finală a celui de-al doilea război mondial. Și înainte de această aniversare bătălia din Ardeni reținuse atenția istoricilor, astfel că bibliografia problemei, bogată și înainte de 1984, s-a văzut sporită în chip însemnat. Abundența lucrărilor nu a însemnat însă și un spor de cunoștințe sau o aprofundare a judecăților. Multe din lucrările apărute vădesc din partea autorilor o supărătoare superficialitate sau părtinire.

Împreună cu regretatul meu prieten Henri Bernard, personalitate strălucită a istoriografiei militare belgiene, am încercat în lucrarea de față să oferim cititorului – atât specialistului, cât și celui „obișnuit” – o relatare sprijinită pe analiza atentă a surselor și întocmită în spiritul riguroasei obiectivități a ultimei mari bătălii de pe frontul de Vest, înainte de prăbușirea celui de-al III-lea Reich.

Istoricii militari cad uneori în capcana întinsă de propriul lor interes pentru o anumită bătălie, izolînd-o de contextul strategic și politic în care ea s-a desfășurat și, uneori, supradimensionîndu-i însemnătatea. Literatura consacrată bătăliei Ardenilor înregistrează și ea asemenea lucrări, mai puțin în ceea ce privește exagerarea importanței ei – este de netăgăduit că bătălia din Ardeni se numără printre „bătăliile decisive ale celui de-al doilea război mondial” – cât mai ales prin ignorarea cadrului politic și militar în care ea s-a desfășurat. Se manifestă tendința de a privi frontul de Vest desprins de ansamblul teatrelor de operații – și în primul rînd de frontul de Est –, ceea ce îngustează simțitor perspectiva de înțelegere și de interpretare a evenimentelor.

Ultima ofensivă germană pe frontul occidental nu poate fi reconstituită și interpretată corect dacă nu se ține seama de ansamblul situației militare a Germaniei hitleriste, determinată de eșecurile suferite de Wehrmacht pe toate fronturile de luptă, nu numai de cele de pe frontul de Vest.

Foarte mulți din autorii lucrărilor despre bătălia din Ardeni au narat evenimentele ca și cum frontul de Vest ar fi fost „de sine stătător”: străpungerea de la Avranches, retragerea în derută a trupelor germane, optimismul Aliaților, confirmat în speranța lor că războiul va lua sfîrșit înainte de Crăciun, eșecul Operației aliate „Market-Garden”, reluarea înaintării aliate, convingerea Înaltului Comandament Aliat despre

incapacitatea Wehrmacht-ului de a lansa o operație ofensivă, în sfârșit, surpriza din zorii zilei de 16 decembrie 1944: ofensiva germană din Ardeni. Nimic sau aproape nimic în această succesiune de evenimente nu ia în considerație desfășurările militare de pe frontul de Est, unde erau concentrate cele mai importante efective ale Wehrmacht-ului.

După bătălia de la Kursk, care a marcat eșecul Operației „Citadela” și trecerea definitivă a inițiativei strategice de partea Armatei Roșii, Wehrmacht-ul s-a aflat într-o permanentă retragere sub loviturile date de forțele militare sovietice. Pierderile umane și materiale suferite de Germania hitleristă în Est au fost considerabile, iar „replierile strategice” din teritoriile pînă atunci ocupate au agravat situația politico-strategică a celui de-al III-lea Reich.

Eșecurile înregistrate de Wehrmacht nu au împiedicat însă industria de război germană, în pofida numeroaselor bombardamente executate asupra Ruhr-ului, pe timp de zi și pe timp de noapte, de aviațiile britanică și americană, să-și sporească neconținut producția și să ajungă, pe ansamblu, la apogeul ei în iulie 1944. Recordul cantitativ a fost dublat de o serie de „premiere” în domeniul tehnicii de luptă, precum avionul fără pilot V-1, racheta V-2, avioanele cu reacție „Messerschmitt” 262, „Arado” 234, tipuri perfecționate de blindate, submarinul XXI etc. Toate aceste realizări ale industriei de armament i-au întărit lui Hitler convingerea că, în ciuda înfrîngerilor suferite de armatele sale, mai dispunea încă de atuuri capabile să modifice în beneficiul său cursul războiului. Strategia lui în anul 1944 se întemeia pe asigurarea securității marelui perimetru al „Fortăreței Europa” (termen lansat de propaganda doctorului Goebbels pentru a desemna teritoriul Reich-ului și teritoriile ocupate sau controlate de el), acoperirea lui aeriană, pentru ca fabricile și uzinele de armament să lucreze cu maximum de randament în vederea reînzestrării Wehrmacht-ului cu tehnică modernă de luptă; odată refăcut potențialul ofensiv al armatei germane, dacă interesele divergente ale celor trei mari din coaliția antihitleristă nu vor fi dus pînă atunci la dezagregarea ei, atunci noile arme aveau să lovească necruțător în adversar.

Această strategie presupunea ca Reich-ul nazist să dispună de timp și spațiu: timp pentru a putea produce în cantități masive noua tehnică de luptă; spațiu pentru a ține cît mai departe pe adversar de centrele industriale vitale ale producției de armament.

Articularea logică a acestei strategii nu era lipsită de temei. Dacă sub aspect politic – speranța de a vedea repetându-se situația din timpul Războiului de șapte ani (1756-1763), când moartea țarinei Elisabeta (1761) salvase Prusia prin ieșirea Rusiei din coaliția adversarilor lui Frederic al II-lea – calculul avea să se dovedească pe de-a întregul greșit, sub aspect militar noile arme au confirmat – în cea mai mare parte – așteptările. Dacă ele nu au putut aduce schimbarea radicală a desfășurării războiului, faptul s-a datorat cantităților insuficiente în care ele au fost produse și lipsei de carburant (în cazul avioanelor și tancurilor). Ambele carențe se explică prin gravele înfrângeri suferite de Wehrmacht în vara anului 1944, înfrângeri care au ruinat premisele înseși ale strategiei lui Hitler.

Disponem în această privință de propria lui mărturie: discuția avută la 18 septembrie 1944 cu șeful regimului fascist din Croația, Ante Pavelić. Solicitat stăruitor de acesta din urmă să-i livreze armament, Hitler „a remarcat că, în privința livrărilor de armament, posibilitățile au fost limitate de trei crize pe care le-a cunoscut Germania în acest an“. Führerul a enumerat și explicat cele trei crize, prezentate de el în ordinea următoare: prăbușirea grupului de armate „Centru” în Bielorussia, acțiunea României în august 1944, „criza din Franța”, adică debarcarea aliată, urmată de străpungerea de la Avranches.

Este ușor de observat că, pentru Hitler însuși, două din cele trei crize cu care Reich-ul fusese confruntat în anul 1944 se plasaseră pe frontul de Est. Catastrofa suferită de Wehrmacht în Bielorussia, în urma ofensivei declanșate la 23 iunie 1944 de Armata Roșie, a făcut obiectul unor studii speciale și și-a aflat locul corespunzător în sintezele de istorie a celui de-al doilea război mondial.

Pe măsură ce rezultatele cercetărilor întreprinse de istoricii români și străini asupra contribuției României la victoria asupra Germaniei hitleriste au pătruns în circuitul științific, însemnătatea crizei cunoscute de Wehrmacht în august 1944 în spațiul românesc a început să se bucure de atenția cuvenită. Încerc satisfacția, aş spune chiar mândria, de a fi fost primul istoric occidental care a consacrat un studiu special Actului de la 23 August 1944, în cadrul unei mari sinteze consacrate celui de-al doilea război mondial, sinteză realizată prin colaborare internațională. Încă din 1969 subliniam că „eliberarea Bucureștiului de către armata română, sprijinită de rezistența civilă, capătă o importanță capitală din punct de

vedere militar: poarta Europei centrale este deschisă trupelor sovietice [...]”.

Cercetările tot mai numeroase și mai valoroase ale colegilor români au relevat, pe o amplă bază de informație, semnificația internațională a Actului revoluționar de la 23 August 1944, realizat, îndeosebi, din inițiativa și sub conducerea Partidului Comunist Român. Acțiunea curajoasă a României a privat Germania hitleristă de posibilitatea de a organiza rezistența pe două alinamente de capitală însemnătate strategică: alinamentul Focșani-Nămoloasa-Brăila și cel al Carpaților. Un calcul judicios a arătat că numai prin eliminarea acestor două posibile bariere România a scurtat războiul cu circa 200 de zile.

Recent am reluat problema consecințelor strategice ale acțiunii României și contribuției României la înfrângerea Germaniei naziste în două studii publicate în revista belgiană de istorie militară „Memo”. Am subliniat în cuprinsul lor excepționala valoare strategică a acțiunilor curajoase ale armatei române. Scriam cu acest prilej: „Împreună cu profesorul Henri Bernard, putem conchide că, grație insurecției române și succesului ei, «ușa Europei centrale a fost deschisă trupelor sovietice», cărora România le-a furnizat pe neașteptate aportul a 365 000 combatanți”. Ca și istoricul britanic Arthur Gould Lee, considerăm că „deschizînd brusc trecerea torentului rus spre frontiera de vest a României, schimbarea de front a României a constrîns Germania să-și retragă forțele din Grecia, Albania și sudul Iugoslaviei și să se fixeze pe o nouă poziție în nordul Iugoslaviei”.

Specialiștii avizați ai frontului de Est, ca, de pildă, profesorul britanic John Erickson, conchid că, prin dezagregarea întregului dispozitiv al Wehrmacht-ului din Europa de sud-est ca urmare a acțiunii României, „23 August 1944 s-a dovedit a fi una din zilele decisive ale întregului război”.

Deopotrivă de dureroasă – sau poate chiar mai mult – a fost pierderea de către Germania nazistă a controlului asupra perimetrului petrolifer din România. Rolul vital al carburantului în războiul contemporan nu mai are nevoie să fie dovedit; el apare oricui, căci un război al motoarelor este de neconceput fără carburant. Cercetările au arătat că încă înainte de declanșarea celui de-al doilea război mondial, Hitler a fost obsedat de ideea de a obține – prin orice mijloace – controlul asupra resurselor petroliere ale României. Aviația și blindatele pe care Hitler miza atât de mult pentru a asigura succesul „războiului fulger” aveau nevoie de benzină

și speranțele de a rezolva problema prin fabricarea carburantului sintetic nu s-au îndeplinit. În repetate rînduri, Hitler a subliniat în anii războiului necesitatea de a dispune de petrolul românesc, ca una din premisele fundamentale ale continuării războiului.

Acțiunea României din august 1944 a lipsit Wehrmacht-ul tocmai de acest indispensabil carburant. Oricît de mari ar fi fost rezultatele obținute de industria de război a Reich-ului în producția de avioane, tancuri, autotunuri etc., ele erau condamnate să rămînă țintuite locului, în absența carburantului, așa cum avea să se întîmple în timpul bătăliei din Ardeni. Albert Speer, fostul ministru al armamentului și munițiilor, conchidea – referindu-se la momentul 23 August 1944 – că pierderea petrolului românesc „a dus la o întorsătură decisivă în istoria producției și economiei de război, deci în istoria conflagrației înseși”.

Marea deplasare de front într-un interval scurt provocată de acțiunea României, pierderea celor două aliniamente de mare însemnătate strategică – Poarta Focșanilor și Carpații – au făcut acut perceptibilă iminența catastrofei care amenința Germania hitleristă. Este semnificativ că, la 30 august 1944, ministrul de externe al Reich-ului, Joachim von Ribbentrop, i-a cerut lui Hitler permisiunea de a face sondaje de pace. Cererea a fost respinsă de führer, care a replicat că atît timp cît situația militară a Germaniei era atît de defavorabilă, ea nu putea aștepta rezultate satisfăcătoare din aceste sondaje. Numai după restabilirea situației militare, eventuale inițiative diplomatice de felul celor sugerate de Ribbentrop ar fi putut să-și afle rostul.

Ofensiva din Ardeni a avut o dublă funcție: militară și politică. Ea trebuia, în concepția lui Hitler, să redea Reich-ului inițiativa strategică pe frontul de Vest (funcția militară) și să-i convingă pe Aliații occidentali că victoria pe care voiau să o obțină în cadrul coaliției antihitleriste era imposibilă, ceea ce – credea führerul – avea să aibă drept consecință destrămarea acestei coaliții.

Am încercat, împreună cu Henri Bernard, să urmărim desfășurarea pregătirilor, a ofensivei germane din Ardeni și apoi falimentul ei. Ceea ce se cuvine subliniat este că de la început această ultimă „aruncare de zar” a lui Hitler s-a aflat sub semnul înfrîngerilor suferite de Wehrmacht pe frontul de Est și, mai ales, sub impactul pierderii controlului asupra perimetrului petrolifer din România. Dispunem de numeroase mărturii care arată teribila penurie de carburant cu care era confruntat Wehrmacht-ul.

Lipsa de carburant a făcut ca noile avioane ale Luftwaffe, unele superioare din punctul de vedere al caracteristicilor tehnico-tactice celor ale Aliatilor, să rămână țintuite la sol, a determinat reducerea dramatică a orelor de antrenament ale piloților, a oprit blindatele germane în plină desfășurare a ofensivei din Ardeni, a lipsit forțele terestre angajate în ofensivă de o acoperire aeriană adecvată, făcându-le, de îndată ce condițiile meteorologice au permis-o, o pradă ușoară pentru aviația aliată.

Numai printr-o privire de ansamblu asupra tuturor fronturilor din Europa pot fi înțelese corect cauzele prăbușirii planurilor lui Hitler de a schimba cursul războiului în Vest prin ofensiva declanșată la 16 decembrie 1944.

Dacă în vara anului 1944 industria de război a Reichului se afla la apogeul producției sale, ceea ce l-a făcut pe Hitler să-și întemeieze viziunea strategică pe convingerea că, prin câștigarea timpului necesar pentru a dispune în cantități masive de noile arme, va putea relua inițiativa strategică, lovitura primită în România, cele 200 de zile pe care Actul de la 23 August 1944 le-a smuls din capitalul de timp al Germaniei naziste s-au repercutat asupra întregii desfășurări a războiului.

Încă în conversația sa cu Ante Pavelić la 18 septembrie 1944, Hitler a subliniat că „este absolut necesar ca frontul de Vest să fie menținut“, întrucât „acum este vorba de apărarea centrelor (industriei) de armament” – regiunile Ruhr și Saar, vitale pentru continuarea efortului de război; el s-a referit la 23 de noi divizii, 5 divizii de parașutiști, numeroase brigăzi de artilerie de fortificații etc. de la care aștepta „o cotitură în Vest”.

Aceste așteptări aveau să se spulbere; Wehrmacht-ul primise în vara anului 1944 teribile lovituri – cele trei crize evocate de Hitler însuși la 18 septembrie – care nu-i mai permiteau să realizeze obiectivele fixate prin ofensiva din Ardeni. În eșecul acestei ultime tentative făcute de Hitler în Vest pentru a redobândi inițiativa strategică, impactul loviturii primite de Wehrmacht prin brava acțiune a României din august 1944 s-a resimțit puternic.

Cartea scrisă împreună cu Henri Bernard se prezintă acum publicului cititor din România. Încerc un sentiment de mare satisfacție, ca unul ce cunoaște foarte bine contribuția României la victoria asupra Germaniei hitleriste, participarea poporului român la lupta împotriva fascismului, pentru libertatea națiunilor și omului.

Văd în această traducere nu numai un act cultural și științific, ci și o nouă mărturie a colaborării dintre istoricii belgieni și români, mai ales a celor preocupați de istoria militară, colaborare ce și-a găsit expresia în recent creată Comisie belgo-română de istorie militară.

Reafirm convingerea că această colaborare, întemeiată pe respectul pentru adevărul istoric și pe stima reciprocă, constituie un excelent mijloc de cunoaștere și apropiere a celor două popoare, ceea ce constituie o importantă contribuție la crearea mult doritului climat de pace și cooperare pe încercatul nostru continent și în întreaga lume.

ROGER GHEYSENS

SEMNE CONVENȚIONALE

X X X X X	Grup de armată
X X X X	Armata
XXX	Corp de armată
X X	Divizie
X	Brigadă
I I I	Regiment
I I	Batalion
I	Companie

Tipul de unitate

Infanterie

Blindată

Artilerie

Pz	Panzer (tancuri)
V sau VG	Volksgrenadier
Para	Aeropurtat(ă)
Ca	Canadian(ă)
Br	Britanic(ă)
U.S.	American(ă)

Cifre arabe mari	= armată
Cifre romane	= corp de armată
Cifre arabe mici	= divizie

SIGLE UTILIZATE ÎN NOTELE DE SUBSOL

CR	<i>Current Reports from Overseas</i> (Rapoarte curente de pe teatrele de
----	---

război de peste mări), document periodic cu difuzare restrînsă publicat în timpul războiului de Ministerul de Război britanic.

- HSW *History of the Second World War* (Istoria celui de-al doilea război mondial), seria britanică, 31 de volume apărute, His Majesty's Stationery Office, Londra, 1952...
- KTW III 2 *Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht* (Jurnalul de operații al Înaltului Comandament al Wehrmacht-ului), iulie 1943-decembrie 1944.
- KTW IV 1 *Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht*, 1945.
- KTW IV 2 *Kriegstagebuch des Oberkommandos der Wehrmacht*, 1945.
- NXV *Procès des grands criminels de guerre devant le Tribunal international de Nuremberg, 14 novembre 1945-1 octobre 1946* (Procesul marilor criminali de război judecat în fața tribunalului internațional de la Nürnberg, 14 noiembrie 1945-1 octombrie 1946), 42 de volume, Nürnberg, 1947-1949.
- USW *United States Army in World War II* (Participarea armatei americane la cel de-al doilea război mondial). 86 de volume apărute, editat de Centrul de istorie militară din cadrul Departamentului trupelor de uscat al S.U.A., Washington D.C. 1946...

„Un război atrage după sine alt război, unul mic va genera un altul mai mare, dintr-unul singur se vor naște două; dintr-un război pornit într-o doară, se va declanșa unul dur și sîngeros. Războiul e o ciură ce se răspîndește de la o țară la alta și se întinde de la state vecine pînă la cele mai îndepărtate”.

ERASM

(Instituția prințului creștin, 1516)

PARTEA ÎNTÂI

URMĂRILE BĂTĂLIEI DIN NORMANDIA

CAPITOLUL I

ELIBERAREA BELGIEI

Înaintarea la sud de Sena

După dezastrul de la Falaise, Argentan, mareșalul Walter Model, comandantul șef al forțelor germane din vest, intenționase să mențină temporar aliniamentul Touques-Laigle, mai precis regiunea situată la sud de Paris și Sena superioară. Pe acest front vor fi dislocate de la vest spre est armatele 7, 5 tancuri și 1. La stînga acesteia din urmă se afla Armata 19, care se retrăsese din sud. Generalul SS Paul Hausser, care fusese grav rănit în ziua de 20 august, va fi în curînd înlocuit la comanda Armatei 7 de generalul SS Hans Eberbach.

Armata 1 germană a început să se retragă din golful Gasconiei către sud-est. Hărțuită de forțele din Rezistență și de aviația aliată, blocată pe Loara occidentală de Grupul 19 aviație tactică, ea reușește să-și salveze o parte din forțe, ce traversează acest fluviu prin punctele necucerite încă de americani; 20 000 de oameni se predau americanilor. Dispunerea forțelor ordonată de Model pe aliniamentul defensiv menționat trebuia să permită organizarea unei linii de apărare ce pornea de pe Sena, includea capul de pod Paris – ce se impunea a fi menținut cu orice preț – și continua cu Yonne, canalul Bourgogne, Dijon, Dôle, pînă la frontiera elvețiană.

Corpul I britanic din compunerea Armatei 1 canadiene își începuse înaintarea spre Sena inferioară, în timp ce Corpul II canadian și Armata 2 britanică continuau executarea manevrei de la Falaise.

Corpul I britanic, comandat de generalul John T. Crocker, avea de îndeplinit o misiune dificilă. Diviziile 711 și 346 germane, dispuse în fața corpului, nu fuseseră supuse încercărilor grele de la Falaise și erau relativ odihnite. Divizia 272, care suportase șocul operației „Totalize” – denumire codificată a acțiunii de străpungere declanșată de Corpul II canadian în direcția Falaise la 8 august –, continua să aibă o bună capacitate de luptă. Diviziile 331, 334 și 17 ale Luftwaffe se aflau în apropiere. Între Dines și

Sena inferioară, germanii au pregătit distrugerea podurilor pe numeroase cursuri de apă și au instalat un întreg sistem de câmpuri de mine și distrugeri.

Crocker a dispus de la vest la est diviziile 6 aeropurtată, 49, 51 și infanteria Diviziei 7 blindate, păstrând blindatele acesteia în rezervă.

Divizia 6 aeropurtată se afla în dispozitiv încă din ziua Z (6 iunie 1944). Ea ar fi trebuit să fie înlocuită la câteva zile de la desantare. Deși trupele care urmau să o înlocuiască nu au sosit la timp, din cauza furtunii din iunie, această formație de elită a continuat să lupte fără încetare. Ținând seama că efectivele unei divizii aeropurtate erau, de regulă, reduse și că unitățile Diviziei 6 aeropurtate suferiseră pierderi mari, ea a fost întărită temporar, în afara a trei regimente de artilerie, cu alte patru unități însumând 7 000 de oameni: brigăzile 1 și 4 comando¹, Brigada 1 belgiană „Libération” (comandată de colonelul J. Piron) și Brigada regală olandeză „Prințesa Irene” (comandată de colonelul A.C. de Ruyter van Steveninck). Ultimele două brigăzi au debarcat în portul Arromanches în prima săptămână a lunii august.

Divizia 6 aeropurtată întărită a înaintat spre Sena pe trei direcții principale. Brigada 1 belgiană, mai puțin escadronul blindat, a înaintat de-a lungul mării, a atacat spre Franceville în ziua de 17, a cucerit orașul și a intrat în Cabourg în ziua de 21; a eliberat apoi localitatea Houlgate, a angajat o luptă tenace la Aubervilliers, a cucerit localitatea Deauville, a eliberat Touques și a cucerit orașul Honfleur în ziua de 25. În acest timp, forțele principale ale Diviziei 6 aeropurtate au înaintat impetuos, concentrându-și efortul principal pe direcția Troarn, Pont-l'Évêque, Pont-Audemer, avînd în eşalonul întîi regimentul de cercetare al diviziei și escadronul blindat belgian. Localitatea Pont-Audemer a fost ocupată în ziua de 26. A doua zi, o parte din subunitățile diviziei au fost retrase de pe front² în Marea Britanie, pentru a beneficia de o scurtă perioadă de odihnă binemeritată, pentru a-și completa efectivele și a se pregăti în vederea îndeplinirii altor misiuni.³

La rîndul său, Divizia 49 a traversat cursurile de apă Dives și Vie și a ajuns pe data de 20 pe malurile rîului Touques, după ce a cucerit înălțimea situată la 9 kilometri sud-vest de Pont-l'Évêque; Divizia 51 se afla în acel moment în apropiere de localitatea Lisieux; la dreapta, trupele de infanterie din cadrul formațiunii denumite „Șobolanii deșertului” cuceresc localitatea Livarot, iar tancurile acesteia efectuează o manevră de întoarcere și ajung la

Lisieux în ziua de 23. Podul de la Fervaques, de pe râul Touques, este cucerit intact, iar Divizia 7 blindată trece râul Risle pe data de 26.

Între timp, după terminarea bătăliei de la Falaise, Corpul II canadian (alcătuit din Divizia 6 blindată, diviziile 2 și 3 canadiene, Divizia blindată poloneză) se dispune în dreapta Corpului I britanic. De asemenea, Corpurile XII și XXX (constituite din Divizia 11, Divizia blindată de gardă și diviziile 3, 15, 43, 50 și 53) din compunerea Armatei 2 britanice⁴ se intercalează între forțele canadiene și Armata 1 americană. Pe data de 24, Corpul I canadian se află la Bernay, a doua zi trece râul Risle și se îndreaptă în forță către Elbeuf. Corpul XII britanic, care pînă la ocuparea localității Bernay de către forțele canadiene nu dispunea de spațiu suficient pentru desfășurare, are ca misiune ocuparea orașului Louviers. La Corpul XXX, aflat, de asemenea, în primele zile, într-un spațiu restrîns, Divizia 11 blindată, singura mare unitate pe care se putea conta inițial, ajunsese pe râul Touques în apropiere de Gacé, în seara zilei de 21. Aici întâlnește o rezistență puternică și cucerește, impetuos, în ziua de 22, localitatea Laigle. Pe 23 și 24, generalul Brian G. Horrocks, comandantul Corpului XXX armată, care a mai angajat în luptă alte două divizii, a curățat pădurea Bréteuil și se pregătește să forțeze Sena pe la Vernon. Pretutindeni deci, în fața Grupului de armate 21, aliniamentul preconizat inițial de Model era depășit.

Cu toate acestea, rezistența germană se întărește tot mai mult pe măsură ce Corpul XXX britanic se apropie de Sena. Începînd din ziua de 29 însă, Corpul XV armată american, care trecuse din compunerea Armatei 3 în aceea a Armatei 1, se află la Mantes, unde cucerește un cap de pod pe malul fluviului. La cererea generalului Bernard L. Montgomery, comandantul trupelor de uscat aliate, generalul Omar N. Bradley, comandantul Grupului de armate 12, dirijează pe direcția Louviers-Elbeuf unități ale corpurilor XV și XIX armată, cu scopul de a lovi trupele germane care mai rezistă în fața britanicilor. Efectul este uluitor. Din aproape în aproape, întregul dispozitiv german situat la sud de fluviu este nimicit.

La Corpul XXX armată britanic, Divizia 43 forțează Sena pe bărci de asalt în ziua de 25, sub acoperirea unui puternic foc de baraj. Divizia 15 din Corpul XII armată, la Louviers, în ziua de 27, canadienii la Pont-de-l'Arche și Elbeuf pe 26 și 27, Divizia 51 și Brigada 4 comando la Duclair, Divizia 49, Brigada regală olandeză și Brigada belgiană la Caudebec și la Vieux-Port, în zilele de 30 și 31, forțează de asemenea marele fluviu în sectoarele

lor. După ce pontonierii au instalat podurile, au trecut fluviul și blindatele. De-a lungul Senei nu mai exista nici o poziție apărută de germani.

Pierderile lor în cursul luptelor desfășurate pe malul de sud au fost ridicate. Divizia 346 și-a mai putut salva câte ceva din efectivele rămase; diviziile 344 și 711 sînt practic nimicite. Forțelor Reich-ului nu le mai rămîne decît să se replieze pe „aliniamentul Kitzinger“: Sommes, Soissons, Epernay, Châlons-sur-Marne, platoul Langres, Besançon, frontiera elvețiană. Ar trebui ca aliații să le lase o clipă de răgaz pentru a-l organiza pentru apărare.

La Armata 1 americană, în timp ce Corpul XIX, înlocuind Corpul XV, dezvoltă capul de pod de la Nantes-Gassicourt, Corpul V⁵, precedat de Divizia blindată a generalului Leclerc, intră impetuos la 25 august în Parisul deja eliberat de forțele Rezistenței.

La Armata 3, comandată de generalul George S. Patton, Corpul XX armată forțează Sena pe 21 august și intră în Melun și Fontainebleau; Corpul XII armată, cu Divizia 4 blindată în eșalonul întîi, comandată de renumitul tactician în materie de blindate J.S. Wood, eliberează Orléans-ul pe data de 17 și se îndreaptă vertiginos spre localitatea Troyes, la care ajunge în ziua de 26; Corpul XV armată, care reintrase în compunerea Armatei 3, se deplasează cu rapiditate la dreapta Corpului XII și dezvoltă cu impetuozitate ofensiva spre Chaumont. Patton se dovedește a fi încă o dată un mare maestru în exploatarea situației. Personaj legendar, avînd ca nimeni altul simțul și patima luptei ⁶, comandantul Armatei 3 are sufletul unui cavaler medieval rătăcit în secolul nostru. Dar al unui cavaler care știe să mînuiască mijloacele cele mai moderne. Talentul său de a modifica cu extremă rapiditate planurile în fața unei situații neașteptate și de a-și deruta neîncetat adversarul, dinamismul, exemplul și încrederea sa forțează destinul. Înaintarea armatei lui Patton – fiecare corp de armată are în compunere trei sau patru divizii, cu o divizie blindată în frunte – are loc cu atîta rapiditate încît ea face inutilă o vastă operație aeropurtată preconizată a se efectua în unghiul format de Sena și Loara, între Paris și Orléans. Fiecare mare unitate de blindate este sprijinită de o formație de avioane de vînătoare-bombardament, care constituie de fapt „ochii” acestora și care hărțuiesc concentrările inamicului și liniile lui de comunicație. „Perfectiunea legăturii la sol în această acțiune a reprezentat unul din elementele cele mai remarcabile ale înaintării și a permis obținerea unor

rezultate strălucite. Armatei aeriene îi revine de asemenea misiunea de a supraveghea întregul bazin al Loarei, de la flancul drept al Armatei 3.

La 1 septembrie, numărul celor făcuți prizonieri, începând cu data de 6 iunie, ajunsese la cifra de 300 000, în care intrau și cei căzuți în mâinile forțelor debarcate pe Coasta de Azur. Tot spațiul cuprins între Sena și Loara, care, conform planului inițial, trebuia să fie eliberat în ziua Z+90, a fost eliberat în ziua Z+85.

La 20 august, după dezastrul de la Falaise, Hitler ordonase pregătirea pentru apărare a liniei fortificate „Westwall“, care urma să garanteze integritatea „teritoriului național“, pe aliniamentul gurii fluviului Escaut, sud Anvers, canalul Albert, porțiunea din linia Siegfried situată la frontiera belgiană și luxemburgheză, prelungită de segmentul francez al râului Moselle și munții Vosgi; alte directive impun pregătirea pentru apărare a coastei, începând din Danemarca până în Olanda. Peste 300 000 de membri ai organizațiilor Todt, Hitler Jugend și Reichsarbeitsdienst se vor pune pe treabă. Dar cum această întreprindere, concepută târziu, necesită cinci sau șase săptămâni, Model ordonă, prin instrucțiunea sa din 31 august, să fie apărat aliniamentul intermediar Dyle, Meuse, Moselle atît cît va fi necesar.

Bătălia pentru porturi

Inamicul a lăsat în urmă grupări puternice cu misiunea de a menține cît mai mult timp porturile Royan, La Rochelle, Saint-Nazaire, Lorient, Brest, Le Havre, Dieppe, Le Tréport, Boulogne, Calais, Dunkerque. Acestea dispuneau de importante forțe de apărare și cîmpuri de mine. Din cauza populației civile rămasă în orașe, aviația aliată nu îndrăznește să declanșeze atacuri puternice asupra lor. La 5 septembrie, Armata 9 americană, recent reconstituită, de sub conducerea generalului William H. Simpson, inițiază o serie de operații pentru eliberarea porturilor bretone. La 28 septembrie este cucerit orașul Brest și sînt luați peste 36 000 de prizonieri, dar localitatea este prea îndepărtată pentru ca acest fapt să dea rezultatul scontat. Celelalte porturi franceze vor fi de asemenea eliberate, cu excepția portului Royan, unde garnizoana germană va rezista pînă în aprilie 1945, iar cele din La Rochelle, Lorient, Saint-Nazaire și Dunkerque, doar blocate de forțele aliate, vor capitula abia la încetarea ostilităților.

Ofensivă generalizată sau ofensivă pe o direcție principală?

La începutul celei de-a doua jumătăți a lunii august, Montgomery intuise în mod clar situația forțelor germane din nordul Franței și din Belgia; ele nu depășeau efectivele a 17 divizii, și acestea foarte reduse, iar trupele care se retrăgeau din sud – ca urmare a debarcării aliaților pe Coasta de Azur – erau lipsite de capacitatea de ripostă ofensivă. Dacă i s-ar fi lăsat timp la dispoziție, inamicul și-ar fi putut întări forțele cu diviziile nou-constituite sau aduse de pe alte fronturi. Încă de pe atunci, Montgomery aprecia că trebuia să se execute o pătrundere rapidă și puternică cu „maximum de forțe” prin Belgia și Olanda spre zonele de șes din nordul Germaniei, favorabile acțiunii blindatelor. În linii mari, planul lui Montgomery era următorul: „1. După forțarea Senei, grupurile de armate 21 și 12 ar trebui să se constituie într-o masă omogenă de circa 40 de divizii, suficient de puternică pentru a putea preîntâmpina orice surpriză din partea inamicului. Această grupare s-ar îndrepta în direcția nord-est; 2. Grupul de armate 21 de pe frontul occidental ar degaja coasta Mîneei, Pas-de-Calais, Flandra și s-ar asigura spre Anvers și partea de sud a Olandei; 3. Grupul de armate 12 ar constitui flancul de est și s-ar deplasa cu dreapta sa spre Ardeni, spre Aix-la-Chapelle și Köln; 4. Ansamblul acestei deplasări ar avea ca pivot Parisul. O puternică grupare de forțe americane ar fi dispusă în zona Orléans, Troyes, Châlons, Reims, Laon, cu flancul drept desfășurat de-a lungul Loarei pînă la Nantes; 5. Forțele din cadrul operației „Dragoon” (debarcare în sud) ar fi îndreptate către Nancy și Saar. N-ar trebui să încercăm să le ajungem din urmă cu forțele noastre din flancul drept, căci acest lucru ne-ar dezechilibra strategia; 6. Obiectivul fundamental al deplasării ar fi dislocarea în Belgia a unor puternice forțe de aviație, apărarea unor capete de pod dincolo de Rin înainte de sosirea iernii și cucerirea rapidă a bazinului Ruhr”.

De fapt, era vorba de a încredința efortul principal armatelor 1 canadiană, 2 britanică și 1 americană, care aveau în flancul drept Armata 3 americană. Această concepție, pe care Montgomery o propusese deja lui Bradley pe 17 august, a fost prezentată de către învingătorul de la El Alamein șase zile mai târziu generalului Dwight D. Eisenhower, comandantul suprem al forțelor terestre, aeriene și navale de pe teatrul de operații din Europa Occidentală. Este vorba de așa-numita „Single Concentrated Thrust Policy” – „Strategia ofensivei pe o direcție principală”.

Constatăm că expresia consacrată „ofensivă pe front îngust” este inexactă și poate lăsa să se înțeleagă că ar fi vorba de un atac pe o direcție

principală, mai slab pe flancuri. Ceea ce Montgomery intenționează însă să lanseze asupra Ruhr-ului este, dimpotrivă, o masă concentrată, a cărei libertate de acțiune este perfect garantată.

Pe de altă parte, comanda unică a tuturor forțelor terestre revine în continuare generalului britanic, însă numai pînă la 1 septembrie. Potrivit lui Montgomery, numai această comandă unică a permis obținerea pînă la acea dată a mării victorii, asigurînd astfel echilibrul permanent al forțelor aliate. O modificare a sistemului în acel moment, aprecia el, risca să provoace o dispersare a forțelor. Eisenhower, adăuga Montgomery, în calitatea sa de comandant suprem, nu trebuia să abdice de la acest principiu și să preia comanda bătăliei terestre. Comandantul suprem trebuia să fie în măsură să aibă o privire de ansamblu asupra oricărei probleme mai complicate, fie că era vorba de aspecte legate de trupele de uscat, forțele aeriene, forțele maritime militare etc., fie de ordin civil, politic etc.

În timp ce Montgomery își pregătea planul în aceste condiții, Bradley și Patton concepuseră un altul, o ofensivă americană a cărei lovitură principală să fie executată prin breșa Palatinatului pe direcția Frankfurt. Și în acest caz era vorba de o „ofensivă pe o direcție principală”, al cărei centru de greutate nu coincidea însă cu cel preconizat de Montgomery.

Eisenhower era confruntat cu două concepții, care nu corespundeau punctului său de vedere. El aprecia că nu putea să-și concentreze toate resursele materiale și nici să-și prelungească liniile de comunicație spre nord-est, într-o ofensivă pe o singură direcție în adîncimea teritoriului inamic, în condițiile în care porturile erau ori prea îndepărtate ori prea distruse sau controlate încă de inamic. El hotărâște ca armatele aliate să declanșeze ofensiva spre Rin și să se dispună apoi pe toată lungimea sa; ele își vor continua operațiile pe malul drept numai după ce orașul Anvers va fi fost eliberat și, ca atare, utilizabil. Era vorba de așa-numita „Broad Front Policy” – „Strategia ofensivei generalizate”. Eisenhower nu concepea însă această operație în sensul unei repartizări uniforme a mijloacelor pe întregul front. Consecvent concepției sale premergătoare zilei Z, el prevedea dezvoltarea efortului, succesiv, pe două direcții principale: 1. O ofensivă a lui Montgomery spre nord, prin care să se elibereze porturile de la Marea Mîneei și, în special, Anvers-ul; flancul drept al Grupului de armate 21 va fi asigurat de Armata 1 americană la nord de masivul Ardeni. *În acest timp, se va acorda prioritate de aprovizionare forțelor din nord pe seama rezervelor Armatei 3 a lui Patton*; 2. După cucerirea Anvers-ului,

generalului Patton i se vor pune la dispoziție mijloacele necesare pentru reluarea atacului pe direcția Saar, realizând, totodată, joncțiunea cu forțele sosite de pe Coasta de Azur. Eisenhower insistă totuși ca ofensiva finală spre interiorul Germaniei să nu fie lansată înainte ca Rinul să fi fost atins cu grosul forțelor.

În ultimii patruzeci de ani s-a scris foarte mult despre aceste două concepții.⁷ Partizanii „Strategiei ofensivei generalizate“ afirmă, în esență, următoarele: serviciile de informații ale Grupului de armate 21 dispuneau de posibilități reduse de cercetare la nivelul frontului și al ariergărzii sale operative; serviciile Comandamentului Suprem al Forțelor Expediționare Aliate (C.S.F.E.A.) dispuneau de mijloace mult mai importante, care le permiteau să execute recunoașteri pînă în inima Germaniei; ele știau că resursele umane și materiale ale acesteia erau încă puternice și apreciau că o ofensivă înspre Ruhr, de cealaltă parte a Rinului, înainte ca Anvers-ul să fi fost nu numai degajat, ci și apt să funcționeze la randamentul său maxim, ar fi dus la o catastrofă.

Susținătorii strategiei ofensivei pe o direcție principală afirmă că neputința („non possumus“) lui Eisenhower era mai degrabă de ordin politic și psihologic decît militar. Fiecare se simte dator să recunoască că Eisenhower a fost un generalisim de o obiectivitate perfectă: el nu făcea nici o deosebire între conaționalii săi și aliați. Dimpotrivă, chiar el i-a susținut pe primii împotriva celor din urmă, spre marea nemulțumire a lui Bradley și Patton. Dar, în cazul respectiv, el se temea să nu incite presa și opinia publică, suverane în Statele Unite, cu atît mai mult cu cît în anul următor, în noiembrie, erau prevăzute alegeri prezidențiale.⁸ Opinia publică americană n-a vrut niciodată să înțeleagă manevra lui Montgomery din Normandia. Ea s-a bucurat de înaintarea spectaculoasă a lui Patton, pe care a comparat-o în mod orgolios cu încetineala britanică. Or, cînd, la 23 august, Montgomery îi prezenta lui Eisenhower propunerile sale, Grupul de armate 21 nu atinsese încă Sena, iar Armata 3 americană înainta vertiginos. Patton a intrat în legendă încă din timpul vieții. Patton însemna Sherman
⁹... Presa americană se dezlănțuie. Adoptarea strategiei ofensivei pe o direcție principală în avantajul lui Montgomery ar fi echivalat cu restrîngerea rolului lui Patton și cu limitarea înaintării trupelor sale, datorită reducerii cantității de carburant.

Marea urmărire

Eisenhower nu s-a alăturat propunerii lui Montgomery privind ofensiva pe o direcție principală. La 1 septembrie, el a preluat comanda directă a tuturor forțelor armate, așa cum fusese prevăzut în luna iulie. Autoritatea generalului britanic se va limita de acum înainte la Grupul de armate 21. La aceeași dată de 1 septembrie – și nu este vorba de o coincidență – regele George al VI-lea l-a avansat pe Montgomery feldmareșal.

Comandantul suprem alcătuiuse de puțină vreme Armata 1 aeropurtată, sub comanda generalului-locotenent Lewis H. Brereton.¹⁰ Această rezervă generală a comandantului suprem cuprindea un stat-major de armată, două state-majore de corp de armată, Corpul I aeropurtat britanic, sub comanda generalului M.B. Ridgway, forțele proprii de transport aerian, Gruparea 9 americană de transport aerian, grupurile 38 și 46 din R.A.F.¹¹ (aviația militară britanică). Armata 1 aeropurtată putea avea în subordine, pentru o operație anume, totul sau o parte din diviziile aeropurtate și alte unități aeropurtate aliate¹², precum și divizii obișnuite transportate sau nu pe calea aerului.

Statul-major al lui Brereton avea ca primă misiune pregătirea unei serii de operații aeropurtate, ce urmau să fie executate numai în caz de necesitate. Întărirea rapidă a lui Patton a dus la anularea acelei prime manevre aeriene ce urma să se execute în interfluviul Sena-Loara. Mai erau prevăzute și altele, în special în zona Hainaut. În ziua de 25 iulie, Rezistenței belgiene i-au fost transmise felicitări din partea lui Eisenhower pentru strălucitele rezultate obținute în distrugerea rețelei feroviare și rutiere. În cursul lunilor iulie și august au fost efectuate parașutări de materiale, care s-au dovedit insuficiente pentru echiparea tuturor membrilor Rezistenței.

Londra și-a concentrat atenția asupra Anvers-ului. Șeful de stat-major al Secției Operații Speciale¹³ (Special Operations Executive) și Direcția 2 belgiană au conceput, cu concursul specialiștilor din marele port, o vastă misiune de protejare „prin antidistrugere” a instalațiilor portuare, precum și acțiuni de sabotaj menite să hărțuiască forțele inamice. Comitetul de Coordonare din Anvers¹⁴ a menținut contactul cu Londra prin agenți parașutați. În lunile iulie și august, grupurile Rezistenței au sabotat liniile de cale ferată și drumurile care duceau spre Anvers, precum și nodurile feroviare Herentals și Boom. Cuiele cu patru vîrfuri presărate din belșug și,

într-o oarecare măsură, minele antitanc fac ca deplasarea convoaielor germane să fie tot mai anevoioasă. Pe la jumătatea lunii iulie, toate instalațiile de racord de la legăturile telefonice ale artileriei antiaeriene sînt aruncate în aer, provocînd mari perturbații vreme de opt zile. În noaptea de 6 spre 7 august, între orele 00,00-00,15, toate liniile telefonice și de telegraf au fost tăiate, ca urmare a mesajului transmis de B.B.C. „Ne distrăm bine la școală“. La Anvers au mai fost sabotate instalațiile industriale care serveau la fabricarea oxigenului lichid pentru rachetele V-1; materialul plutitor inamic, în speță două vedete lansatoare de torpile; depozitele de benzină, din care multe au fost incendiate. Din 25 august începe faza propriu-zisă de distrugere și antidistrugere.

La 1 septembrie, cu două zile înainte ca primele unități terestre aliate să pătrundă în Belgia, postul de radio B.B.C. transmite mesajul „Narcisa galbenă a înflorit“. Generalul-locotenent Pire comunică Armatei secrete ordinul de a declanșa în toată țara acțiunile de guerilă, care urmează celor de sabotaj. Celelalte grupări ale Rezistenței sînt, de asemenea, gata de acțiune. Pe 2 septembrie, Armata secretă primește ordinul de a-i aduna pe refugiați. În urma declanșării noii faze, membrii Rezistenței au trecut la realizarea planurilor finale. Toate obiectivele fixate de Londra pentru teritoriul belgian vor fi fost îndeplinite în mare măsură în momentul eliberării.

De comun acord cu guvernul Pierlot, Eisenhower îi numește pe generalul-maior Ivan Gérard, fost comandant al Armatei secrete, și pe Marcel Grégoire, unul din șefii Frontului Independenței – ambii refugiați în Marea Britanie – în funcțiile de comandant și, respectiv, comandant adjunct al forțelor belgiene din interior. Aceeași procedură fusese urmată și în cazul generalului Koenig, numit comandant șef al forțelor franceze din interior. Aceste numiri în funcție, anunțate de postul de radio B.B.C., au drept scop punerea formațiilor clandestine sub protecția Convenției de la Haga din 1907.¹⁵

Primii soldați aliați în uniformă care vor intra în Belgia nu vor fi nici britanicii și nici americanii din trupele de uscat, care au trecut frontiera pe 2 septembrie, ci micile grupuri din trupele speciale S.A.S. (Serviciul Special Aerian). În ziua de 15 august, o grupă de recunoaștere alcătuită din opt militari belgieni care făceau parte din S.A.S., comandată de un ofițer, este parașutată în Ardenii francezi și pătrunde în Belgia, pentru a pregăti sosirea grupării S.A.S. a maiorului E. Blondeel; începînd cu 29 august, aceștia sînt

lansați în grupuri mici în spatele liniilor inamice, pe un teritoriu care se întindea între Gedinne (Luxemburg) și Peer (Limburg).¹⁶ Un alt grup, de data aceasta britanic, a fost desemnat să efectueze legătura cu zona V a Armatei secrete, care opera în Ardeni, și să coordoneze acțiunea forțelor din Rezistență cu cea a forțelor americane care urmau să traverseze fluviul Meuse. Aceste grupări S.A.S. vor furniza informații prețioase cu privire la deplasările și pozițiile inamicului, vor ataca pozițiile de luptă ale acestuia și amplasamentele bateriilor și vor colabora strâns cu partizanii din Rezistență, în special la Gedinne și Buissonville; ele vor scoate din luptă 3 000 de germani, vor distruge circa 100 de vehicule și importante stocuri de muniție.

La Grupul de armate 21, cele două mari unități blindate ale Armatei 1 canadiene (Corpul I britanic și Corpul II canadian), comandată de generalul Henry Crerar, Divizia 4 blindată canadiană și polonezi înaintează rapid către nord, însă diviziile de infanterie sînt întîrziate de bătălia pentru porturi.

Ordinul lui Hitler ca porturile să fie menținute pînă la capăt nu era lipsit de temei. Acționînd în acest mod, erau dispersate eforturile unităților aliate care ar fi putut fi mai tîrziu foarte necesare în Belgia. La 1 septembrie, localitățile Dieppe și Le Tréport cad în mîinile diviziilor 2 și 3 canadiene. În aceeași zi, Divizia 51 eliberează Saint-Valéry-en-Caux.¹⁷ Atacul portului Le Havre constituie o problemă mult mai complicată. Orașul este puternic fortificat: tranșee antitanc continue, cîmpuri de mine, adăposturi din beton, obstacole de tot felul.

Printr-o strălucită manevră executată de generalul J.T. Crocker cu Divizia 49, cu Divizia 51, reîntoarsă de la Saint-Valéry-en-Caux, Brigada 39 blindată și Brigada 34 tancuri, precum și cu numeroasele mijloace speciale de luptă puse la dispoziție de generalul Percy Hobart, rezistența inamică este înfrîntă în mai puțin de două zile; în ziua de 12 septembrie, germanii vor înălța steagul alb; la orele 11,30 vor fi făcuți prizonieri. Boulogne și Calais vor depune armele cu 20 000 de oameni la 22 septembrie și, respectiv, 1 octombrie, sub loviturile Diviziei 3 canadiene. Cu mult mai devreme, pe 9 septembrie, Nieuport, Ostende și Bruges căzuseră și ele; pretutindeni formațiile Rezistenței belgiene participă la acțiuni de eliberare, alături de trupele aliate.

În ceea ce privește Armata 2 britanică de sub comanda generalului Sir Miles C. Dempsey (Corpurile XXX, XII și VIII armată britanice),

înaintarea sa a fost vertiginoasă. Corpul VIII este menținut în continuare, în mod provizoriu, în Normandia, pentru ca efectivele sale să poală fi utilizate de corpurile XXX și XII. Aproape întreaga artilerie grea, mijlocie și antiaeriană a rămas la sud de Sena.

La Corpul XXX armată, Divizia 11 blindată de sub comanda generalului P.B. Roberts părăsește capul de pod de pe Sena și se îndreaptă spre Vernon. Țîșnește apoi în direcția Beauvais. Divizia blindată de gardă, aflată sub comanda generalului A.H. Adair, înaintează la dreapta sa. Divizia 50 urmează îndeaproape cele două mari unități blindate.

La Corpul XII armată, comandat de generalul N.M. Ritchie, Divizia 7 blindată, „Șobolanii deșertului”, se îndreaptă spre trecerile de pe râul Somme, Picquigny și Longpré, fiind sprijinită de Divizia 53. La 30 august, elementele avansate ale lui „Pip” Roberts se află la 60 km de râul Somme. Înaintînd extrem de rapid, atît ziua cît și noaptea, acestea ajung a doua zi la Amiens, unde trei din cele patru poduri peste râul Somme sînt capturate intacte, cu sprijinul prețios al Rezistenței. Înaintarea este atît de neașteptată, încît Eberbach, care preluase de curînd comanda Armatei 7 germane și răspundea de poziția „Somme”, este capturat cu întregul său stat-major. În acel moment, Eberbach s-a gîndit, probabil nu fără amărăciune, la strălucitele victorii ale Wehrmacht-ului obținute pe Somme cu patru ani mai înainte... De menținerea liniei Kitzinger nici nu mai putea fi vorba acum, cu atît mai mult cu cît într-un vehicul capturat de Regimentul 11 husari fusese găsit un document senzațional: harta întregului dispozitiv german dintre Somme și Meuse; din ea rezulta că nu se prevăzuse nimic pentru împiedicarea înaintării rapide a aliaților spre nord.

La dreapta Diviziei 11 blindate, cei din Divizia de gardă au parcurs în șapte ore itinerarul Gisors, Corbie, loc în care trec fluviul în ziua de 31, la orele 09,00. „Șobolanii deșertului” traversează și ei fluviul în ziua de 1 septembrie, pe la Picquigny.

La Grupul de armate 12, Armata 1 americană, comandată de generalul Courtney Hodges (constituită din corpurile XIX, VII și V armată), a început deplasarea de la fluviul Sena, cu trei corpuri în paralel. Avînd în vedere că Eisenhower stabilise ca efortul principal să se desfășoare în nord pînă la cucerirea Anvers-ului, Bradley alocă, începînd cu 1 septembrie, 5 000 de tone de provizii zilnic Armatei 1 și doar 2 000 de tone Armatei 3 a lui Patton.

Încercuind și capturînd aproape 30 000 de germani la sud de Mons, între corpurile XIX și VII armată, Armata 1 înaintează rapid. Corpul XIX se găsește pe 11 septembrie la Maastricht. Corpul VII eliberează în ziua de 9 orașul Liège și ajunge la frontiera germană. Corpul V este ajutat de trupele speciale S.A.S. și de membrii Rezistenței din Ardeni, care hărțuiesc fără încetare inamicul, împiedică distrugerile, fac numeroși prizonieri ¹⁸ și pînă la sosirea americanilor eliberează mai multe orașe; Corpul V se află pe 10 septembrie în Luxemburg. Ca urmare, frontul Dyle, Meuse, pe care Model spera să-l mai apere o bucată de vreme, este depășit în bună măsură, pe toată lungimea sa.

Armata 3 americană a lui Patton (compusă din corpurile XX, XII și XV armată) trece la rîndul său Marna, pe 21 august. Pînă acum înaintarea sa a fost rapidă; nu avea probleme în materie de aprovizionare, iar aviația îi aducea un supliment de 500 tone de materiale pe zi. Mînios la culme, cînd a aflat, la 1 septembrie, că aprovizionarea armatei sale fusese redusă în folosul lui Hodges, Patton a ordonat corpurilor de armată din subordine să-și continue deplasarea spre est, pînă la epuizarea rezervelor de combustibil, și apoi „să coboare și să continue marșul pe jos“. Entuziasmul, dar și furia comandantului Armatei 3 s-au amplificat în momentul cînd a ajuns în locul în care se petrecuseră, cu 26 de ani mai înainte și aproape în aceeași zi, glorioasele fapte de arme ale tînărului locotenent-colonel Patton... ¹⁹ Atinge fluviul Meuse, unde cea mai mare parte a forțelor sale se opresc. Pe 4 septembrie însă, Bradley hotărăște ca aprovizionarea zilnică pentru Patton și Hodges să fie de 3 500 tone; în acest timp, Armata 3 se îndreaptă spre Moselle, cu intenția de a forța linia Siegfried. Corpul V, din compunerea Armatei 1, are ca misiune acoperirea flancului de nord al lui Patton, fapt ce explică și motivul ruperii forțelor sale de Armata 1.

Pe 11 septembrie, la Sombernon s-a realizat joncțiunea între divizia blindată comandată de generalul Leclerc – care făcea acum parte din Corpul XV al Armatei 3 americane – și unele elemente aparținînd forțelor debarcate pe Coasta de Azur. Acestea din urmă ies din subordinea generalului Maitland Wilson, comandantul șef al sectorului mediteranean, și trec sub comanda lui Eisenhower; ele vor constitui de acum înainte Grupul de armate 6, comandat de generalul Jacob L. Devers.

Grupul de armate 6 va cuprinde Armata 7 americană, formată inițial din Corpul VI armată, și Armata 1 franceză, care are în compunere corpurile I și II armată. În fruntea acestora se află doi glorioși „rebeli“ care luptaseră în

Africa de nord în noiembrie 1942: M.E. Béthouard și J.J. Goislard de Monsabert.

Cucerirea portului Anvers

La 31 august, generalul Horrocks face dovada dinamismului său. El știe că Rezistența belgiană din Anvers a pus totul în mișcare pentru menținerea instalațiilor din marele port. „O să vă cer imposibilul, le-a spus el colonelului Roberts și generalului Adair, dar știu că pentru voi nimic nu este imposibil: Divizia 11 blindată pe itinerarul de bază Seclin, Alost, Wolvertem, autostradă, Anvers; Divizia de gardă pe direcția Arras, Douai, Tournai, Hal, Bruxelles. Doresc să fiu la Bruxelles și Anvers în mai puțin de 4 zile“. De la Amiens la Anvers sînt 240 km. Cele două mari unități blindate vor înainta într-un ritm impetuos. Divizia 7 blindată din compunerea Corpului XI armată se va deplasa în același mod pe direcția Picquigny, Lille, Gand, unde va ajunge în ziua de 5 septembrie. Pretutindeni, forțele Rezistenței din provinciile Hainaut, Flandra, Brabant și Anvers practică antidistrugerile și deseori luptele de guerilă, cu prețul unor pierderi mari, făcînd însă numeroși prizonieri și ușurînd astfel misiunile corpurilor XXX și XII armată. Traversarea a numeroase cursuri de apă nu pune nici un fel de probleme. Pe timpul întregii acțiuni, începînd de la Sena și pînă în provincia Brabant, Horrocks își va comanda corpul de armată nu de la punctul său de comandă, pe care nu-l va vedea timp de o săptămînă, ci chiar de pe tanc, avînd în echipaj un singur ofițer din statul său major, un ofițer de transmisiuni și aghiotantul. Un tanc care va fi prezent pretutindeni. În zorii zilei de 3 septembrie, Divizia blindată de gardă se află la Douai. „Diseară vom fi la Bruxelles“, a spus Horrocks. Marea unitate blindată se îndreaptă vertiginos spre capitală pe două itinerare, avînd în dreapta Regimentul de gardă galez și în stînga Regimentul de grenadieri de gardă. Acestea din urmă vor ajunge la Hal la sfîrșitul după-amiezii, iar elementele lor înaintate vor intra în Bruxelles înainte de lăsarea întunericului, după ce parcurseră 120 de kilometri în 10 ore. A doua zi, brigada comandată de colonelul Piron, care a pătruns în Belgia pe la Rongy, își face intrarea într-un Bruxelles cuprins de un entuziasm fără margini, o dată cu grosul forțelor Diviziei blindate de gardă. Divizia 50 sosește și ea. În aceeași zi, Louvain este eliberat. În acest răstimp, Divizia 11 blindată a putut trece canalele Willebroek și Rupel pe poduri intacte, datorită ajutorului acordat de

Rezistență. În după-amiaza zilei de 4, batalionul 3 din Regimentul regal de tancuri, de sub comanda locotenent-colonelului D.A.H. Silvertop, pătrunde în Anvers.²⁰ Brigada 159 din compunerea Diviziei 11 blindate începe curățirea orașului, cu ajutorul Rezistenței; sînt capturați 6 000 de germani, printre care generalul von Stolberg-Stolberg, comandantul garnizoanei.

Rapiditatea blindatelor britanice și acțiunea Rezistenței din Anvers au permis astfel îndeplinirea acestui act de eroism, la care nici chiar cei mai optimiști nu îndrăzneau să spere: eliberarea Anvers-ului, cu toate instalațiile sale portuare intacte. În ce situație dezastruoasă s-ar fi găsit armatele aliate dacă, la eliberarea sa, metropola ar fi fost la fel de distrusă ca și porturile franceze? Chiar dacă această faptă ar fi constituit singurul succes al formațiunilor Rezistenței belgiene, acest mare act de bravură, de importanță capitală, ar fi fost suficient să compenseze toate eforturile și sacrificiile acceptate vreme de patru ani. „Acest fapt va scurta războiul cu mai multe luni”, avea să afirme, cîteva zile după eliberarea Anvers-ului, generalul-maior britanic G. Erskine, înaltul împluternicit al lui Eisenhower pe lîngă guvernul belgian, în timp ce va parcurge cei aproximativ 40 km de cheiuri aproape intacte ale portului.

Oprirea

Pe 11 septembrie, cele două mari unități blindate din Armata 1 canadiană, Divizia 4 canadiană și forțele poloneze ajung la canalul Léopold, însă orașul Zeebrugge continuă să reziste. Aceste unități nu vor realiza joncțiunea cu diviziile de infanterie angajate în bătălia pentru porturi. De aceea, formațiunile din Rezistență și, în special, cei din Armata secretă contribuie la asigurarea frontului care se stabilește în nordul Flandrei și pe care aliații, cu efective reduse, nu au reușit să-l străpungă. Importante forțe germane dețin Zeelanda²¹ continentală și insulară, al cărei teren oferă condiții propice pentru organizarea apărării.

Brigada 4 comando și, apoi, Brigada blindată cehoslovacă, comandată de generalul-maior Liska, au asigurat măsurile de blocare a portului Dunkerque.

Ajuns la Anvers, Corpul XXX armată comandat de Horrocks se afla la 500 km de bazele sale din Normandia. Blindatele sale, bătînd toate recordurile lui Rommel și ale lui Patton, înaintaseră în ultimele șapte zile 390 de kilometri.²²

Într-un cuvânt, Horrocks a dezmințit în mod strălucit afirmațiile americanilor, potrivit cărora viteza era în exclusivitate apanajul lor. De aceea, Montgomery consideră momentul potrivit pentru a-i prezenta din nou lui Eisenhower propunerile sale din 23 august, într-o formă modificată. Ceea ce și face, prin notele sale din 4 și 7 septembrie, în prima din aceste zile fiind eliberat Anvers-ul. În ziua de 10 septembrie, la Bruxelles, unde la acea dată se afla și Eisenhower, Montgomery își va reformula cererea verbal, în felul următor: Armata 1 canadiană la stînga și Armata 3 americană la dreapta ar rămîne în apărare; cele 16 divizii ale lui Dempsey și Hodges, asigurate cu aprovizionările și vehiculele necesare, întărite cu patru divizii aeropurtate și transportate pe calea aerului, ar urma să înainteze pe un front concentrat spre Ruhr. În pofida insistenței lui Montgomery, Eisenhower nu încuviințează. În schimb, aprobă o acțiune a Armatei 2 britanice, întărită cu forțe aeropurtate, prin Olanda, în direcția nord, pentru a instala, înainte de venirea timpului nefavorabil, un cap de pod dincolo de Rinul inferior, la Arnhem. În acest mod, va fi creată o excelentă bază de plecare, fără obstacole naturale importante, care va facilita, în momentul depășirii Anvers-ului, demararea operațiilor în direcția cîmpiilor din nordul Germaniei.

Începînd din 7 septembrie, Corpul XII armată își extinde zona de responsabilitate de la Gand la Anvers inclusiv, pentru a permite Corpului XXX armată să-și concentreze efectivele spre est.

Inamicul își întărește apărarea pe canalele din regiunea Campine; între Anvers și Beringen sînt semnalate elementele a trei divizii și grupări tactice blindate, în timp ce marile unități de infanterie britanice nu sînt încă disponibile. Horrocks va aprecia efortul forțelor belgiene din interior, care i s-au alăturat din proprie inițiativă în vederea acoperirii efectivelor necesare pentru front. În ziua de 8 septembrie, Divizia blindată de gardă, împreună cu Brigada regală olandeză, traversează canalul Albert pe la Beringen, unde podul este distrus. Între timp, sosește și Divizia 50; în pofida unei rezistențe înverșunate, veteranii de la El Alamein cuceresc un cap de pod la sud-vest de Geel.

La Anvers reacția germană continuă să fie puternică; Brigada 11 blindată este înlocuită cu elemente ale Diviziei 53, întărite cu unități belgiene din Rezistență. Un batalion al Armatei secrete menține canalul Wynegem în punctul Viersel și stabilește un cap de pod la sud de ecluza Wynegem.

După ce instalează două poduri la Beringen, Divizia blindată de gardă se îndreaptă vertiginos spre Neerpelt și Helchteren; la stînga ei, brigada comandată de colonelul Piron cucerește Heppen și Bourg-Léopold; la dreapta, Divizia 11 blindată înaintează către Bree și face un ocol către Hasselt. Pe 10 septembrie, după lupte dîrze, Regimentul de gardă irlandez izbutește să cucerească intact podul Neerpelt de pe canalul Campine. Pe 11 septembrie se realizează contactul cu forțele belgiene din S.A.S. parașutate în regiunea Peer, unde au hărțuit coloanele germane. Divizia 15, de sub comanda generalului C.M. Barber, cucerește pe 13 septembrie un cap de pod la nord-est de Geel.

Perioada de urmărire s-a încheiat. Pentru executarea operației în direcția Arnhem, generalul Dempsey regroupează unitățile foarte dispersate ale celor trei corpuri de armată din subordine, dislocate între Herentals și Hasselt. Pe 17 septembrie, Armata 1 canadiană ia în responsabilitatea sa frontul cuprins între mare și Herentals.

Încă din 4 septembrie, după cucerirea de către englezi a portului Anvers, generalul Bradley încetase să-i mai acorde prioritate în aprovizionare lui Hodges. De acum înainte, atît Hodges, cît și Patton, vor primi fiecare cîte 3 500 tone de materiale pe zi. Insuficient, totuși, pentru a-i permite Armatei 1 americane să străpungă linia Siegfried, cu atît mai mult cu cît cele opt divizii ale sale sînt desfășurate pe un front de 240 km, între cele două axe divergente ale Armatei 2 britanice și Armatei 3 americane. Rezistența inamică se manifestă pe întreg frontul.

Pe 10 septembrie, forțele lui Patton, care au ocupat localitatea Toul, cuceresc două mici capete de pod pe râul Moselle. Rezistența germană se întărește. Diviziile 3 și 15 Panzergrenadier²³ sosite de puțin timp din Italia și două brigăzi SS întăresc sectorul, fapt ce îngreuiază înaintarea americană. Pe 15 septembrie este cucerită localitatea Nancy, după care urmează oprirea.

În acest moment, la armatele 3 și 1 americane „strategia ofensivei generalizate” pare să aibă ca rezultat repartizarea uniformă, pe întregul front, a penuriei de carburant.

La Grupul de armate 6, armatele generalilor Patch și de Lattre se deplasează rapid spre nord-est, de la Lunéville spre Elveția. Inamicul se „agață” de Vosgi și apără în continuare regiunea Belfort.

Administrarea teritoriilor eliberate și cucerite

Comandamentul aliat înființează o vastă organizație denumită Civil Affairs (Afaceri Civile) sau Allied Military Government of Occupied Territories (A.M.G.O.T. – Administrația Militară Aliată din Teritoriile Ocupate), pentru organizarea și administrarea teritoriilor eliberate și ocupate. A.M.G.O.T. avea drept scop: 1. Sprijinirea operațiilor prin menținerea ordinii și securității, prin folosirea resurselor de mînă de lucru și materiale din aceste țări. 2. Ajutorarea și aprovizionarea populației. Toate problemele ce urmau a fi rezolvate – securitate, igienă, reutilizarea industriei, reamenajarea porturilor, a căilor și mijloacelor de comunicație, a transmisiunilor, agricultură, comerț, finanțe, circulația persoanelor, bursa neagră, salvarea operelor de artă, denazificare în Germania – fuseseră studiate în școli speciale, iar ofițerii pentru afaceri civile aleși pe specialități au fost instruiți special în acest scop. Ei aveau rolul de a scuti comandamentul de grija administrării interne și a mobilizării resurselor locale, de a-l sprijini și de a-i acorda asistență de specialitate. Existau echipe pentru „afaceri civile teritoriale” și „operative”, acestea din urmă formînd o secție specială în cadrul statelor-majore, denumită la americani G.5.

Problemele cărora A.M.G.O.T. urmau să le facă față se dovedeau a fi de o complexitate neobișnuită, mai întîi în țările eliberate, deoarece trebuiau împăcate două principii, care în anumite momente riscau să se ciocnească: respectarea suveranității guvernelor restabilite și necesitățile de ordin militar ale Comandamentului aliat. Or, fiecare țară aliată prezenta un caz particular, dacă se exceptau Norvegia, Olanda și Luxemburg. Acestea erau singurele țări ale căror suverani și guverne legitime se aflau la Londra. Cazul Belgiei era aproape asemănător, cu excepția faptului că prezența guvernului în Anglia și cea a regelui Leopold al III-lea în Belgia riscau să provoace anumite dificultăți. O situație cu totul diferită era în Franța, ca urmare a existenței guvernului colaboraționist al mareșalului Pétain, precum și în Danemarca, unde regele Christian al X-lea, rămas în țară, încuraja o rezistență deosebit de eficientă; guvernul a fost însă constrîns de germani să-și înceteze orice funcție. În ceea ce privește Italia, ea era un vechi stat inamic trecut în tabăra aliată. În Grecia domnea confuzia, datorită guvernului satelit și animozităților dintre marile formații din Rezistență. A.M.G.O.T. urma, de asemenea, să acționeze în Birmania, în Thailanda, Indochina și Malaezia.

Au fost elaborate „planificări” („plannings”) pentru fiecare țară. O parte din tonajul maritim a fost rezervat aprovizionărilor care constituiau un prim-ajutor pentru țările ocupate. Această parte nu putea fi evaluată cu precizie înaintea eliberării, căci ea era subordonată nevoilor prioritare ale forțelor combatante, care depindeau, la rândul lor, de cursul operațiilor.

Prima experiență a avut loc în Sicilia. În Italia peninsulară, suprapopulată, înfometată și dispunând de condiții de igienă deplorabile, sarcinile organizației Afaceri Civile au fost copleșitoare. Într-un an au fost aduse aici peste două milioane de tone de mărfuri – alimente, medicamente, săpun –, fapt care a deturnat o parte însemnată din cantitățile și mijloacele de transport destinate frontului terestru, contribuind la încetinirea ritmului operațiilor. În schimb, măsurile de igienă luate de organizația Afaceri Civile au oprit epidemiile ce amenințau să se răspândească în rândul populației și al luptătorilor.

Înainte de 6 iunie 1944, guvernele aliate constituite aflate în exil la Londra au stabilit acorduri cu guvernele britanic și american, în sensul ca atribuțiile fiecăruia să fie bine definite. Guvernul belgian a semnat, la 16 mai 1944, un acord cu Marea Britanie prin care ceda autorității militare aliate toate prerogativele necesare asigurării bunului mers al operațiilor – în special puteri de rechiziție mai largi, inclusiv în domeniul mîinii de lucru civile – și obținea, pe de altă parte, dreptul de a folosi specialiști belgieni, consilieri pentru afaceri civile, ca intermediari între autoritățile militare aliate și autoritățile locale belgiene²⁴; guvernul belgian solicita să aibă libertatea de a promulga, chiar în faza militară a eliberării, orice legislație pe care ar fi considerat-o oportună; represiunea ținea în mod exclusiv de competența tribunalelor belgiene; în fața curții marțiale aliate ar fi trebuit să compară numai cei care ar fi comis, după eliberare, infracțiuni la adresa persoanelor, bunurilor sau securității trupelor aliate.

Guvernele aliate aflate la Londra erau fără îndoială îndreptățite „să pună punctul pe i”, înainte de eliberarea teritoriilor lor, pentru a se asigura că suveranitatea lor națională nu avea să fie compromisă. În Franța, A.M.G.O.T. nu a fost prea populară.²⁵ Lipsa de tact a unora dintre membrii săi, precum și susceptibilitatea națională exagerată a generalului De Gaulle nu au fost de natură să faciliteze lucrurile. În schimb, relațiile dintre organizația aliată și autoritățile belgiene au fost excelente, grație fericitei alegeri a consilierilor belgieni, tactului și spiritului de largă cooperare ale

generalului-maior Erskine, șeful misiunii Comandamentului Suprem al Forțelor Expediționare Aliate din Belgia.

A.M.G.O.T., organizație la nivel internațional, a reprezentat o inovație. Cum n-a avut însă nici un fel de precedent, este firesc ca ea să fi fost imperfectă. Activitatea sa va fi însă cu atât mai meritorie. Cu titlul de exemplu, în ziua de 8 septembrie 1944, la 13 zile după eliberarea sa, Parisul era aprovizionat cu 10 000 tone de alimente. Nu era o cantitate enormă pentru nevoile unui oraș atât de populat. Era însă o cifră considerabilă, dacă se are în vedere faptul că armatele se aflau în plină desfășurare a operațiilor și că problema asigurării cantității necesare de combustibil se va dovedi în curând imposibil de rezolvat pentru menținerea ritmului de înaintare a acestora.

Pînă la 30 iunie 1945, organizația Afaceri Civile va livra 5 631 800 tone de alimente pentru nevoile Franței, Belgiei, Luxemburgului, Olandei, Danemarcei și Norvegiei.

Belgia eliberată

Belgienii i-au primit pe eliberatori cu un entuziasm ce l-a depășit pe cel din noiembrie 1918. Suferințele și represaliile fuseseră mult mai dure sub a doua ocupație decît sub prima. Dar entuziasmul a fost de mai scurtă durată în 1944 decît în 1918. Cu 26 de ani mai înainte, războiul se terminase cu adevărat, iar combatanții, prizonierii, refugiații se întorseseră de îndată la casele lor. În septembrie 1944, după o scurtă perioadă de iluzii, lumea a înțeles curînd că avea să mai petreacă încă o iarnă de război și că sutele de mii de belgieni care se aflau în Germania nu aveau să se întoarcă prea repede. Cu toate că nimeni nu se mai îndoia de ororile ce se petreceau în lagărele de concentrare, lumea nu credea că vor exista totuși atât de mulți compatrioți care nu se vor mai întoarce niciodată. Nimeni nu se gîndea însă la faptul că germanii îi vor supune în curînd la scurte, dar grele încercări în Ardeni. Și nici că iarna anilor 1944-1945 avea să fie cea mai aspră de pînă atunci, iar combustibilul se va asigura din ce în ce mai greu.

Situația Belgiei era totuși de invidiat față de cea a vecinilor săi aliați. Ea fusese eliberată într-o săptămînă, fără lupte sîngeroase, în vreme ce Franța fusese teatrul unor lungi și dure bătălii, iar Olanda avea să fie cîmp de luptă o perioadă de nouă luni, cu prețul unor groaznice privațiuni pentru populația din centrul și nordul neeliberat.

După eliberare, Belgia va putea să-și procure devize, căci, datorită situației sale geografice, pe teritoriul său va staționa un număr considerabil de trupe aliate. Încă din luna septembrie, trezoreria belgiană vira Comandamentului Suprem al Forțelor Expediționare Aliate diferite sume în franci belgieni, destinate plății trupelor americane, britanice și canadiene. Trezoreria a asigurat direct plata unor avansuri în valoare de 14 225 milioane de franci, care au fost rambursate în devize forte.

Întrucât eliberarea nu a coincis cu sfârșitul războiului, nevoile populației rămâneau subordonate necesităților imperioase ale ostilităților. De aceea, pentru un anumit timp, importurile destinate populației s-au aflat în competența exclusivă a Comandamentului aliat, prin intermediul Afacerilor Civile. Volumul importurilor efectuate în aceste condiții depindea în bună măsură de tonajul maritim de care dispunea Comandamentul Suprem al Forțelor Expediționare Aliate și, în consecință, de planurile militare. De unde și denumirea de Military Civil Program (Programul Militaro-Civil) dată acestui sistem de importuri. În cadrul Programului Militaro-Civil au fost vehiculate mărfuri în valoare de circa 6 878 milioane de franci, din care 62% erau de proveniență americană, 33% britanică și 5% canadiană. Pentru compensarea prestațiilor pe care Belgia le consimțise în cadrul Acordurilor de împrumut-închiriere²⁶, inclusiv în varianta lor de reciprocitate, aliații vor reduce datoria acesteia din Programul Militaro-Civil la 4 264 milioane de franci belgieni.

Dacă situația economică a Belgiei la sfârșitul războiului era oarecum favorabilă, situația financiară a țării, în momentul eliberării, risca să devină dezastruoasă. În cursul anilor 1936-1938, valoarea medie a biletelor de bancă emise de Banca Națională și aflate în circulație fusese de 22 miliarde; la începutul lunii septembrie 1944, aceasta era de nouă ori mai ridicată.

Belgia se afla deci în plină inflație datorită disproporției dramatice dintre masa exagerată de mijloace de plată și cantitatea derizorie a produselor și serviciilor. Cele 67 miliarde de franci în monedă germană, în care intra și soldul creditor al Belgiei la „clearing-ul“ central de la Berlin, nu însemnau aproape nimic.

Guvernul belgian avea de ales între două posibilități: fie să lase lucrurile în voia lor, ceea ce ar fi fost o politică nesăbuită, de ruinare a economiei, de incertitudine pentru producători și salariați; fie să acționeze, plecând de la situația existentă, pentru înlăturarea în cea mai mare parte a surplusului de

mijloace de plată și pentru stabilirea pe o bază solidă a unei monede care să permită renașterea economică și socială.

Guvernul belgian de la Londra a optat pentru această din urmă și avantajoasă alternativă, prin promulgarea decretelor cu putere de lege datorate ministrului de finanțe Camille Gutt, acel mare cetățean ai cărui fii, doi la număr, căzuseră pe câmpul de luptă.

Fără îndoială, a fost nevoie să fie decretate și aplicate și unele măsuri nepopulare, care au fost deseori greșit înțelese. Următoarele cifre, extrase din declarația guvernamentală din 16 mai 1945, sînt revelatoare pentru meritele acestei politici, care, prin blocarea temporară sau definitivă a mijloacelor de plată și prin trei impozite speciale²⁷, au contribuit la asanarea monetară.

La începutul lunii septembrie 1944, puterea de cumpărare globală era de 185,9 miliarde de franci. La sfîrșitul lunii octombrie 1944, puterea de cumpărare globală era de 177,2 miliarde²⁸, din care: 72 în circulație, 42 blocate temporar și 63,2 blocate definitiv.²⁹ Fără îndoială că prelungirea ostilităților dincolo de limitele prevăzute a mărit circulația fiduciară după reforma monetară. Aceasta nu înseamnă însă că stabilitatea monedei belgiene nu a fost zdruncinată. În Franța, guvernul nu a îndrăznit să ia măsuri asemănătoare. Redresarea sa monetară a fost în consecință mult mai anevoioasă.

F.S.V. Donnison a ajuns la concluzia că „Redresarea economică și financiară a Belgiei a fost remarcabilă, în special în comparație cu vecinii săi (...). Pe timpul războiului, Congo fusese principala sursă de uraniu pentru Statele Unite, ceea ce dusesse la acumularea unui important sold creditor în dolari.³⁰ Pe de altă parte, Belgia nu se simțea rănită în amorul propriu și nici nu era divizată ca Franța; de aceea, ea a acceptat cu mare bucurie ajutorul din partea aliaților. Poate și pentru faptul că Belgia, acest «cockpit of Europe»³¹, dobîndise multă experiență în materie de ocupație; existau puține modalități pe care să nu le fi cunoscut, pentru a trage maximum de profit din situația creată. În mod paradoxal, faptul că germanii nu au fost distruși în 1944 și că bătălia a continuat în timpul iernii atît de aproape de frontiera belgiană a constituit, probabil, un factor important pentru redresarea economică a țării. Forțele aliate aveau nevoie de multe lucruri, pe care le-au plătit bine, și au folosit din plin mîna de lucru belgiană, care altfel ar fi șomat din lipsă de materie primă”.

Avînd în vedere că regele Leopold al III-lea era, din 7 iunie 1944, prizonier în Germania, pentru Belgia se punea problema numirii unui regent. Regența era virtual stabilită prin decizia luată de guvern la Poitiers, în ziua de 28 mai 1940; potrivit acestei decizii, guvernul își asuma toate puterile, deoarece regele, găsindu-se în mîna invadatorului, se afla în imposibilitatea de a guverna, caz prevăzut de articolul 82 din constituție. Dar, timp de peste patru ani, Camerele nu s-au putut întruni în mod regulat pentru a numi un regent. Ele au uzat de această înaltă prerogativă de îndată ce situația, adică eliberarea teritoriului, a permis-o. Numirea, pe 20 septembrie 1944, a prințului Charles ca regent al Belgiei nu a ridicat probleme deosebite.

Guvernul Pierlot, reîntors de la Londra, a fost lărgit după ce prințul-regent a depus jurămîntul. În Cabinet au intrat mai multe personalități ce făcuseră parte din Rezistență, printre care și trei comuniști. Între aceștia, Fernand Demany, dinamicul fondator al Frontului Independenței, reprezenta în mod deosebit Rezistența.

Problema demobilizării și a dezarmării formațiunilor de rezistență avea să provoace, în noiembrie 1944, o criză destul de gravă. În ziua de 13 a acelei luni, guvernul a hotărît, după o lungă ezitare, la cererea lui Eisenhower, să procedeze la demobilizarea și dezarmarea Rezistenței în termen de 5 zile. Șefii Frontului Independenței erau în cea mai mare parte ostili acestui ordin.³² A trebuit să fie pusă în joc toată diplomația generalului-maior Erskine pentru a-i convinge pe cei din conducere, care au hotărît în final să predea armele numai autorităților militare aliate.

Ministrul Apărării Naționale, Fernand Demets, a lansat un apel către tinerii din formațiunile de rezistență, prin care îi îndemna să intre în unitățile regulate belgiene ce se reînființau. Acest apel a constituit obiectul unor vii acuzații din partea mișcărilor de extremă dreapta, care cereau intrarea „în bloc” a unităților de partizani înarmați sau a milițiilor patriotice în armată și nu pe bază de angajamente individuale. În dezacord cu colegii lor de cabinet, miniștrii comuniști, printre care și Fernand Demany, și-au prezentat, la 16 noiembrie, demisia.

În ziua de 13 februarie 1945, guvernul lui Achille van Acker i-a succedat guvernului condus de Hubert Pierlot. Schimbarea a fost operată în conformitate cu regulile constituționale. În cursul lunilor următoare – în situații extrem de dificile și deseori neplăcute – noul prim-ministru, personalitate puțin cunoscută pînă atunci, s-a dovedit a fi, sub aparența sa

pitorească, un organizator de primă mână – în special în „bătălia cărbunelui” – și un adevărat om de stat.

CAPITOLUL II

PERIOADĂ DE CRIZĂ PENTRU ALIAȚII OCCIDENTALI

Situația la 17 septembrie 1944

Către jumătatea lunii septembrie, a început o perioadă de criză pentru forțele lui Eisenhower. Într-adevăr, toate porturile franceze, de la Toulouse la Dunkerque, erau fie prea îndepărtate, fie prea distruse ori aflate încă în stăpânirea inamicului; lungimea exagerată a liniilor de comunicație, materialul rulant distrus de bombardamente sau capturat de germani provocau acestor armate victorioase un început de asfixiere; unele mari unități, așa cum am văzut, s-au oprit pe loc din cauza lipsei de carburant. Pe 21 septembrie, Eisenhower scria generalului George C. Marshall, șeful statului-major al trupelor de uscat americane: „Cînd vom putea folosi din plin portul Anvers, pentru noi va fi o adevărată transfuzie de sînge!”. Fără îndoială, se ratase ocazia obținerii unui succes mai substanțial, căci germanii întăreau linia Siegfried cu unități nou-constituite sau aduse de pe alte fronturi; la 1 octombrie, ei aveau în vest 56 de divizii germane față de cele 52 ale aliaților, ce-i drept întărite. Deși supremația aliaților în artilerie, tancuri și aviație era netă, în materie de proiectile și carburant situația nu era deloc mulțumitoare, avînd în vedere și faptul că portul Anvers continua să fie blocat, iar timpul nefavorabil, instalat prematur, anihila avantajele superiorității aeriene³³ și în blindate.

În aceste condiții nu mai era posibilă obținerea victoriei în 1944. Eisenhower avea de patru ori mai puține divizii decît avusese mareșalul Foch în 1918, pentru a acoperi, în schimb, un front mai larg.³⁴

Bătălia pentru cursurile de apă

Potrivit concepției comandantului suprem, prin vasta operație cu numele de cod „Market-Garden” se urmărea capturarea prin surprindere și „printr-o unică și puternică lovitură de sabie” a unei fîșii de teren de o parte și de alta a comunicației Eindhoven, Grave, Nijmegen, Arnhem, Zuiderzee. Astfel va fi fost trecut puternicul baraj constituit din multiplele cursuri de apă, din care cele mai importante erau Meuse, Waal și Rinul inferior. Trupele inamice dislocate în Olanda vor fi fost izolate, iar aliații își vor fi asigurat deschiderea către cîmpiile germane din nord.

Am văzut că Eisenhower nu a admis ca Armata 1 americană să participe la operația de cea mai mare amploare pe care o dorea Montgomery. Astfel, manevra „Market-Garden” se va efectua numai cu cele trei corpuri ale Armatei 2 britanice și cu Corpul I aeropurtat din Armata 1 aeropurtată, toate aflate sub comanda generalului Sir Miles Dempsey. Corpul I aeropurtat dispunea de trei divizii aeropurtate – diviziile 82 și 101 americane, Divizia 1 britanică – și de o divizie britanică neangajată pe continent, care a fost transportată pe calea aerului (Divizia 52 „Lowland”). Armata 2 va fi sprijinită de Forța 2 aeriană tactică, precum și de forțe importante din aviația strategică.

Pentru operația „Market”, generalul-locotenent F.A.M. Browning, părintele forțelor aeropurtate britanice și comandant al Corpului I aerian, după ce a primit misiunea sa generală de la comandantul Armatei 2, și-a propus să desfășoare un adevărat covor de trupe aeropurtate între Eindhoven și Zuiderzee.

Operația „Garden” a început în aceeași zi ca și operația „Market”. După ce trupele aeropurtate au deschis culoarul, Corpul XXX armată, care a primit misiunea de a executa lovitura principală, au înaintat pe direcția Eindhoven, Arnhem, Zuiderzee, pentru a întări, cît mai urgent posibil, trupele generalului Browning. Horrocks a fixat ordinea de marș: Divizia blindată de gardă și diviziile 43 și 50.

Concepția operației „Market-Garden” a fost originală și grandioasă; neîncadrîndu-se în tipare fixe, ea nu avea precedent și nu s-a putut deci sprijini pe nici un fel de învățăminte din trecut. Deși operația era magistral concepută, ea comporta și anumite elemente de risc: 1. Pentru desantarea personalului și a materialului aeropurtat erau necesare 3 zile, din cauza faptului că numărul avioanelor era insuficient; în plus, echinocțiul din septembrie este una din cele mai derutante perioade ale anului pentru pronosticarea timpului probabil. 2. De la limita dinainte a Corpului XXX

armată și pînă la Arnhem erau 90 de kilometri. Șoseaua era largă și în stare excelentă, însă traversa o regiune puțin favorabilă vehiculelor cu roți, iar terenul de la nord de Uden era nisipos: pe această șosea aveau să treacă circa 20 000 de vehicule; în ceea ce privește Corpul VIII, acesta trebuia să înainteze în regiunea Peel, folosindu-se de comunicațiile sud-nord, aflate într-o stare deosebit de proastă. 3. Pînă la 17 septembrie, Armata 2 nu avusese nici o clipă de răgaz de la acțiunile din Normandia; diviziile de infanterie nu erau în întregime regrupate, iar diviziile 3 și 53 nu aveau să fie gata decît pe data de 19, ca urmare a lipsei mijloacelor de transport. În ceea ce privește Armata 1 canadiană, care trebuia să exercite o puternică presiune asupra inamicului, pentru a mai ușura misiunea Armatei 2, ea nu avea decît trei mari unități gata de luptă, dispuse pe un front larg (Divizia 4 blindată canadiană, Divizia blindată poloneză și Divizia 2 canadiană, aceasta din urmă sosind tocmai pe 17); celelalte mari unități au fost întîrziate de rezistența germană în porturile franceze; practic, acțiunea generalului Crerar nu putea fi eficientă decît începînd cu data de 23. De asemenea, Armata 1 americană nu avea să fie de nici un ajutor Armatei 2 britanice: cum cele 8 divizii ale lui Hodges erau dispuse în linie pe un front de 240 km, era greu de conceput ca ele să execute o breșă în linia Siegfried.

Pe de altă parte, Bradley și Patton, ostili operației „Market-Garden”, vor da dovadă, în acele zile decisive, de o lipsă de cooperare inimaginabilă între aliați. Ei au hotărît să angajeze Armata 3 americană dincolo de râul Moselle, în așa fel încît Comandamentul Suprem al Forțelor Expediționare Aliate să nu poată reduce aprovizionarea și nici să o oprească, lipsindu-l astfel pe Montgomery de cele 1 000 de tone suplimentare de materiale pe zi ce-i fuseseră promise. Ca urmare, prin fluctuațiile create în repartitia aprovizionărilor, în pofida promisiunilor de bună-credință făcute de generalul Walter Bedell Smith, șeful de stat-major al lui Eisenhower, mijloacele logistice puse la dispoziția generalului Dempsey vor permite pătrunderea în adîncime doar a corpului de armată comandat de Horrocks.

Operația „Market-Garden” a început la 17 septembrie. În acea zi, ca și în următoarele, de pe 22 de aerodromuri din Anglia vor decola avioane și plane care vor parașuta, respectiv vor lăsa la sol, 20 190 și, respectiv, 14 686 de oameni; totodată, vor fi transportate pe calea aerului 5 230 tone de materiale diverse și 1 927 de vehicule.

Operațiile diviziilor 82 și 101 aeropurtate, comandate de doi „seniori” ai trupelor aeropurtate, generalii-maiori J.M. Gavin și Maxwell D. Taylor, se

vor desfășura pe parcursul unor lupte grele, încununate de succes. Operația desfășurată de Divizia 1 aeropurtată britanică, comandată de generalul-maior R.E. Urquhart, dislocată în zona cea mai de nord și deci cu cele mai mici șanse de a fi sprijinită, va fi și cea mai sângeroasă.

La Corpul XXX armată, Divizia blindată de gardă a atacat plecând de la capul de pod Neerpelt. Cum terenul era favorabil de o parte și de alta a șoselei, ruperea a fost executată pe un front îngust și pe șosea de Regimentul de gardă irlandez (blindat) și un batalion de infanterie sprijinit de tancuri. Acest atac în lamă de cuțit a rupt divizia germană Walter și, în după-amiaza zilei de 18, s-a produs joncțiunea dintre Divizia blindată de gardă și Divizia 101 aeropurtată. Oamenii lui Maxwell Taylor au cucerit tronsonul de șosea cuprins între Son și sud Grave, dar au fost nevoiți să suporte și contraatacurile puternice cu tancuri ale inamicului. Ei nu putuseră împiedica distrugerea podului de pe râul Son. În noaptea de 18 spre 19, geniști din Corpul regal de geniu britanic au construit la Son un pod tip „Bailey“.

La 19 septembrie, Divizia blindată de gardă a ajuns din urmă Divizia 82 aeropurtată. Aceasta a luat în stăpânire podul de la Grave intact și a cucerit tronsonul de șosea Grave, Nijmegen, întinzându-se până către înălțimile Groesbeek și Mook. Efectivele Diviziei blindate de gardă au sosit în fața podurilor de la Nijmegen, pe care le-au găsit intacte. Ziua de 20 a fost consacrată curățării de inamic a acestui mare oraș. În acest timp, inamicul a executat un atac cu tancuri, sprijinit masiv de artilerie de 88 mm, în scopul de a tăia axul Corpului XXX armată în punctul Son. Atacul a fost respins, dar a provocat întârzieri coloanei.

Trecerea râului Waal a fost executată sub focul inamicului, cu prețul unor grele pierderi, de parașutiști din Regimentul 504 american, care au traversat fluviul în aval de cele două poduri, pe mici ambarcațiuni aduse de Divizia blindată de gardă. Odată debarcați pe malul drept, americanii au urcat din nou pe fluviu și s-au îndreptat spre culeea³⁵ de nord a podului rutier. În acest timp, Regimentul de grenadieri de gardă a trecut în viteză podul rutier, fără a ține seama că acesta ar fi putut exploda, iar focul tancurilor britanice a redus la tăcere tunurile antitanc inamice care încercau să măture tablierul. Malul de nord a fost atins și americanii ajunși din urmă; subunitatea de geniu care însoțea Regimentul de grenadieri de gardă a rupt firele de detonare. Această frumoasă operație, coordonată de front și de spate, a dus la capturarea a două poduri intacte. Cu toate acestea,

dificultatea de a manevra cu tancuri în zona de poldere³⁶ Betuwe, întretăiată de mici canale, sosirea întăririlor germane, care și-au organizat solide puncte de sprijin pe căile obligate de trecere, rezistența energică a inamicului în fața atacurilor infanteriei angajate de Horrocks pentru a-și deschide culoar de trecere, condițiile meteorologice foarte grele ce continuau să se mențină de pe data de 19 și care împiedicau orice acțiune eficientă din partea aviației nu au permis Corpului XXX armată să ajungă la Arnhem și să facă joncțiunea cu Divizia 1 aeropurtată. Aceasta din urmă a desfășurat lupte înverșunate la Arnhem și apoi într-un mic cap de pod constituit în apropiere de Oosterbeek, împotriva unor forțe germane net superioare, printre care și diviziile 9 și 10 SS blindate, aflate cu totul întâmplător în zonă. Pe data de 25 s-a ordonat supraviețuitorilor să se retragă, iar transportarea pe calea aerului a Diviziei 52 a fost de comandată.

Din cei 10 000 de oameni ai Diviziei 1 aeropurtate și ai Regimentului de planoare, numai 2 088 vor ajunge la Nijmegen. În plus, câteva sute de răniți și izolați ascunși și ajutați de olandezi sau evadați din spitale vor ajunge din urmă forțele aliate ulterior, după ce acestea traversaseră fluviile.

Se cuvine să facem o distincție între bătălia de la Arnhem și vasta operație de traversare a cursurilor de apă, prima fiind doar un episod al celei din urmă. Bătălia de la Arnhem s-a soldat, fără îndoială, cu un adevărat eșec, atrăgând după sine distrugerea unei mari unități de elită. În schimb, bătălia cursurilor de apă a constituit un succes, avînd în vedere importanța pe care o prezenta pentru campaniile aliaților menținerea lor în zona râului Grave-sud Arnhem, regiune ce le va servi ca bază de plecare în timpul marelui atac din februarie 1945, spre Clèves și Wesel.

În ce privește bătălia cursurilor de apă în ansamblu, s-ar fi putut obține un succes decisiv, dacă Eisenhower ar fi furnizat mijloacele logistice solicitate de Montgomery pentru Armata 2 și pentru Armata 1 americană, pentru ca aceasta din urmă s-o poată sprijini.

Degajarea bazinului inferior al fluviului Escaut

Bătălia pentru degajarea portului Anvers a început pe 6 octombrie. Această acțiune a avut ca obiectiv cucerirea Zeelandei și a teritoriului olandez de la sud de Meuse, în scopul eliminării ieșindului îngust dinspre Arnhem.

Armata 1 canadiană³⁷ care avea misiunea de a executa această operație, avea în componere: la stînga, Corpul II canadian, cu diviziile 2 și 3 canadiene, Divizia 52 britanică „Lowland”, care abia sosisse pe continent, Divizia 4 blindată canadiană, ulterior și Brigada 4 comando; la dreapta, Corpul I britanic, cu Divizia 49 britanică, Divizia 104 americană și Divizia blindată poloneză. La dispoziția Corpului II canadian vor fi puse un mare număr de mijloace amfibii ale Diviziei 79 blindate.

La jumătatea lunii octombrie, mareșalul Gerd von Rundstedt dispunea în vest de 65 de divizii, cea mai mare parte dintre acestea cu efective reduse, dar întărite cu armament greu. Ulterior și-au făcut apariția și autotunurile „Jagdpanzer”. Între mare și Roermond aliații au identificat circa 20 de mari unități. Flandra zeelandeză, la nord de canalul Leopold, era apărată de o divizie de elită cu un efectiv de 14 000 de oameni, Divizia 64, care avea misiunea de a păstra cu orice preț această fișie vitală; Divizia 70, cu efective mai reduse, apăra insula Walcheren; o grupare tactică puternică se găsea în insula Bevelandul de sud, iar între Woensdrecht și Turnhout se aflau alte trei divizii.

Terenul în care urma să se desfășoare operația era nisipos, deosebit de plat și fără acoperiri, în afara digurilor folosite de inamic pentru a-și adăposti armamentul automat. Lipsa denivelărilor, imposibilitatea de a săpa – apa stagnînd peste tot – făceau ca atacurile să fie imediat curmate de focul inamic. La nord de canalul Leopold, zonele inundate erau numeroase și bătute de focul încrucișat al armelor aflate în adăposturi de beton. Walcheren era înconjurată de un cordon de dune de nisip. Rarele breșe naturale din aceste dune erau barate de diguri puternice; insula era puternic fortificată: obstacole continue sub apă, sîrmă ghimpată pe dune și pe diguri, poziții de infanterie prevăzute cu o mare densitate de armament de tot felul, lucrări din beton. Orașul-port Flessingue era apărat de două șanțuri antitanc. În insulă se aflau 30 de baterii de coastă a cîte șase piese de 105 și 220 mm, precum și artilerie antiaeriană puternică. Estuarul Escaut și căile de acces erau minate.

Divizia 3 canadiană avea misiunea de a cucerii Flandra zeelandeză. În zorii zilei de 6 octombrie, două batalioane din Brigada 7 încep să traverseze, pe bărci de asalt, canalul Leopold, la nord de Maldegem; în seara aceleiași zile, cu prețul unor pierderi grele, au fost cucerite două capete de pod, pe o adîncime de numai 200 de metri, pe care era imposibil să le reunești. După o zi de întîrziere, datorată distrugerilor din portul

Terneuzen, Brigada 9 întărită și ambarcată pe transportoare amfibii a atacat în direcția Breskens, pentru a cădea în spatele apărătorilor Flandrei continentale. Primele obiective au fost realizate, însă datorită contraatacurilor și focului artileriei brigada înainta anevoie. La rîndul său, Brigada 7 a desfășurat lupte grele pe canalul Leopold între 7 și 10 octombrie, dar nu a reușit să-și extindă cele două capete de pod care, între timp, se uniseră.

Atacul brigăzilor 7 și 9 a fost blocat. O fericită schimbare de plan în acțiunea Brigăzii 8, destinată inițial să întărească Divizia 7, pe care comandantul Diviziei 3 canadiene o lansează prin flancul stîng al Brigăzii 9, permite acesteia din urmă să se dispună ferm, pe data de 12, pe aliniamentul Biervliet, Hoofdplaat. În seara zilei de 14, Brigada 8 a realizat joncțiunea cu un batalion din Divizia 4 blindată canadiană, care traversase canalul pe la Watervliet: un alt batalion de infanterie din această mare unitate blindată a forțat trecerea îngustă dintre Braakman și extremitatea canalului Leopold. O brigadă din Divizia 52 britanică a traversat, la rîndul său, capul de pod și s-a îndreptat spre Sluis. Pe 3 noiembrie, toate forțele germane din Flandra zeelandeză au depus armele; au fost făcuți prizonieri 13 000 de oameni, în frunte cu generalul Eberling, comandantul Diviziei 64.

La 7 octombrie, Divizia 2 canadiană ajunsese la Woensdrecht; la dreapta sa, de la vest spre est, celelalte divizii din compunerea Armatei 1 canadiene se îndreptau vertiginos către Meuse; Bergen-op-Zoom, Roosendaal și Breda vor cădea în ultimele zile ale lui octombrie. În acest timp, Corpul XII armată britanic, din compunerea Armatei 2, a înaintat de la est la vest, începînd de la intrînd, și a curățat zona orașelor Tilburg și Bois-le-Duc.

În ziua de 24 octombrie, la orele 04,30, Divizia 2 canadiană, care venea dinspre est, a trecut pe insula Bevelandul de sud fără pregătire de artilerie și de aviație. Surpriza a fost completă. La Divizia 52 britanică, Brigada 156, venind dinspre canalul Terneuzen, a debarcat în sud-estul insulei pe 26 octombrie, iar Brigada 157 pe 28. Ultimele garnizoane germane din Bevelandul de sud s-au predat la 30 octombrie, dar canadienii au fost opriți la digul care separa această insulă de Walcheren. Atacul executat de un batalion asupra digului a rămas fără succes, iar pierderile au fost grele.

Simonds, care asigura comanda Armatei 1 canadiene, și-a dat seama că pentru cucerirea insulei Walcheren era necesară o pregătire deosebit de

serioasă. El obținuse acordul ca cele 243 de avioane „Lancaster” aparținând forțelor aeriene militare britanice să bombardeze la 30 octombrie nu numai adăposturile din beton de la periferia insulei, ci și marele dig, lat de 100 m la bază și de 30 m la vîrf, rupt în dreptul localităților Westkapelle și Veere. În zilele următoare spărturile s-au lărgit. Ca urmare, trei sferturi din suprafața insulei a fost acoperită de apă, iar germanii nu s-au mai putut servi de șosele pentru a transporta rezervele și alimentele. Ei au fost izolați pe dune și în cîteva localități mai ridicate. Simonds a apreciat că această inundație atît de dezastruoasă pentru inamic era favorabilă atacatorilor, care dispuneau de numeroase mijloace amfibii: aceștia au trecut breșele, iar insulițele inamice izolate au fost anihilate succesiv.

La 1 noiembrie, Brigada 4 comando comandată de B.W. Leicester a debarcat pe insulă în două puncte ³⁸, în apropierea portului Flessingue și a satului Westkapelle. Brigada 155 din Divizia 52 a urmat Brigada 4 comando spre Flessingue. Ansamblul forțelor terestre pentru bătălia de la Walcheren s-a aflat sub comanda generalului-maior E. Hakewell-Smith, comandantul Diviziei 52 britanice.

Sprijinul aerian nu a putut fi acordat din cauza timpului nefavorabil, însă ajutorul oferit de marină a fost prețios. Traversînd în transportoare amfibii spărturile din dig, trupele de comando și din Brigada 155 au cucerit în prima zi localitățile Flessingue și Westkapelle. Canadienii trecuseră și ei digul care separa insulele Bevelandul de sud și Walcheren, făcînd joncțiunea cu Brigada 155 și cucerind lucrările de fortificații situate la sud de Veere. Trupele de comando au desfășurat lupte grele între Domburg și Veere. La 6 noiembrie orașul Middelburg a fost cucerit de unități sosite cu transportoare amfibii. Generalul Daser, comandantul Diviziei 70 germane, a fost făcut prizonier. În ziua de 8, toată insula era eliberată; 8 000 de germani depuseseră armele. Între timp, insulele Bevelandul de nord și Tholen au fost ocupate și ele de aliați. În intervalul 1 octombrie-8 noiembrie, în zona Armatei 1 canadiene fuseseră capturați 41 043 de militari inamici.

Cucerirea insulei Walcheren a reprezentat o strălucită operație de arme întrunite, care face onoare unităților de marină, de aviație și din trupele de uscat participante.

Luptele pentru degajarea cursului inferior al fluviului Escaut au fost printre cele mai sîngeroase din campania de vest. ³⁹

La 27 noiembrie, prima navă aliată intra în Anvers. Cu toate acestea, bătălia pentru Anvers nu era încheiată. Pentru germani, ca și pentru aliați,

miza decisivă o reprezenta marea metropolă. Această lungă bătălie va dura peste șapte luni și va cuprinde patru faze. Prima fază, cea belgiană, de *protejare a instalațiilor portuare*, a fost adusă la îndeplinire de formațiunile de rezistență belgiene; a doua fază a fost *eliberarea*, denumită și *faza britanică* sau recompensa marșului fantastic executat de blindatele lui Horrocks, de la Sena la Anvers. Faza a treia, *degajarea* sau *faza canadiană*, a constituit-o crîncena bătălie purtată de trupele de sub comanda generalului Simonds în Zeelanda continentală și în insule. Cea de a patra fază, cea a colonelului Armstrong, a fost denumită *victoria împotriva V-urilor* sau *faza americană*.

Acțiunile unităților poloneze participante la lupta împotriva V-urilor, ale norvegienilor și olandezilor care au luptat la Walcheren constituie mărturii elocvente ale aportului aliat la victoria de la Anvers.

Lupta împotriva V-urilor

Orașul Anvers odată cucerit și degajat, inamicului nu-i mai rămînea decît o singură speranță: nimicirea portului cu „bombe” zburătoare.

Cînd colonelul Clare H. Armstrong a preluat comanda grupului „Anvers”, cu misiunea de a lupta împotriva rachetelor V-1, i s-a ordonat ca aceste rachete să fie distruse în proporție de 50%, pentru ca portul să poată fi menținut în stare de funcționare.

Pentru nimicirea atacurilor concentrate ale rachetelor, lansate de pe rampe ingenios construite, s-a hotărît ca apărarea să fie organizată în adîncime; rezultatul acestei măsuri l-a constituit localizarea direcțiilor de lansare, ceea ce avea să permită o mare economie de forțe și o desfășurare excepțională a artileriei în centuri de baterii care barau coloanele de atac.

Primele rachete V-1 au venit din direcția Trier.⁴⁰ Dispozitivul de apărare a fost ales în așa fel încît să poată respinge această amenințare. Gruparea de artilerie americană și britanică a fost întărită la 10 noiembrie cu două brigăzi americane, iar apărarea a fost organizată pe trei aliniamente care acopereau direcția sud-est. Atacul creștea în intensitate: în ziua de 2 decembrie asupra Anvers-ului s-au abătut peste 50 de rachete V-1 venind din această direcție.

Ofensiva germană din Ardeni, declanșată la 16 decembrie, a avut drept consecință lansarea unui nou val de V-1 asupra orașului. În timp ce atacul dinspre sud-est continua, bombeles și-au făcut brusc apariția și dinspre nord-

est; marele soldat și strateg care era colonelul Armstrong își stabilise însă planurile și recunoscuse din vreme pozițiile pentru orice eventualitate. Unitățile sale au schimbat poziția de tragere și au fost în măsură să deschidă focul, controlat prin radar, câteva ore mai târziu. La 11 decembrie, 28 de baterii instalate în adâncime au executat trageri în această periculoasă direcție. Din cauza distanței mai scurte dintre noile rampe de lansare și Anvers, atacul dinspre nord-est era cu 50% mai precis decât cel din direcția Trier.

La 11 ianuarie 1945, când rezultatul bătăliei din Ardeni nu mai lăsa loc nici unei îndoieli, atacul dinspre nord-est s-a întesit, iar cel din sud-est a scăzut în intensitate. Dispunerea unităților antiaeriene în adâncime, precum și folosirea proiectilelor cu focuase de proximitate („proximity fuse”) au provocat ravagii în rândul roboților.⁴¹

În ultimele zile ale lui ianuarie bombele zburătoare au fost lansate dinspre nord, de pe rampele instalate în apropiere de Rotterdam și Haga. Portul Anvers era din nou în pericol. Pentru îndepărtarea acestei amenințări, apărarea a fost imediat reorganizată. De îndată ce germanii au înțeles inutilitatea eforturilor lor în Ardeni, ei au început să lanseze tot mai multe rachete V-1, până la acel teribil atac din 16 februarie 1945, când 160 de rachete au fost lansate într-o singură zi asupra metropolei din trei direcții diferite.

Începând din acel moment și până la sfârșitul acestei lungi bătălii (30 martie 1945), dispozitivele care au apărut cele trei direcții principale nu au mai suferit nici o modificare. În această perioadă, au fost doborâte aproape toate rachetele V-1.⁴² Din nefericire, nu se descoperise încă nici o armă împotriva rachetei V-2.

Asupra Anvers-ului au fost lansate circa 5 760 de rachete V-1; o parte din ele s-au pierdut la lansare: 4 263 de rachete au fost distruse în aer sau doborâte. În regiunea Anvers au căzut 1 198 de rachete (628 V-1 și 570 V-2), dintre care 211 în zona vitală, pe o rază de șase kilometri în jurul portului. Orașul Liège a fost și el serios lovit, iar asupra orașului Bruxelles au căzut câțiva „roboți”; au fost uciși 3 470 de civili belgieni și 882 de soldați aliați. Către finele lunii martie 1945 lupta împotriva V-urilor a luat sfârșit; la această bătălie au participat două brigăzi americane, o brigadă britanică, un regiment polonez (în total 22 000 de oameni), 72 de proiectoare și 524 de tunuri, din care 336 grele, care au tras 582 000

proiectile. În toată această perioadă, activitatea docherilor din Anvers și a soldaților aliați s-a desfășurat în mod neîntrerupt.

Ultimele operații de toamnă

În cursul lunilor octombrie și noiembrie, după lupte foarte grele, Armata 2 britanică a curățat de inamic tot malul stîng al fluviului Meuse, la nord de orașul Roermond. Inamicul a reușit însă să păstreze „triunghiul Roermond“, mai precis extremitatea septentrională, alcătuită din râurile Roer și Meuse. Montgomery a pregătit ofensiva Grupului de armate 21, care viza nordul Germaniei. La dreapta Armatei 2 britanice a fost intercalată Armata 9 americană a generalului Simpson, care apăra frontul de la Roer, între nord Linnich-sud Julich, din fîșia Grupului de armate 12; inundațiile făceau imposibilă orice înaintare. Armata 1 americană a înaintat greu și a cucerit la 21 octombrie localitatea Aix-la-Chapelle; la sud de zona de acțiune a Armatei 1 americane, Echternach, ultimul bastion german din Marele Ducat (de Luxemburg – n. red.), fusese eliberat în ziua de 17 octombrie.

Avînd în vedere perspectivele pe care le oferea degajarea Anvers-ului, la jumătatea lunii noiembrie Eisenhower a lansat o dublă ofensivă – de o parte și de alta a masivului Ardeni, pe care-l asigură mai slab cu trupe –, astfel încît să străpungă linia Siegfried și să ajungă la Rin. Condițiile meteorologice nefavorabile au afectat în mod considerabil operațiile aliaților. Inamicul a reacționat energic. Cu toate acestea, la est de Aix s-a realizat o breșă considerabilă în linia Siegfried; Corpul VII armată american s-a deplasat în lungul râului, de o parte și de alta a localității Düren, în timp ce Corpul V, după lupte crîncene pentru ambele părți, desfășurate în special în pădurea Hurtgen, a sosit în regiunea celor șapte lacuri.

La sud de Ardeni, ofensiva armatei lui Patton în direcția râului Saar a înregistrat unele progrese, fiind unite mai multe capete de pod, realizate dincolo de Moselle, către Thionville. Orașul Metz cade pe 22 noiembrie, dar, ca peste tot, rezistența inamicului este înverșunată. Pe 5 decembrie malurile râului Saar sînt controlate de aliați pe o porțiune de 23 km, iar trei capete de pod instalate spre Sarrelouis permit contactul cu linia Siegfried.

În zona Grupului de armate 6 americani și francezi au desfășurat împotriva unui inamic rezistent, într-un teren deosebit de dificil și în condiții meteo nefavorabile, operații distrugătoare.⁴³ Orașul Strasbourg a fost eliberat la 23 noiembrie. La extremitatea de sud a frontului, Armata 1

franceză a forțat o breșă prin zona Belfort și a ajuns la Rin, pe care-l controlează de la paralela Mulhouse pînă la frontiera elvețiană. Prin „agățarea” lor de munți, germanii au rămas cu o parte din Alsacia, „punga Colmar”, de unde sperau să lanseze ulterior acțiuni ofensive sau cel puțin să împiedice libertatea de acțiune a aliaților. Faptul că ei mențineau opt divizii în această pungă cu o suprafață de 1 800 de kilometri pătrați demonstra clar importanța pe care i-o atribuiau.

Mareșalul Alan Brooke, șeful statului-major imperial, și Montgomery au condamnat mai mult ca oricînd strategia „luptei de echipă” (Combat Team) a lui Eisenhower: generalii Simpson și Hodges atacau în zona Roer, Patton în Saar, iar Patch și de Lattre în Alsacia. Toți practicauf ofensiva fără vreun obiectiv principal și fără a dispune de rezerve generale. Montgomery și-a întetit intervențiile pe lîngă Eisenhower în vederea constituirii unei grupări în nord. Acolo trebuia lovit cu maximum de forțe, repeta mareșalul, mai întîi pentru că bazinul Ruhr-ului era vital pentru Reich și apoi deoarece cîmpiile din nordul Germaniei erau singurele regiuni favorabile evoluției blindatelor. Forțele germane nu puteau rezista superiorității aliate în tancuri, într-un război mobil, susținea el. De îndată ce războiul redevenea mobil, sfîrșitul Wehrmacht-ului era iminent. Dacă îl constrîngem pe inamic să desfășoare o bătălie de apărare strategică, nu facem decît să-i oferim alternativa care îi convine. Eisenhower nu a împărtășit opinia lui Montgomery. El a admis ideea unui efort principal în nord, dar numai cînd Rinul va fi fost peste tot acoperit. Șeful de stat-major imperial și comandantul Grupului de armate 21 aveau să arate ulterior că aplicarea cu insistență a strategiei ofensivei pe front larg a înlesnit executarea supărătoarei contralovituri din Ardeni.

Frontul fantomă

Deși Anvers-ul fusese eliberat de aproape trei săptămîni, efectele „transfuziei de sînge” nu se făceau încă simțite. În realitate, armatele aliate duceau o mare lipsă de oameni, în special de infanteriști. Marea Britanie dăduse tot ce avusese. Statele Unite, care dispuneau de rezerve umane mai importante, erau angajate în lupte atît în Pacific, cît și în Europa, trebuind să instruiască permanent noi unități. Transportul unor imense cantități de materiale pe lungile căi de comunicație maritime, prin porturi distruse sau improvizate și apoi prin regiuni al căror material rulant fusese capturat de

inamic frîna permanent libertatea de acțiune. În țările eliberate, o mare parte din tineri se aflau în Germania; ofițerii și subofițerii erau, în marea lor majoritate, prizonieri de război sau prizonieri politici; partizanii din Rezistență și voluntarii nu puteau fi echipați din lipsă de material.

Comandantul suprem se afla în fața unei situații trecătoare, firește, însă extrem de dificilă; adăpostit în poziții excelente, inamicul îi opunea efective terestre egale. Washington-ul nu-i putea promite lui Eisenhower întăriri prea mari mai devreme de luna martie 1945. Pînă la sosirea întăririlor, el dispunea de 65 mari unități, însă diviziile franceze duceau lipsă de armament și muniție; numeroase divizii americane nu mai aveau nici măcar efectivele lor organice⁴⁴; pierderile înregistrate de Grupul de armate 6 în munții Vosgi au fost foarte grele. Eisenhower a recuperat tot ce se putea pentru a mări efectivele trupelor sale de infanterie; mii de oameni de la servicii au completat rîndurile celor din unitățile combatante; formațiuni ale forțelor franceze din interior sau batalioane belgiene recent constituite, slab înarmate, au asigurat paza depozitelor și a căilor de comunicație; cu un spirit de echipă demn de semnalat, generalul Carl Spaatz, comandantul forțelor aeriene americane din Europa, a pus la dispoziția forțelor de uscat 10 000 de oameni din personalul nenavigant al aviației strategice americane.

Și totuși comandantul suprem n-a vrut să hotărască rămînerea temporară în apărare. El nu a vrut să permită adversarului să manevreze pe liniile interioare în folosul celorlalte fronturi; inamicul trebuia presat, de vreme ce fusese privat de petrolul românesc. Comandantul suprem era de părere că, rămînînd într-o defensivă pasivă, de la mare pînă în Elveția, se făcea jocul inamicului, care, asigurîndu-și libertatea de acțiune în spatele unui front solid, ar fi putut să-și constituie o importantă forță de manevră în zona în care dorea să execute lovitura. Această idee de bază părea ireproșabilă; multitudinea obiectivelor de atac și lipsa unui punct „forte” (Schwerpunkt) nu îndreptăteau însă această idee. Indiferent de situație, între două grupări ofensive – la nord corpurile VII și V ale Armatei 1 în zona Aix și către cursul superior al râului Roer, la sud Armata 3 pe Saar – Eisenhower, de acord cu Bradley, și-a asumat riscul de a apăra frontul din Ardeni cu patru divizii dispuse pe cei 120 kilometri care separă Losheim de Marele Ducat meridional. Și unul și altul ar fi considerat că inamicul putea pătrunde în Ardeni pînă cel mult dincoace de malul drept al fluviului Meuse; în acest caz, fiind nevoiți să desfășoare operațiile în Ardeni pe timp de iarnă,

germanii și-ar fi văzut legăturile cu atât mai compromise cu cât această pătrundere s-ar fi produs între două grupări de atac puternice: corpurile VII și V la nord, Armata 3 la sud.

Nu există nici o îndoială că Eisenhower și Bradley au acceptat „riscul” de a „degarnisi”⁴⁵ Ardenii. O dovedesc faptele. Este adevărat că în interiorul semicercului de penetrație admis au existat puține depozite aliate. Dar când Bradley vorbește, după consumarea faptului, despre un așa-zis „risc calculat”, fie-ne permis să surîdem... Surpriza provocată de amploarea atacului german și haosul din primele zile ne fac să acceptăm cu greu această versiune. Dacă ar fi existat un „risc calculat”, Bradley n-ar fi lăsat în ziua de 16 decembrie patru mari unități blindate înghesuite departe în nord, la Armata 9 și la Corpul VII, în spatele frontului de la Roer; acestea erau cu atât mai inoperante cu cât nu putea fi nicidecum vorba de a dezvolta ofensiva dincolo de râu câtă vreme nu erau cucerite obstacolele pe care le implica acesta. Dacă această masă de blindate s-ar fi aflat în apropierea flancului de nord al presupusei pungi, atunci s-ar fi putut admite și teza „riscului calculat”, cu pregătirea unei riposte.

Se cuvine, totodată, să admirăm marea probitate a lui Eisenhower, atunci când scrie: „Responsabilitatea menținerii în Ardeni a numai patru divizii din Corpul VIII, cu riscul unei pătrunderi germane în profunzime, îmi aparține în exclusivitate (...) Dacă, acordînd această șansă inamicului, vom atrage asupra noastră blamul viitorilor istorici, fie ca acesta să cadă numai asupra mea“. Astfel, comandantul suprem și-a acoperit subordonații. Generozitatea sa sufletească a mers pînă într-acolo încît a trecut sub tăcere dispunerea defectuoasă a blindatelor puse la dispoziția Armatei 9 și Corpului VII, de care s-au făcut răspunzători Bradley și, respectiv, Hodges.

Astfel, la jumătatea lunii decembrie aliații nu mai dispuneau în Ardeni decît de un front fantomă, situat între Montjoie, la nord, și Echternach, la sud. Pe o distanță de 135 kilometri, cu un întrînd periculos la Schnee Eifel, acest front aparent era apărat doar de șase divizii americane, dintre care trei, proaspăt sosite în Europa (Divizia 9 blindată și diviziile 106 și 99), erau lipsite de experiență, iar celelalte trei (4, 28 și 2) staționau în acest sector de „refacere” în vederea reconstituirii și reorganizării lor după sîngeroasele și epuizantele bătălii anterioare.

În fața acestora germanii nu mai dădeau nici un semn de activitate de două luni; în noaptea de 15 decembrie 1944 în Ardeni domneau calmul și

liniștea. Americanii, de la gradele cele mai mari pînă la soldații de rînd, erau convinși că Germania era bătută și că nu mai aveau de ce să se teamă.

PARTEA A DOUA

BĂTĂLIA DIN ARDENI

CAPITOLUL III

IUREȘUL GERMAN

Operația „Wacht am Rhein“

Trebuie remarcat, înainte de toate, că, începînd din luna octombrie, frontul din est a rămas aproape staționar. Hitler considera că după o pătrundere atît de adîncă sovieticii vor rămîne pe loc cel puțin pînă la sfîrșitul lunii februarie. În Italia, mareșalul Albert Kesselring, comandantul forțelor germane de pe frontul de sud, și-a dispus trupele pe un aliniament scurt și solid. Frontierele de vest erau apărate cu dîrzenie. Producția se menținea la un nivel satisfăcător. Era momentul de a manevra pe liniile interioare, după reconstituirea rezervelor, ceea ce s-a realizat în final cu noua Armată 6 blindată. Trebuia însă acționat de-ndată. Într-adevăr, la 11 noiembrie, într-un raport prezentat lui Hitler, Albert Speer, ministrul armamentului, arăta că Ruhr-ul era în pericol de a fi paralizat ca urmare a bombardamentelor executate de aliați asupra liniilor de comunicație, atrăgînd atenția că, dacă nu se găsea o soluție în cel mai scurt timp, continuarea războiului avea să fie curînd imposibilă.

După disperarea fără margini manifestată în vară, în Germania moralul unora mai crescuse o dată cu oprirea înaintării aliaților; alții se resemnaseră să urmeze regimul, nemaîntrevăzînd o altă ieșire. În rest, represiunea feroce ce a urmat atentatului din 20 iulie împotriva Führerului decapitase rezistența germană, împiedicînd orice reacție. În armată, dacă vechii militari dădeau dovadă de oboseală, pretorienii rămăseseră fanatici, iar foarte tinerii soldați, cei ce nu cunoscuseră decît național-socialismul, erau „intoxicați”

în asemenea măsură încât aveau să lupte cu înverșunare. Ministrul propagandei, Joseph Goebbels, agita mai mult ca oricând amenințarea că asupra germanilor apăsa *capitularea necondiționată*. O greșeală psihologică comisă de americani nu a făcut decât să întărească și mai mult argumentele ministrului Propagandei Reichului: în septembrie fusese publicat la New York, în linii mari, planul Morgenthau, prin care se preconiza transformarea Germaniei, după război, într-o țară de agricultori și crescători de animale și care prevedea, nici mai mult, nici mai puțin, decât distrugerea întregului său echipament industrial. Aceste declarații au fost făcute într-un moment cu totul nepotrivit, respectiv când mulți dintre generalii germani erau de părere să se țină piept sovieticilor, iar occidentalii să fie lăsați să pătrundă în țară. Cum Henry Morgenthau, secretarul de stat american al trezoreriei, era israelit, se poate lesne ghici tema propagandei lui Goebbels. Hitler a zăbierat la generalii săi „care s-au înșelat încă o dată”, iar ministrul său a repetat poporului german că „iudeo-plutocrația anglo-saxonă” era la fel de periculoasă ca și bolșevicii!

La 16 septembrie, Hitler emisese ideea executării unei lovituri în Ardeni în zona unde fuseseră obținute succesele decisive din 1940. Curînd, generalul Alfred Jodl, șeful statului-major al O.K.W., s-a apucat de treabă, pregătind mai multe variante în cel mai mare secret. Pentru marea lovitură au fost prevăzute aproximativ 30 de divizii, dintre care 12 blindate, iar restul brigăzi independente. Fapt incredibil, Rundstedt și Model, principalii interesați, n-au știut nimic pînă pe 24 octombrie, în legătură cu intențiile lui Hitler. Ei au fost lăsați să creadă că mișcările de trupe care modificau structura frontului occidental aveau drept scop contracararea marii ofensive pe care o pregătea inamicul spre Köln și Bonn!

Pregătirile au început încă din 16 septembrie, zi în care Führerul și-a făcut cunoscută intenția de a executa o lovitură în Ardeni. Hitler, „a dispus ca la elaborarea proiectului să participe un om care avea să joace un rol esențial în realizarea lui, generalul Rudolf Gercke, comandantul transporturilor Wehrmacht-ului [...]. La începutul lunii octombrie, pregătirile erau destul de avansate. În prima urgență se afla traversarea Rinului. Au fost întăriți stîlpii lucrărilor de artă⁴⁶, pe podurile rutiere au fost montate căi ferate, au fost modificate bacurile pentru a permite transportarea locomotivelor sau a tancurilor grele de luptă „Tiger” II de 70 de tone, au fost fabricate travee⁴⁷ speciale pentru poduri militare de tonaj greu, camuflate de-a lungul Rinului, pentru a servi în cazul în care ar fi fost

bombardate lucrările permanente. Depozite construite la est de Rin aveau capacitatea să înmagazineze cantități uriașe de alimente, echipament și material de război, înainte de a fi transportate pe malul de vest. Dar activitatea cea mai importantă a lui Gercke a constat în reorganizarea căilor ferate, în instituirea unor orare de urgență și a unui control asupra mersului trenurilor.⁴⁸ Trenurile din convoaie au fost prevăzute cu plăci blindate și armament antiaerian“.

Ziua „Z“, stabilită inițial pentru 27 noiembrie, a fost amânată de mai multe ori. În cele din urmă ea a fost fixată pe 16 decembrie. Potrivit previziunilor meteorologice, timp de două săptămîni, începînd cu acea zi, în Ardeni se anunța brumă.

Pe 15 decembrie frontul era apărat de patru grupuri de armate. La nord, Grupul de armate „H“, comandat de generalul Kurt Student, alcătuit din Armata 25 și Armata 1 parașutiști, era dispus între mare și Roermond cu șapte divizii. În centru, Grupul de armate „B“, comandat de mareșalul Walter Model, avea în compunere Armata 15, Armata 6 blindată SS⁴⁹, Armata 5 blindată și Armata 7. În total 36 de divizii, dispuse între Roermond și Hunsrück. La sud, pînă la granița cu Elveția, grupurile de armate „G“ (comandat de generalul Hermann Balck) și „Rinul superior“ (subordonat direct O.K.W.-ului), cuprinzînd armatele 1 și 19, precum și corpuri independente, cu un total de 21 de divizii. Cu cele patru mari unități, care constituiau rezerva generală pentru frontul occidental, acesta era acoperit de 68 de divizii, fără a mai pune la socoteală și cîteva brigăzi independente. În scurt timp, vor mai sosi ca întăriri încă șase divizii, unele în Ardeni, celelalte în Palatinat.

Ofensiva decisivă va fi executată de Grupul de armate „B“. Încadrate de armatele 15 și 7, cele două armate blindate ale mareșalului Model vor rupe frontul american în punctul său slab.

Armata 6 blindată SS, comandată de generalul SS Sepp Dietrich, va executa la nord lovitură principală; ea va lovi pe direcția Meuse, de o parte și de alta a orașului Liège, va izola forțele aliate din nord de cele din sud și se va deplasa în direcția Anvers, în vederea cuceririi portului; Grupul de armate 21 va fi izolat și împins spre regiunile nisipoase.

Armata 5 blindată, comandată de generalul Hasso von Manteuffel, înaintînd cot la cot cu Armata 6, la sud de aceasta, va ataca pe direcția Meuse, pe care îl va traversa între Huy și Givet, și-și va continua înaintarea,

prin Bruxelles, către nord-vest, blocând în același timp eventualele atacuri ale rezervelor inamice asupra spatelui Armatei 6 blindate.

Armata 7 (comandant: generalul E. Brandenberger) va trece la ofensivă între Vianden și Wasserbillig, va cuceri Luxemburgul, va asigura acoperirea întregii operații și va atinge râul Semois și fluviul Meuse la sud de Givet; ea va menține contactul cu frontul de pe Moselle.

Armata 15, comandată de generalul G. von Zangen, va fixa Armata 9 și Corpul VII americane, luând ofensiva de front pentru a asigura flancul de nord al Armatei 6 blindate.

Totul urma să fie subordonat surprizei și vitezei. Pentru *realizarea surprinderii* au fost luate cele mai draconice măsuri și a fost stabilit cu minuție un plan de *diversiune*⁵⁰, instituindu-se pedeapsa cu moartea pentru oricine ar fi comis cea mai nevinovată indiscreție, fie el chiar comandant de armată. Armata 6 blindată SS a fost concentrată între Hanovra și fluviul Weser, pentru a lăsa impresia că ar putea contraataca în regiunea Roer. Rezultatul acestor măsuri se va dovedi concludent. Într-adevăr, dacă posibilitatea unei ofensive germane nu constituia o surpriză pentru aliați, în schimb momentul ales și forța de izbire îi vor surprinde cu desăvârșire; previziunile cele mai alarmante ale birourilor 2 ale aliaților nu-i atribuiseră inamicului decât posibilitatea executării unei operații locale, de tăria a șase pînă la șapte divizii. Totuși, măsurile extreme privind păstrarea secretului impuse de Hitler nu vor ușura misiunea comandanților marilor unități și ai unităților subordonate, care vor fi informați prea târziu asupra misiunii lor și vor fi siliți să-și refacă planurile. Pentru a *acționa în viteză*, Comandamentul german a hotărât ca, după o puternică pregătire de artilerie, urmată de ruperea pozițiilor inamice de către marile unități de infanterie cu tancuri, blindatele să-și îndrepte atacul spre Meuse pe drumul cel mai scurt. Totodată, era necesar să se creeze o stare de confuzie extremă în spatele inamicului; în acest scop O.K.W.-ul conta în mod deosebit pe acțiunea a două grupări speciale: 1. Gruparea comandată de Skorzeny, transportată în vehicule blindate de tip american, cu un efectiv de 2 000 de luptători, din care un grup era format din soldați ce vorbeau limba engleză și erau îmbrăcați în uniforme americane; această grupare urma să treacă prin breșă, să provoace dezordine în spatele inamicului și să preîntâmpine, datorită camuflajului, incendierea depozitelor aliate de carburanți de către efectivele de pază ale acestora; 2. Gruparea de parașutiști condusă de von der Heydte

va fi lansată în prima noapte a operației ofensive pentru a bloca căile de acces spre flancul de nord al pungii.

Într-o regiune cu particularitățile Ardenilor, O.K.W.-ul considera cucerirea nodurilor rutiere drept capitală. Succesul acțiunii era subordonat cuceririi rapide a localităților Montjoie, Malmédy, Saint-Vith, Bastogne și Echternach. Pivoții extremi urmau să fie cucerți din prima zi de Armata 6 blindată SS și Armata 7; localitatea Saint-Vith trebuia cucerită cât mai repede de către diviziile 18 și 62 Volksgrenadier (Corpul LXVI); Bastogne va constitui ținta inițială a Corpului XLVII blindat⁵¹; Divizia 2 tancuri, pe la nord, și Divizia Panzer Lehr⁵², pe la sud, vor încerca să cucerească prompt orașul; în caz de eșec, ele nu vor insista, pentru a nu întârzia atacul rapid către Meuse; cele două mari unități vor lăsa Diviziei 26 Volksgrenadier întărită misiunea de a cucerii orașul.

Ca urmare a amenințării sovietice, Marele Cartier General al lui Hitler din Prusia orientală a fost repliat la Berlin. O parte a acestui cartier general se afla în apropiere de Ziegenberg, în ținutul Hessen. Führerul a convocat la Berlin pentru ziua de 2 decembrie principalii comandanți ai operației. El va ține o conferință mai largă, cu participarea tuturor comandanților de mari unități, în zilele de 11 și 12, la Ziegenberg. Cu acest prilej, el le-a declarat că pentru moment prefera să-i neglijeze în mod intenționat pe sovietici, căci numai înfrângerea decisivă a anglo-americanilor avea să permită câștigarea războiului. Momentul este bine ales, a spus el. Marea Britanie este epuizată, armata americană a fost pregătită pentru un război ofensiv și nu pentru unul defensiv, între sovietici și occidentali nu domnește înțelegerea, iar Luxemburgul este „degarnisit” de trupe. „Veți recuceri Anvers-ul”, le-a spus el generalilor săi stupefiați.

Operația germană din Ardeni este în mod cu totul impropriu denumită „ofensiva von Rundstedt”. În realitate, el a dezaprobat această operație, apreciind că mijloacele erau prea slabe pentru atingerea unor obiective atât de îndepărtate. De aceeași părere era și Model. Încă la 2 decembrie, el prezentase un alt plan corespunzător mijloacelor din dotare, prin care își propunea să ajungă la Meuse și să cucerească orașul Liège, marea bază indispensabilă americanilor pentru operațiile pe care voiau să le desfășoare în direcția Germaniei. El propunea două atacuri convergente, unul care să pornească dinspre Luxemburg, iar celălalt din triumghiul Roermond. Hitler, însă, nici nu a vrut să audă. Ca urmare, Rundstedt s-a retras în cortul său și nu s-a mai interesat decât de formă de stadiul pregătirilor și de execuție.

Model s-a înclinat în fața ordinelor Führerului. Începînd din acel moment, O.K.W.-ul a tratat problemele direct cu comandantul Grupului de armate „B“, evitînd eşalonul Rundstedt.

Să mai spunem, de asemenea, că Jodl, pe de o parte, Speer și generalul de aviație Adolf Galland, pe de altă parte, îi prezentaseră lui Hitler măsuri radicale. Jodl propunea să se facă economii masive de oameni în Norvegia și Italia, în aceasta din urmă cu prețul retragerii pe un aliniament mai apropiat și mai puternic; să se stoarcă mai mult de la marină și de la aviație; să se constituie pe loc din cele două milioane de oameni din Ersatzheer⁵³, cu toate unitățile de instruire, grupuri tactice care să poată deveni imediat operative; să fie mobilizate și mai mult resursele țării, care să fie transformată într-o fortăreață supusă legii marțiale. Aceste măsuri, afirma Jodl, erau de natură a asigura o superioritate zdrobitoare pe frontul de vest și de a conduce la tranșarea războiului. Ca și Hitler, el era de părere că lovitura trebuia dată în vest. Speer și Galland au propus o altă soluție: aducerea în sprijin a 2 500 de avioane de vînătoare, dintre care un număr apreciabil cu reacție⁵⁴, care să permită executarea unor lovituri puternice asupra bombardierelor aliate. Din dorința ca operația din Ardeni asupra Anvers-ului să fie decisivă, Hitler nu a acceptat cele două propuneri. Și aceasta nu numai pentru că temperamentul său se opunea constant replierilor deliberate, ci și, în cazul propunerii Speer-Galland, pentru că nu a înțeles niciodată rostul supremației aeriene strategice.

Forțele participante

Pe front, germanii dispuneau de 68 de divizii, față de 61 cît aveau aliații (vezi tabelul din anexa 1). Dar, dintr-o strictă economie de forțe și mijloace în zonele de nord și de sud, care abundau în obstacole, ei vor putea lovi în centru cu 29 de divizii, dintre care 12 blindate, împotriva celor opt divizii, dintre care una blindată, din compunerea corpurilor V și VIII americane.

Eisenhower mai dispunea de două divizii, Divizia 82 și Divizia 101 aeropurtată (cu statul-major și trupele Corpului XVIII aeropurtat), în rezerva generală a Comandamentului Suprem al Forțelor Expediționare Aliate, în regiunea Reims; putea, de asemenea, conta pe Divizia 6 aeropurtată britanică și pe Divizia 17 aeropurtată americană, recent constituită, care se aflau în Marea Britanie. Peste cîteva zile, mai putea utiliza încă două divizii proaspăt constituite: diviziile 75 și 11 blindate, care

soseau din America; prima și-a început debarcarea pe 13 decembrie, cea de a doua începînd cu ziua de 17; cu acestea totalul se ridica deci la 67 de divizii.⁵⁵

Generalul Courtney Hodges apără cu Armata 1 un front de 200 kilometri, de la Aix-la-Chapelle pînă la sud de Marele Ducat, pe care sînt dispuse în linie trei corpuri: Corpul VII, comandat de generalul J. Lawton Collins, cu șase mari unități, urma să atace pe direcția Roer; Corpul V, comandat de generalul Leonard T. Gerow, cu patru divizii, avea ca obiectiv regiunea celor șapte lacuri, respectiv barajele-cheie de pe râul Roer; la sud, Corpul VIII, comandat de generalul Troy Middleton, era dispus pe o distanță de 120 kilometri, cu mai puțin de patru divizii: diviziile 106, 28 și 4 și o grupare de luptă din Divizia 9 blindată. Fiecare divizie apăra un front de circa 35 kilometri. Din punctele de sprijin nu se putea executa foc încrucișat.

Diviziile 4 și 28 erau unități de veterani în refacere în sectoare presupuse statice, după luptele grele purtate în zona Aix-la-Chapelle; unele din batalioanele lor nu mai dispuneau decît de 40% din efectivele lor organice. Divizia 9 blindată și Divizia 106, sosite de puțină vreme din Statele Unite, nu primiseră încă botezul focului; ele au intrat în dispozitiv cu șase zile mai devreme.

În fața celor patru divizii ale Corpului V american vor țîșni nouă mari unități ale Armatei 6 blindate SS. Cele 11 mari unități ale Armatei 5 blindate și Armatei 7, proaspăt întărite cu cinci divizii din rezerva lui Model și care mai puteau primi ca întăriri patru divizii din rezerva lui Rundstedt, se vor năpusti asupra celor trei divizii și a grupării de luptă din Divizia 9 blindată de sub comanda generalului Troy Middleton: Divizia 106 americană, în cadrul căreia două grupări de luptă regimentare apărau masivul Schnee Eifel, va fi copleșită de efectivele Corpului LXVI; corpurile LVIII și LXVII blindate vor spulbera Divizia 28 americană; Armata 7 se va ocupa de Divizia 4 americană. Fiecare mare unitate americană va trebui să facă față unor forțe de patru ori mai numeroase. Același raport de forțe l-a realizat generalul Ludendorff cînd și-a propus să nimicească armatele 3 și 5 britanice, în timpul ofensivei din 21 martie 1918, ofensivă pe care o dorea, și el, decisivă.

Armata 6 blindată SS dispunea de patru divizii de tancuri. Armata 5 blindată de trei, iar în rezervă mai existau trei divizii de tancuri și două de Panzergrenadier. În ansamblu, ele totalizau circa 1 800 de tancuri de tipul

„Mark IV“, „Panther Mark V“, „Tiger Mark VI“ și cîteva „Tiger Regal Mark VI“, de fabricație mai nouă, acestea din urmă prevăzute cu redutabilele tunuri de calibrul 88 mm. Dotarea cu autovehicule și aruncătoare de proiectile reactive – zece brigăzi – era impresionantă.

Pe 16 decembrie, data inițială a declanșării operației ofensive, generalul Bradley, care nu se aștepta la evenimentele din acea zi, s-a deplasat la Cartierul General al lui Eisenhower de la Versailles pentru a discuta problema înlocuirilor. Cei doi șefi au fost informați în legătură cu declanșarea operației germane de-abia în după-amiaza zilei. Deși Bradley era convins, cel puțin așa a fost pînă seara, că nu era vorba decît de un tertip, ei s-au pus imediat de acord asupra următoarelor măsuri ordonate de Eisenhower: 1. Divizia 10 blindată din cadrul Armatei 3 se va deplasa imediat către flancul de sud al ofensivei, iar Divizia 7 blindată din Armata 9 se va deplasa către flancul de nord; 2. Comandanții armatelor neangajate se vor pregăti să trimită cît mai curînd diviziile disponibile acolo unde avea să hotărască comandantul suprem; atacurile din celelalte sectoare vor înceta; 3. Diviziile 101 și 82 aeropurtate vor pleca din Reims spre Ardeni.⁵⁶ Acestea din urmă, aflate în refacere după luptele grele din Olanda, nu primiseră încă înlocuirile în personal și material de război.

Primele zece zile, văzute de partea germană

La 16 decembrie, începînd cu orele 05,30, Armata 6 blindată SS execută o puternică pregătire de artilerie în zona de responsabilitate a corpurilor V și VIII americane; sînt lovite pozițiile înaintate, bateriile identificate, ariergărzile; artileria grea execută trageri asupra localităților Eupen, Malmédy, Saint-Vith și chiar Verviers. Reacția artileriei americane este dură. Pe frontul Armatei 5 blindate, generalul Hasso von Manteuffel interzice pregătirea de artilerie. El aprecia că o asemenea acțiune ar dăuna realizării surprinderii, ar avea eficacitate redusă și ar duce la o mare risipă de muniții, avînd în vedere dispersarea și efectivele reduse ale punctelor de sprijin americane din zona sa. Manteuffel nu are practic încredere în promisiunile ce i-au fost făcute în legătură cu o aprovizionare masivă cu muniții.⁵⁷

Atacul începe la orele 08,00, pe ceață. Punctele de observare înaintate constituie obiectivul imediat, pierderea acestora îngreunînd acțiunea artileriei inamice, care nu mai poate conta pe observația aeriană.

La nord, atacul asupra localității Montjoie înregistrează slabe progrese datorită acțiunii curajoase a Diviziei 2 americane. În centru, este descoperit un punct slab la joncțiunea dintre corpurile V și VIII; depresiunea accesibilă Losheim, dintre masivele Elsenborn și Schnee Eifel, nu este apărată decât de o grupare redusă de blindate. Apărarea este străpunsă, iar Divizia 99 americană este aruncată pe platoul Elsenborn, pe care încearcă să-l mențină. Corpul LXVI german, după ce a întors apărarea masivului Schnee Eifel, respectiv două regimente din Divizia 106 americană, atacă în direcția Saint-Vith. Corpurile LVIII și XLVII blindate progresează rapid.

La sud, Armata 7 pătrunde în Echternach, cucerește localitatea Berdorf și realizează o străpungere pe o adâncime de cinci kilometri. Dar o grupare de luptă regimentară din Divizia 4 americană, bine sprijinită de artilerie, care lovește coloanele în marș, va reduce ambițiile germane din această regiune la un simplu succes local.

Cît despre cei 800 de parașutiști ai lui von Heydte, lansați pe o suprafață prea întinsă, ei vor crea o oarecare confuzie în rîndul ariergărzilor; cea mai mare parte dintre ei vor fi însă capturați înainte de a fi tras un singur foc. Nici gruparea lui Skorzeny nu-și atinge obiectivul principal; cu toate acestea, ea provoacă o mare dezordine prin tăierea liniilor telefonice, distrugerea posturilor de radio sau interceptarea curierilor.

La 17 decembrie, în timp ce toate atacurile asupra localității Montjoie sînt respinse⁵⁸, Corpul I blindat SS trece la acțiune în direcția Malmédy, Stavelot și Trois-Ponts. Rezistența inamică pe un al doilea aliniament, nedescoperit, și mediocritatea diviziilor de infanterie care execută atacul necesită intervenția marilor unități blindate pentru continuarea executării rupturii tactice.⁵⁹ La Armata 6 blindată SS, acțiunea este condusă cu nepricepere⁶⁰; transmiterea informațiilor este lentă și confuză; unitățile se amestecă. La Armata 5 blindată, în special pe direcția Houffalize și Bastogne, înaintarea se desfășoară în mod satisfăcător.

În ziua de 18 decembrie, americanii contraatacă la cele două extremități ale frontului, respectiv Montjoie și Echternach; înaintarea germană este oprită definitiv.

O grupare tactică puternică aparținînd Diviziei 1 tancuri din compunerea Corpului I blindat SS, avînd în dotare aproape toate tancurile acestei divizii, cucerește localitatea Stavelot, încearcă fără sorti de izbîndă o pătrundere spre Trois-Ponts, apoi înaintează pe valea rîului Amblève, ocupă localitatea La Gleize și înaintează spre Stoumont.

În jurul localității Saint-Vith, progresele sînt considerabile, însă orașul rezistă⁶¹; pentru a-i grăbi căderea, în sprijinul Corpului LXVI este trimisă Brigada „Führer Begleit“. Această unitate, care se află la 40 de kilometri de front, a primit ordinul de a se pune în mișcare în ziua de 17. Ea nu va intra în dispozitiv decît trei zile mai tîrziu, deplasarea sa fiind încetinită de „starea proastă a drumurilor, de marile blocaje de circulație, precum și de lipsa sa de experiență“.⁶²

19 decembrie. Apărătorii americani ai masivului Schnee Eifel, încercuți de pe data de 16, depun armele; sînt făcuți prizonieri aproximativ 9 000 de oameni.

Gruparea tactică a Diviziei 1 tancuri SS care s-a aventurat în valea abruptă a râului Amblève a fost oprită definitiv, tăindu-i-se orice cale de retragere de către grupări de forțe americane sosite din nord și vest; ea va rezista pînă în ziua de 24, însă toate tancurile diviziei vor fi nimicite. Atacul spre Liège este oprit.

La nord de Bastogne, înaintarea are loc rapid. Este ocupată localitatea Bourcy. La est și sud-est de Bastogne rezistența îndîrjită a micilor grupări americane de la Hosingen, Consthum, Wiltz⁶³ permite constituirea dispozitivului defensiv al orașului de către Divizia 101 aeropurtată americană și Gruparea de luptă „B“ din Divizia 10 blindată.

Pe *20 decembrie*, la orele 16,00, este cucerită localitatea Noville, de la nord de Bastogne; la sud este interceptată șoseaua Bastogne-Arlon. Bruma continuă să acopere ținutul. Acțiunea aviației aliate este inexistentă.

21 decembrie. Nici Malmédy, nici Saint-Vith, pe trei sferturi încercuit, nu au căzut. Corpul II blindat SS, care n-a participat pînă acum la lupte, va angaja unități blindate împotriva localității Saint-Vith. Acțiunile Corpului LVIII blindat s-au desfășurat pînă în prezent în condiții bune; după ce a cucerit La Roche, Divizia 116 tancuri ajunge la Hotton. Întrucît orașul Bastogne rezistă tuturor atacurilor, diviziile 2 tancuri și Panzer Lehr execută o manevră de învăluire pe la nord și, respectiv, la sud. La încrucișarea de drumuri de la vest de Flamierge, Divizia 2 tancuri se lasă intimidată de o companie americană, ale cărei efective sînt amplificate de ceață, fapt pentru care pierde aproape o zi.

În jurul localității Bastogne, Divizia 26 Volksgrenadier și o grupare blindată îi țin în loc pe americani.

La *22 decembrie*, Corpul I blindat SS, oprit la Stavelot, pe care americanii l-au recucerit, și în fața localității Trois-Ponts, anunță că situația

sa este precară, ca urmare a lipsei de muniții și mai ales de carburanți. Forțele principale ale acestui corp sînt blocate, fără putință de a manevra, pe șosele, dar, din fericire, aviația aliată nu poate interveni. Divizia 9 blindată SS din Corpul II blindat este și ea oprită, căci elementele sale avansate întîlnesc o rezistență îndîrjită în apropiere de Poteau. Comandantul Corpului I blindat SS solicită intervenția colegului său de la Corpul II, aflat în apropiere de Stavelot, care apreciază că nu-i poate oferi sprijin cîtă vreme situația din zona Saint-Vith nu va fi fost clarificată.

Apărarea îndîrjită a localității Saint-Vith de către Divizia 7 blindată americană a luat sfîrșit, iar apărătorii au putut să se replieze. Consecințele acestei rezistențe sînt incalculabile: faptul că diviziile de infanterie care trebuiau să cucerească acest oraș în plină forță au fost incapabile să-și îndeplinească misiunea a determinat Comandamentul german să dirijeze Brigada „Führer Begleit” și unități din compunerea Corpului II blindat SS spre Saint-Vith. Această localitate a reprezentat un obstacol deosebit de greu, un „spargeval”, pentru germani, datorită faptului că se afla la joncțiunea dintre două armate blindate.

La Bastogne, comandantul forțelor asediate respinge ultimatumul de capitulare.

Pe 23 *decembrie*, în nord, între Montjoie și Trois-Ponts, orice speranță de înaintare este abandonată. În centru, s-a reușit o pătrundere pînă la trei kilometri sud-vest de localitatea Marche; este ocupată localitatea Saint-Hubert; este atinsă localitatea Bure; elemente înaintate traversează râul Lesse.

În Marele Ducat nu mai poate fi vorba de înaintare. Într-un cuvînt, dat fiind faptul că înaintarea este blocată pe ambele flancuri, pătrunderea în adîncime pe un spațiu îngust prezintă pericol pentru atacator. Centrul de gravitate al Armatei 6 blindate SS este deplasat către sud, pentru ca Armata 5 blindată să-și poată concentra mai bine efortul. Corpul LXVI trece în subordinea Armatei 6 blindate SS, iar zona de contact între cele două armate este deplasată la sud de Saint-Vith.

La 24 *decembrie*, Divizia 9 tancuri, aflată inițial în rezervă, este pusă la dispoziția Corpului XLVII blindat; ea a fost întîrziată, din lipsă de carburant, la Houffalize; încercarea sa de a înainta pînă în apropiere de localitatea Marche eșuează. Aici și la Hotton americanii contraatacă.

Model îi face lui Hitler următoarea propunere: concomitent cu stabilirea unui front solid pe Meuse în dreptul localității Dinant, care să nu fie depășit,

forțele blindate ale Reich-ului să execute un ocol spre nord; patru divizii de tancuri să atace între Meuse și Ourthe pe direcția Huy, iar alte patru divizii de tancuri să facă același lucru între Ourthe și Salm pe direcția Liège. În același timp să fie declanșat un atac pe cursul inferior al râului Roer, dezvoltat apoi pe la sud de Maastricht. Între timp, s-ar diminua rezistența localității Bastogne, iar ambițiile ar deveni mai modeste. Această manevră convergentă ar face să dispară întrîndul de la Aix-la-Chapelle și ar duce la cucerirea marii baze de la Liège. Este de fapt ceea ce Rundstedt și Model apreciaseră ca posibil cu opt săptămîni mai înainte. Hitler acceptă noul plan cu unele restricții și cu speranța că nu este vorba decît de o primă fază. Dar este prea tîrziu. Aliații sînt peste tot în gardă. Manteuffel primește Divizia 15 Panzergrenadier. Cît despre celelalte unități promise, ele vor fi trimise pe rînd Armatei 7, care este slăbită, alcătuită din trupe în general mediocre și se teme că nu va putea rezista unui eventual atac executat dinspre flancul stîng al pungii.⁶⁴

Au fost atinse localitatea Celles, situată la opt kilometri de Dinant, și împrejurimile localității Ciney.

Corpul II blindat SS, al cărui rol pe front a fost pînă acum insignifiant, începe să atace în direcția nord, prin localitățile Manhay și Grandménil, pe care o cucerește cu greu.

Pe 25 *decembrie*, în fața rezistenței îndîrjite a americanilor, care izbutesc să recucerească localitatea Grandménil, comandantul Corpului II blindat SS organizează o linie de apărare care trece pe la sud de Grandménil și de Manhay, prelungind astfel frontul stabilizat al Corpului I blindat SS. Ca urmare, aceste unități de tancuri, trupe de elită ale Armatei 6 blindate SS, sînt nevoite să stabilească puncte de sprijin pe un front devenit defensiv, în timp ce Armata 5 blindată, după o pătrundere adîncă, va eșua aproape de țintă, la cîtiva kilometri de Dinant, pe Meuse.

În centru, localitatea Bastogne fixează în prezent trei mari unități germane. Apărătorii săi sînt supuși unui atac puternic. Dar, ca și cei din Saint-Vith, ei vor contribui la dispersarea forțelor atacatoare. Divizia 15 Panzergrenadier a venit în sprijinul Diviziei 26 Volksgrenadier; Divizia 5 de parașutiști din compunerea Armatei 7, care ține piept atacurilor dinspre sud, protejează totodată atacatorii localității Bastogne.

Ziua de 25 decembrie constituie punctul culminant al ofensivei. Coloanele aliate sosesc rapid, în special la flancul de sud al pungii.

Rezultatele acestor zece zile de ofensivă sînt decepționante. De două zile cerul s-a degajat, iar aviațiile aliate reiau cu impetuozitate atacul asupra coloanelor germane și liniilor de comunicație. Pe de altă parte, speranța de a pune stăpînire, grație grupării lui Skorzeny, pe importante stocuri de benzină, nu s-a materializat; unitățile care se apropie de Dinant duc lipsă de carburant.⁶⁵ Meuse, spusese mareșalul Model, trebuia să fi fost atinsă cel mai tîrziu în ziua Z plus 4.

Bătălia văzută de partea aliată

În timp ce apărarea Corpului VIII este străpunsă, iar cele 2 grupuri de luptă regimentare din Divizia 106 sînt nimicite în masivul Schnee Eifel, atacul inamic este totuși polarizat de patru importante puncte de rezistență americane: 1. La nord bastionul de flanc alcătuit din localitatea Montjoie, platoul Elsenborn, localitățile Rocherath, Krinkelt, Botgenbach, magistral apărate de diviziile 2 și 99; 2. La sud, celălalt bastion de flanc, reprezentat de localitatea Echternach, unde se distinge Divizia 4; 3. Orașul Bastogne, devenit legendar prin apărarea îndîrjită a Diviziei 101 aeropurtate și a Grupării de luptă „B“, din Divizia 10 blindată, ambele comandate de generalul de brigadă Anthony C. McAuliffe; 4. În sfîrșit – și mai ales – apărarea localității Saint-Vith de către Divizia 7 blindată; *Saint-Vith constituie punctul culminant al bătăliei din Ardeni; în acest loc oamenii din subordinea generalului-maior R.W. Hasbrouck și a generalului de brigadă Bruce C. Clarke au tranșat în favoarea aliaților întreaga campanie de iarnă.*⁶⁶

În ceea ce privește misiunea de distrugere a grupării blindate germane care s-a aventurat pînă în zona localității Stoumont, aceasta este îndeplinită datorită intervenției prompte a Diviziei 82, care a sosit, ca și Divizia 101, de la Reims, și a Diviziei 30, adusă în grabă de la Armata 9; toate acestea sînt subordonate Corpului XVIII aeropurtat comandat de generalul Matthews Ridgway, expert în acțiuni ale trupelor aeropurtate.

În ziua de 19 decembrie, Eisenhower i-a convocat pe generalii Tedder, Bradley, Devers și Patton la Cartierul General al Grupului de Armate 12 de la Verdun; el i-a cerut lui Devers să prelungească spre nord frontul Grupului de armate 6⁶⁷, pentru a putea înlocui marile unități ale lui Patton; acestuia i-a ordonat să deplaseze în grabă, spre nord, divizii din Armata 3 și să atace, împreună cu ea, flancul de sud al intrîndului pe care inamicul era pe cale să-

l formeze; Armatei 1 i-a dat ordin să se pregătească în vederea executării unui contraatac asupra flancului de nord, iar Armatei 9 să-și extindă frontul spre sud, pentru a face disponibile marile unități ale Armatei 1.

Eisenhower a insistat ca executarea contraatacurilor pe flancuri să nu aibă loc treptat, pe măsura sosirii unităților, ci în masă.

Acest ordin, schițat în câteva cuvinte de comandantul suprem, va pune în mișcare – deplasarea spre Ardeni și executarea unor mișcări de translație pentru extinderea fronturilor – circa 800 000 de oameni. Realizarea deplasării și asigurarea transporturilor și a aprovizionării în condițiile grele de iarnă vor constitui adevărate minuni.

Pe 20 decembrie, comandantul suprem – la sugestia lui Alan Brooke – îi încredințează lui Montgomery comanda temporară a tuturor unităților americane care se află dispuse la nord de axa Givet, Prüm, respectiv Armata 9 și Armata 1 (cu excepția Corpului VIII, care trece la Armata 3). Eisenhower consideră, pe bună dreptate, că forțele care desfășoară acțiuni de luptă la nord de intrînd ar scăpa controlului lui Bradley, al cărui cartier general tactic rămîne în Luxemburg.

Montgomery studiase încă de la 18 decembrie posibilele repercusiuni asupra dispozitivelor aliate ale unui puternic atac inamic în direcția Bruxelles și Anvers. El a ordonat sistarea oricăror concentrări în vederea bătăliei din Renania, intenționînd să împingă spre sud diviziile din sectorul olandez al Meusei.

La 19 decembrie, comandantul Grupului de armate 21 îi ordonă lui Dempsey să deplaseze Corpul XXX (Divizia blindată de gardă, diviziile 43, 51 și 53 și Brigada 29 blindată din compunerea Diviziei 11 blindate) pe aliniamentul general Hasselt, Louvain, cu elemente de cercetare înaintate pe râul Sambre și fluviul Meuse. În acest fel, Horrocks va avea posibilitatea să contracareze tentativele de traversare a fluviului și să acopere șoselele ce duc la Bruxelles din direcția sud-est.

Curînd Montgomery va trimite Divizia 51 în regiunea Liège și Brigada 29 blindată pe Meuse, în dreptul orașului Dinant, pentru a preîntîmpina orice tentativă germană de traversare a Meusei între Givet și Namur. În ziua de 25 decembrie, această unitate, înlocuită pe fluviu de Brigada 71 din Divizia 53, va trece pe malul drept. În ziua de 26, Divizia 6 aeropurtată, sosită din Marea Britanie, va traversa și ea fluviul Meuse pe la Dinant.

Acestea au fost măsurile luate de aliați pentru contracararea operației germane din care Hitler voia să facă un nou Blitzkrieg. Între 19 și 26

decembrie, forțele aliate au executat unele mișcări de trupe pentru a consolida flancurile de nord și sud ale pungii și a-i reduce vârful.

Pe flancul de nord al pungii au fost aduse în grabă diviziile 7 blindată și 30 din cadrul Armatei 9 și Divizia 82 aeropurtată, din rezerva generală. Vor sosi apoi diviziile 9 și 1 (Corpul VII), care se vor îndrepta spre Montjoie și, respectiv, Malmédy, diviziile 3 și 5 blindate (Corpul VII), Divizia 84 (Armata 9), Divizia 75 (aflată pe continent începând cu 13 decembrie), Divizia 83 (Corpul VII). La 26 decembrie situația este următoarea:

- Armata 9 s-a extins către sud și apără un front de 65 kilometri, de la Geilenkirchen până în nord, cu diviziile 102 și 29 și cu diviziile 104, 8 și 78 din compunerea Alinatei 1.

- La Armata 1, Corpul V (cu diviziile 9, 2, 99 și 1) este dispus între Montjoie și Malmédy, iar Corpul XVIII aeropurtat (cu diviziile 30 și 82 aeropurtate și cu Divizia 7 blindată) între Malmédy și Manhay.

- Corpul VII a primit în ziua de 21 ordinul de a se deplasa în zona situată la nord-vest de localitatea Marche, unde ar fi mai în siguranță indiferent de intențiile inamicului. Generalul J. Lawton Collins (supranumit „Joc Fulgerul”) se va întrece pe sine: încredințând zona sa Armatei 1, el se va deplasa cu diviziile 3 blindată, 84 și 75 la dreapta Corpului XVIII aeropurtat. Or, în zilele de 23 și 24, germanii își îndreaptă efortul principal al loviturii tocmai spre Marche. Aliații sînt departe de a controla situația, preconizînd la un moment dat chiar o repliere pe Meuse; „Joe Fulgerul”, însă, apreciînd că cea mai bună modalitate de evitare a unei lovituri este atacul, va angaja Divizia 2 blindată în operația pe care o vom prezenta mai jos, rezolvînd momentul de criză.

Astfel, la 26 decembrie, la flancul de nord 10 divizii aliate se află în dispozitiv, două în rezervă (Divizia 5 blindată americană și Divizia 51 britanică), iar Corpul XXX britanic poate interveni în orice moment; în fața lor se află 6 divizii germane. Treptat, se restabilește echilibrul. Pe 1 ianuarie, la flancul de nord se vor afla 16 mari unități aliate, în prezența unui inamic care-și va retrage forțele în folosul flancului de sud:

- Corpul V: diviziile 9, 99, 1 și 2.
- Corpul XVIII aeropurtat: diviziile 30, 7 blindată, 82 aeropurtată și 75.
- Corpul VII: diviziile 2 și 3 blindate, diviziile 83, 84.
- Corpul XXX britanic: Divizia 53 britanică.
- În rezervă: Divizia 5 blindată americană, Divizia blindată de gardă și diviziile 51 și 6 aeropurtate britanice.

Divizia 2 blindată, care părăsise frontul de pe Roer în seara de 21 decembrie, a parcurs în timpul nopții 160 de kilometri și a fost dirijată către Dinant. Collins a hotărât să sfărâme vârful de lance constituit din Divizia 2 tancuri germană. La 27 decembrie, Divizia 2 blindată și Brigada 29 blindată britanică încercuiesc în regiunea Colles, Foy-Notre-Dame, printr-o operație perfect coordonată, o parte din Divizia 2 tancuri, care lasă 1 800 de prizonieri și 134 de vehicule în mâinile aliaților. Fluxul nu va mai dura mult: la 6 kilometri de Dinant se va produce refluxul, care va continua lent, fără oprire.

Pentru a permite Armatei 1 americane să-și concentreze mijloacele pe un front mai îngust, Montgomery încredințează Corpului XXX britanic frontul occidental între Bure și Hotton, luând în responsabilitatea sa, împreună cu Divizia 6 aeropurtată, vârful pungii. În ziua de 16 decembrie, Armata 3 se afla în faza pregătitoare de regrupare a forțelor în vederea executării atacului asupra liniei Siegfried: Corpul XII, comandat de generalul M.S. Eddy, la dreapta, și Corpul XX, comandat de generalul W.H. Walker, la stînga, apărau frontul de la est de Sarrebruck pînă la sud de Marele Ducat; Corpul III, comandat de generalul J. Millikin, se afla în rezervă în regiunea Metz. Începînd din ziua de 17, Divizia 10 blindată a început să se deplaseze către nord; Patton, neliniștit de multă vreme de slăbiciunea vecinului său, preconizase o măsură rapidă: astfel, el ordonase îmbarcarea Diviziei 80 în camioane și deplasarea Diviziei 4 blindate spre Ardeni încă înainte să fi primit instrucțiunile lui Eisenhower. Rapiditatea mișcărilor Armatei 3 va fi surprinzătoare. În timp ce Corpul XX va avea în grijă frontul de pe Saar, iar Grupul de armate 6 va prelua 40 de kilometri din frontul Armatei 3, corpurile III și XII se vor deplasa direct spre nord.

Mișcarea ofensivă necesară angajării Armatei 3 a constituit o operație uriașă și complicată, care a impus redislocarea unui număr important de mari unități și servicii: nu numai unitățile tactice se vor plasa în unghi drept, ci și toată organizarea administrativă. Mișcări pe itinerare variabile vor fi efectuate de nouă divizii, dintre care trei blindate, precum și de artileria și celelalte arme ale mării unități: între 17 și 23 decembrie prin cele șapte puncte de control ale traficului vor fi înregistrate 133 178 de vehicule; între 18 și 31 decembrie ele vor parcurge peste 2 000 000 de kilometri; de asemenea, vor fi transportate 41 933 tone de materiale de război, din care 16 910 tone muniții. Această acțiune extraordinară s-a datorat: 1. Activității incredibile a lui Patton; într-o singură zi, 20 decembrie, el a vizitat trei

comandanți de corp de armată și 10 comandanți de divizie, apreciind că, în atare împrejurări, contactul direct reprezenta cea mai bună legătură; 2. Competenței statului-major și serviciilor Armatei 3; 3. Simțului de mobilitate inculcat de Patton subordonaților săi.

La 23 decembrie Divizia 5 din Corpul XII armată curățise deja malul drept al râului Sûre, între Diekirch și Echternach.⁶⁸ Divizia 80 atacă la vest de Diekirch, Divizia 26 la est de Martelange, iar Divizia 4 blindată desfășoară acțiuni ofensive de-a lungul șoselei Arlon, Bastogne. În ciuda unei rezistențe înverșunate, Gruparea de luptă „R” intră în orașul Bastogne, în ziua de 26 decembrie, la orele 16,45. La aceeași dată, cele 10 divizii germane angajate în sud au de înfruntat efectivele a șapte-opt mari unități aliate.

– Corpul VIII trece în compunerea Armatei 3, cu Divizia 101 aeropurtată, Gruparea de luptă „B” din Divizia 10 blindată și cu ce a mai rămas din diviziile 9 blindată și 28.

– Corpul III cu diviziile 4 blindată, 26 și 35.

– Corpul XII cu diviziile 80, 5 și 4 și 2 grupări de luptă din Divizia 10 blindată.

CAPITOLUL IV

SPRE ECHILIBRU

Înaintare lentă a aliaților

Începînd cu 27 decembrie, bătălia pentru culoarul îngust care ducea spre Bastogne va fi aspră; pe alocuri, lățimea sa nu depășea 300 de metri. Germanii vor trece în apărare pretutindeni pentru a-și concentra eforturile pe direcția Bastogne și a împiedica un eventual atac al Armatei 3 asupra localității Houffalize, ceea ce ar fi compromis soarta tuturor forțelor aflate la vest de acest oraș.

Armata 3 americană va primi și ea întăriri; la 29 decembrie vor sosi Divizia 87 (din Armata 7) și Divizia 11 blindată (debarcată în Europa cu 12 zile mai înainte), apoi Divizia 17 aeropurtată (sosită din Marea Britanie) și

Divizia 6 blindată din Corpul XX armată, care va înlocui Divizia 10 blindată, epuizată.

Patton însă nu așteaptă aceste întăriri pentru a-și continua atacurile. Inamicul nu izbutește defel să preia inițiativa, iar inferioritatea numerică a americanilor este compensată de superioritatea artileriei lor. În ultimele zile ale lunii decembrie Armata 3 va fi sprijinită de 1 000 de tunuri de 105 mm și de calibru superior. În noaptea de 25 decembrie, artileria lui Patton folosește pentru prima dată proiectile cu focuri de proximitate, care se vor dovedi deosebit de eficiente în ce privește interzicerea nodurilor rutiere și lovirea inamicului consolidat la teren.

Pe 30 decembrie, Corpul VIII armată, întărit cu diviziile 11 blindată și 87, declanșează atacul pe direcția alinamentului Saint-Hubert, Bastogne. Nu reușește să înainteze prea mult, dar cade în flancul unui atac german executat de la vest spre est asupra orașului Bastogne de Divizia Panzer Lehr, căreia îi frânge elanul.

Germanii continuă să reacționeze puternic: Divizia 1 tancuri SS, adusă din nord, și Brigada „Führer Grenadier” atacă, la sud-est de Bastogne, diviziile 26 și 35. Concentrările de artilerie ale Corpului III, sprijinite de Grupul 19 aviație tactică, reușesc să distrugă 55 de tancuri inamice.

La 1 ianuarie, Armata 3 dispune pe flancul de sud al pungii, de la vest la est, de următoarele mari unități:

- Corpul VIII, diviziile 9 blindată, 87, 11 blindată și 101 aeropurtată.
- Corpul III, diviziile 4 și 6 blindate și diviziile 35 și 26.
- Corpul XII: Diviziile 80, 5 și 4.

Corpul XX, cu diviziile 90 și 95, apără frontul de pe Saar; diviziile 17 aeropurtată și 10 blindată, precum și Divizia 28, aflată în proces de reconstituire, alcătuiesc rezerva generală a Armatei 3.

În prima zi a noului an Armata 3 atinge alinamentul sud Saint-Hubert, Moiricy, Longchamps. La stînga sa, Divizia 6 aeropurtată britanică înaintează lent în direcția Bure și Rochefort.

Acțiunea aviației

Începînd cu 23 decembrie, vremea s-a ameliorat, contrar previziunilor meteorologice germane. Ca urmare, aviația strategică începe să paralizeze spatele inamicului, să lovească nodurile de comunicație dintr-un vast arc de cerc, de la Euskirchen spre Trier și Kaiserslautern, pentru a-l forța pe inamic

să dea înapoi; sînt bombardate totodată, și atelierele de reparații situate la est de Rin. În acest timp, bombardierele mijlocii și ușoare din compunerea forțelor aeriene tactice atacă podurile, cartierele generale și depozitele dislocate în zona de operații, iar avioanele de vînătoare-bombardament fac ravagii în rîndurile adversarului, care încearcă să se deplaseze pe linia frontului și chiar dincolo de ea. În ziua de 26 decembrie, aviația tactică a executat 1 900 ieșiri-avion, față de 300 ale Luftwaffe.

Pe 1 ianuarie 1945 aceasta ripostează în forță și execută o operație concepută admirabil. Trei formații, totalizînd 1 035 avioane „Focke-Wulf” 190 și „Messerschmitt” Bf 109, pleacă una din nord, alta din nord-est și cealaltă din est, zboară la firul ierbii⁶⁹, se năpustesc asupra principalelor aerodromuri din Belgia și Olanda și lovesc sutele de avioane aliate aliniate pe terenurile acoperite de polei. Momentul este bine ales: revelionul învingătorilor, care nu mai cred că Luftwaffe mai este în stare să acționeze cu o asemenea forță. Aproape 800 de avioane aliate sînt distruse sau avariate, iar aviația tactică este paralizată vreme de mai bine de o săptămînă.⁷⁰ Cele 300 de avioane germane doborîte de avioanele britanice „Tempest” și „Spitfire” care au putut decola și de apărarea antiaeriană nu constituie un preț prea mare pentru un asemenea succes. Serviciile de informații aliate, preocupate să nu amplifice îngrijorarea populației eliberate în momentul ofensivei din Ardeni, au avut grijă să minimalizeze acest ultim succes al Luftwaffe.

Operația de diversiune germană

Vrînd să profite de slăbirea grupului de armate comandat de generalul Jacob L. Devers, care își prelungise prea mult dispozitivul spre nord șubrezindu-i astfel forța, germanii vor executa în Alsacia-Lorena o operație de diversiune care va debuta la 1 ianuarie, în momentul în care în Ardeni inițiativa trecuse de partea aliaților. Armata 1 germană, întărită cu 15 divizii, va lovi cele șapte divizii (care vor ajunge curînd nouă), ale Armatei 7 americane. Acest atac va dura aproape o lună de zile și va fi însoțit de un altul, executat dinspre punga Colmar, cu intenția de a invada cîmpia alsaciană și de a izola orașul Strasbourg. În regiunea Colmar înaintarea este nesemnificativă; în Alsacia septentrională, generalul Alexander M. Patch va abandona întrîndul său ascuțit și va executa o repliere, care a atins în unele locuri 40 de kilometri, pe aliniamentul rîului Moder.

Această manevră nu a reușit decît să provoace în Franța cîteva zile de neliniște în legătură cu soarta orașului Strasbourg; ea nu a avut nici o influență asupra bătăliei din Ardeni.

CAPITOLUL V

„FRIȚILOR“⁷¹, CĂRAȚI-VĂ ACASĂ!

Restrîngerea pungii din Ardeni

Aliații au dobîndit din nou superioritatea numerică. Germanii, aflați acum în apărare, beneficiază de teren și de lungile nopți de iarnă, care le favorizează mișcările. Ei își asigură foarte bine replierea, cu atît mai mult cu cît instalează un mare număr de cîmpuri de mine.

Intenția Comandamentului aliat era de a ataca simultan la nord și la sud, pentru a realiza joncțiunea între armatele 1 și 3 în zona Houffalize; după aceea, ambele urmau să se îndrepte spre est, continuînd să păstreze inițiativa.

3 ianuarie. La orele 8,30, Corpul VII trece la acțiune fără vreo pregătire prealabilă, sprijinit însă de 33 divizioane de artilerie, dintre care șase de artilerie grea și opt de artilerie mijlocie. Avînd în vedere particularitățile regiunii, Collins a constituit două grupări: diviziile 2 blindată și 84, pe de o parte, și diviziile 3 blindată și 83, pe de alta. Tancurile sau infanteria vor desfășura acțiunile de luptă în funcție de teren și de împrejurări. Timpul noros împiedică sprijinul aerian, vizibilitatea este redusă la mai puțin de 200 metri, temperatura este în jur de 0°, zăpada acoperă drumurile, inamicul este bine îngropat la teren, protejat de mijloace antitanc și cîmpuri de mine. Pînă seara, corpul a înaintat 4 kilometri. La stînga Corpului VI, Corpul XVIII aeropurtat execută atacuri locale.

4 ianuarie. La flancul de nord, pe un viscol puternic, care-i orbește pe atacatori, Corpul XXX britanic atacă, la rîndul său, cu Divizia 53, sprijinită de două grupări de artilerie britanice și de artileriile divizionare ale corpului, și cu Divizia 6 aeropurtată; aceasta din urmă obligă forțele inamice din vîrfurile pungi să se retragă și duce lupte aprige în fața localităților

Bure. Corpul VII își continuă înaintarea; timp de trei zile, înaintarea sa va fi lentă.

7 ianuarie. Divizia 3 blindată interceptează comunicația La Roche, Vielsalm, lipsindu-l pe inamic de principala sa cale de acces din nord. În aceeași zi, Corpul XVIII aeropurtat trece și el în ofensivă, ajungând în împrejurimile localității Vielsalm.

La flancul de sud, înaintarea Armatei 3 înregistrează unele progrese la nord de Bastogne. Corpul I blindat SS a venit să întărească apărarea din jurul acestui oraș.

9 ianuarie. În nord înaintarea s-a generalizat. Armata 1 apără o porțiune de 24 kilometri din șoseaua La Roche-Vielsalm; malul de vest al râului Salm este curățat pînă la Vielsalm de trupele parașutate de sub comanda generalului James Gavin. La flancul de sud, germanii apără cu înverșunare căile de acces spre șoseaua Amberloup-Houffalize, care are o importanță deosebită pentru retragerea unităților lor dislocate mai la vest.

La armata 3, Patton a primit ca întărire Divizia 90, sosită de pe Saar.⁷²

10 ianuarie. Marele Cartier General al mareșalului Montgomery anunță că germanii se retrag din întrînd pe un front de 13 pînă la 16 kilometri. La Corpul XXX, Divizia 6 aeropurtată a reocupat localitatea Grupont. Pentru a menține continuitatea efortului, în seara zilei de 8, Horrocks a înlocuit Divizia 53 cu Divizia 51. Germanii se retrag din Saint-Hubert.

În aceeași zi, avînd în vedere pericolul unui atac german pe râul Saar în sectorul Corpului XX armată, Divizia 4 blindată părăsește frontul de la Bastogne și se îndreaptă spre sud.

11 ianuarie. Divizia 51 britanică ocupă localitatea La Roche, malul de vest, iar Divizia 84 americană pătrunde în partea de est a orașului. Divizia 51 ajunge la Hives. Divizia 6 aeropurtată a depășit localitatea Barrière de Champlon. Rezistența inamică se consolidează în fața britanicilor, în încercarea de a se menține comunicația La Roche-Bastogne.

13 ianuarie. Regimentul de gardă scoțian din Divizia 51 ajunge la Ortho; acolo face joncțiunea cu Divizia 6 aeropurtată, care a ocupat localitatea Cens cu o parte din trupe, celelalte întîlnind Divizia 87 americană la nord-est de Saint-Hubert; fundul pungii este tăiat în două locuri și unele forțe inamice sînt izolate.

Corpul XVIII aeropurtat atacă orașul Saint-Vith, manevrînd prin stînga acestuia. Divizia 106, întărită într-o oarecare măsură, reintră în dispozitiv.

14 ianuarie. Corpul VIII, din compunerea Armatei 3, a fost dispus la imediat nord de aliniamentul Amberloup, Houffalize; unități aparținând Corpului III duc acțiuni de luptă în localitatea Noville. La flancul de nord, Corpul VII depășește localitatea Mont-le-Ban. Armatele 3 și 1 se află la 12 kilometri una de cealaltă. Montgomery apreciază că prezența Corpului XXX nu mai este necesară; într-adevăr, prin înlăturarea întrîndului, unitățile britanice se vor afla mai retrase față de Corpul VII și Armata 3; începînd din 16 ianuarie, Horrocks va deplasa marile sale unități spre Olanda în vederea operațiilor ofensive ulterioare, pe care Grupul de armate 21 le va începe în curînd.

16 ianuarie. Divizia 2 blindată din Armata 1 face joncțiunea, la Houffalize, cu Divizia 11 blindată din Armata 3, care s-a deplasat de la Amberloup pînă aici pe șoseaua complet degajată. Acest succes tactic al aliaților a fost realizat la o lună de la declanșarea ofensivei germane. Corpul V trece și el la atac.

17 ianuarie. La miezul nopții, Armata 1 americană trece din nou în subordinea lui Bradley. Armata 9 americană rămîne sub controlul lui Montgomery. Germanii continuă să se replieze, protejați de câmpuri de mine, ceea ce provoacă, în unele locuri, pierderea contactului între marile unități aliate. Înaltul Comandament al Wehrmacht-ului dorește acum să-și retragă forțele cît mai grabnic cu putință în spatele liniei Siegfried; într-adevăr, după trei luni de oprire, începînd din 12 ianuarie, sovieticii au preluat inițiativa, mai devreme decît prevăzuseră germanii.⁷³ Problema pentru Hitler nu mai este cea de la începutul lunii decembrie; el ordonă trecerea la apărare pe întreg frontul occidental și retrage din zonă Armata 6 blindată SS în vederea reconstituirii, în grabă, a acesteia și trimiterii ei pe frontul din est.⁷⁴

Armata 3 atacă cu corpurile III și XI între Wiltz și Wallendorf; localitatea Diekirch este eliberată.

Sfîrșitul bătăliei

În a doua jumătate a lunii ianuarie, ofensiva generală a aliaților va continua fără să lase nici o clipă de răgaz adversarului; la nord va fi depășit defileul Losheim și Divizia 7 blindată va intra în ziua de 23 în orașul Saint-Vith, pe care îl evacuase cu o lună mai înainte; frontul îngustîndu-se,

Corpul XVIII aeropurtat va face joncțiunea cu Corpul VIII din Armata 3, iar Corpul VII va trece în rezervă.

La 24 ianuarie, Bradley fixează noua linie a frontului între armatele 1 și 3 pe aliniamentul Saint-Vith, Losheim, râul Ahr; la 30 ianuarie, germanii au fost respinși pe tot frontul, dincolo de linia de pe care porniseră ofensiva la 16 decembrie; mai mult decât atât, în Marele Ducat, Corpul XII a instalat capete de pod pe râul Our, în pofida puternicelor lucrări de apărare ale liniei Siegfried. Corpul V, din compunerea Armatei 1, ajuns la trei kilometri de Schleiden, a creat o breșă în linia Siegfried.

Bătălia din Ardeni era încheiată; avea să urmeze, fără nici cea mai mică întrerupere, ofensiva împotriva Germaniei.

CAPITOLUL VI

ANGAJĂRILE CRUCIALE

Bătălia de la La Gleize-Stoumont

Divizia 1 blindată SS „Leibstandarte Adolf Hitler”, din compunerea Corpului I blindat SS, a primit misiunea de a înainta spre Meuse, de-a lungul axei Bullange, Ligneuville, Stavelot, Trois-Ponts, Werbomont. La nord, Divizia 12 tancuri SS „Hitler Jugend”, din compunerea aceluiași corp, va înainta pe axa Bullange, Malmédy, Spa. Aceasta va fi blocată definitiv în regiunea Butgenbach datorită intervenției Diviziei 1 americane, sosită de la Corpul VII. La Divizia 1 tancuri SS, înaintarea inițială se desfășoară sub auspicii mai bune; o puternică grupare tactică a acestei mari unități, aflată sub comanda unui specialist încercat, colonelul SS Peiper, a primit misiunea de a deschide drum diviziei. Gruparea cuprinde aproape toate tancurile „Mark IV”, „Mark V Panther” și „Mark VI Tiger” ale diviziei, în total 120; în afara acestui regiment blindat, colonelul Peiper mai are în subordine un batalion de infanterie moto, un batalion de cercetare, o unitate de 105 autovehicule, o companie de geniu și două companii speciale cu militari vorbitori ai limbii engleze, îmbrăcați în uniforme americane.

Peiper sosește în după-amiaza zilei de 17 decembrie în fața localității Stavelot, după ce lasă să fie masacrați o serie de prizonieri, cărora nu a vrut să le asigure paza.⁷⁵ La început, reacțiile americanilor sînt nesigure, iar transmisiunile lor proaste; podul de la Stavelot cade intact în mîinile germanilor în dimineața zilei de 18.⁷⁶ În timp ce cea mai mare parte a forțelor lui Peiper încep să traverseze anevoie străzile înguste ale orașului, încetinite de unele rezistențe locale și un atac de aviație, elementele sale înaintate atacă în direcția podurilor de la Trois-Ponts, pentru a deschide grosului forțelor itinerarul Trois-Ponts, Werbomont, mult mai bun decît valea râului Amblève. În momentul apropierii coloanei germane, podurile sînt însă aruncate în aer de geniști americani, așa încît aceasta este silită să facă cale întoarsă.

Ca urmare, gruparea lui Peiper este nevoită să înainteze prin valea îngustă a râului Amblève, râul cu cea mai puternică încastrare din Belgia. În amonte de Stavelot, aluviunile râului, care se află la altitudinea de 285 metri, sînt dominate de pante abrupte, care depășesc 520 metri. Valea, largă de 400 metri la Stavelot, se îngustează pînă la 150 metri la Coe; ea se lărgiște apoi între La Gleize și Stoumont, pentru a se îngusta din nou în aval de această localitate și a căpăta, de la Fonds de Quarreux și pînă la Nonceveux, aspectul unei văi abrupte.

„Pe mine nu mă preocupă niciodată flancurile”, spunea Peiper, amintindu-și de alte atacuri, executate împotriva unor adversari fără experiență de luptă. Rețeta era bună, firește, cînd aviația, stăpîină absolută a cerului, garanta întreaga libertate de acțiune, prin observare și foc. Acum însă, Peiper s-a angajat într-un culoar îngust, fără ca această libertate de acțiune să-i fi fost cîtuși de puțin asigurată de forțe sau de „ochi” care să supravegheze crestele, noroioase, e drept, dar nu lipsite de căi de acces spre vale.

În ziua de 18, la orele 14,30, gruparea lui Peiper era eșalonată cu capul coloanei la Cheneux, în timp ce o parte a forțelor principale continuau să traverseze cu dificultate localitatea Stavelot, traversare ce se va prelungi și în timpul nopții. Peiper încearcă pentru a doua oară să părăsească această vale incomodă și să ajungă la Werbomont; este însă atacat de escadrile din Gruparea 19 aviație tactică, care îl imobilizează timp de o oră. Acest răgaz permite unui mic grup de soldați americani din trupele de geniu, care nu fuseseră încă alertați, să se deplaseze la podul Neufmoulin de pe râul Lienne și să-l arunce în aer. Sosesec în grabă și primele elemente din Divizia 82

aeropurtată. Singurul pod peste râul Lenne în măsură să suporte tancurile grele fiind distrus, Peiper, după ce execută o zadarnică recunoaștere spre sud, ordonă să se facă cale întoarsă la La Gleize în timpul nopții și reia coborîrea pe valea râului Amblève; el nu mai are altă alternativă decât să se îndrepte spre Liège, prin Aywaille, grăbindu-și astfel destinul.

Datorită superiorității tancurilor sale „Tiger Regal”, el reușește să nimicească un batalion din Regimentul 119 american în localitatea Stoumont, pe care o va depăși, înaintînd încă trei kilometri; acolo va fi punctul terminus al înaintării sale.

Glorioasa Divizie 30, care realizase străpungerea de la Avranches și Montain (regimentele 117, 119 și 120), sosește grabnic în zonă; vor interveni, de asemenea, regimentele 504 și 505 din compunerea Diviziei 82 aeropurtate, care sosesc de la Reims, precum și Gruparea de luptă „B” din Divizia 3 blindată, cu cele trei grupări ale sale – „Lovelady”, „Mac George” și „Jordan”. Aceste unități, care sosesc din regiuni atît de îndepărtate una de cealaltă, vor intra imediat în subordinea Corpului XVIII aeropurtat, pe care îl comandă generalul Matthews Ridgway.

În această acțiune de întîlnire, în ciuda surprizei inițiale și a aspectului neprevăzut al luptei, promptitudinea ripostei, coordonarea acestor unități provenind din divizii diferite, precum și simțul terenului vor fi remarcabile. Unitățile americane vor fi imediat dirijate de Ridgway în așa fel încît să închidă toate ieșirile posibile. De front: Regimentul 119 blochează accesul spre Aywaille. În spate: Regimentul 117 recucerește localitatea Stavelot, după lupte grele, casă cu casă, în cursul nopții de 18 spre 19 și al zilei de 19; podul de la Stavelot va fi distrus în noaptea de 20-21 ianuarie și Peiper va fi astfel izolat de forțele blindate care sosesc din est. Regimentul 120 asigură libertatea de acțiune a celorlalte unități și apără localitatea Malmédy. La flancul de sud, Regimentul 505 de parașutiști se instalează la Trois-Ponts, iar Regimentul 504 la Chevron. La flancul de nord, Gruparea de luptă „B” din Divizia 3 blindată a încredințat fiecărui grup operativ cîte un itinerar care coboară dinspre regiunea Spa spre Amblève. Grupul operativ „Lovelady” atinge Amblève în amonte de La Gleize și taie în două gruparea lui Peiper; „Mac George” și „Jordan” ajung în împrejurimile localităților La Gleize și, respectiv, Stoumont.

Armata 6 blindată SS nu mai acordă importanță apărării punctului vital Stavelot și îl lasă pe Peiper în voia sortii, deși dispunea în apropiere de mijloace suficiente pentru nimicirea regimentului 117 american și instalarea

unui puternic cap de pod în jurul orașului. Peiper, care nu mai speră să se poată salva singur, dar speră, în schimb, să primească ajutor, încearcă să reziste în La Gleize și Stoumont pînă ce va fi salvat de forțe germane sosite din est. La Gleize și Stoumont alcătuiesc o poziție puternică; cele două localități nu se află în fundul văii, ci pe platouri care permit organizarea cu ușurință a apărării. Totodată, ele sînt situate între văile Coo și Quarreux, respectiv pe un tronson al râului Amblève care prezintă o topografie mult mai dezvoltată.

De aici, germanii pot lesne bate cu foc căile de acces ștrangulate, care nu-i permit inamicului să riposteze cu armament similar.

Cum oamenii lui Peiper aparțin uneia dintre cele mai bune divizii ale Reich-ului, ei vor opune o rezistență sălbatică. În localitatea Stoumont, bătălia este feroce, în special pentru cucerirea sanatoriului, unde, în zilele de 20 și 21, americani și germani se bat pentru fiecare încăpere, cu grenadele, pistoalele-mitralieră și cuțitul, în timp ce cei 200 de copii, bolnavi și bătrîni s-au refugiat în pivnițele clădirii.

Încolțit din toate părțile, Peiper își concentrează forțele în localitatea La Gleize, profitînd și de faptul că „Lovelady” se află la Ster și Parfondruy. La 23 ianuarie, el lovește cu foc toate căile de acces spre sat, unde americanii vor suferi pierderi grele pe povîrnișurile descoperite; apoi caută o posibilitate de scăpare spre nord, dar este respins în vale; o tentativă de aprovizionare pe calea aerului nu pare să fi avut succes.

În noaptea de 23 spre 24, americanii aud o serie de explozii; la orele 5 dimineața, cînd vor pătrunde în localitatea La Gleize, ei nu vor mai întîmpina nici un fel de rezistență: tancuri, vehicule pe șenile și blindate, autotunuri zac distruse pe tot cuprinsul satului, în care au mai rămas doar 300 de germani răniți și 123 de prizonieri americani. Abandonîndu-și toată tehnica de luptă, și așa mult redusă de la începutul operației, Peiper a fugit în timpul nopții, prin pădure, în direcția sud-est, împreună cu cei cîțiva supraviețuitori. Gruparea sa a fost anihilată, valea Amblève eliberată, localitățile Malmédy, Stavelot și Trois-Ponts au intrat în stăpînirea trupelor aliate, iar șoseaua spre Liège i-a fost definitiv interzisă lui Sepp Dietrich.

Bătălia de la Saint-Vith

Obstacolul Schnee Eifel poate fi ocolit pe la nord prin depresiunea Losheim și pe la sud, prin valea râului Alf. Saint-Vith (2 000 de locuitori)

ocupă un platou dominat de o cută de teren cu orientarea generală nord-est-sud-vest, care se întinde pe o distanță de 30 de kilometri între Losheim și Salmchateau. Regiunea, acoperită de o pădure foarte deasă, este compartimentată de afluenții râurilor Our, Amblève și Salm. Orașul este un important nod de comunicații, spre care converg șase șosele.

Pînă la 22 decembrie, serviciile meteo anunță ceață, zăpadă, ploaie și ninsoare intermitentă; începînd din 23 ianuarie, timp frumos, soare vizibil.

La americani, Divizia 106 din Corpul VIII armată (Batalionul 14 cercetare⁷⁷), grupurile de luptă regimentare 422, 423 și 424 ocupă un front de apărare linear de 27 kilometri, organizat pe mici puncte de sprijin, aflate uneori la distanță de doi kilometri unul de altul. La nord: Divizia 99 din Corpul V; la sud, Divizia 28.

Potrivit intențiilor germane, Corpul LXVI armată va învăluie masivul Schnee Eifel cu diviziile 18 și 62 Volksgrenadier. Saint-Vith trebuia să fie cucerit cît mai grabnic. Corpul I tancuri va trebui să atace pe axa Manderfeld, Born, Recht în direcția Stavelot, în cadrul manevrei Armatei 6 blindate SS.

În *prima fază a bătăliei* (16 și 17 decembrie) se produce o breșă în zona Diviziei 106 americane; sînt luate contramăsuri.

La nord, Batalionul 14 cercetare cedează în ziua de 16 în fața Diviziei 3 parașutiști și a două regimente din Divizia 18 Volksgrenadier. Resturile sale se vor regrupa în ziua de 17, pe aliniamentul Born, Wallerode. Pe data de 17, Divizia 18 Volksgrenadier înaintează pe urmele grupurilor de luptă regimentare 422 și 423 și desăvîrșește încercuirea acestor două unități în urma joncțiunii pe care o realizează, la Schoenberg, cu gruparea din sud.

În centru, Regimentul 293 (din Divizia 18 Volksgrenadier) învăluie Grupul de luptă regimentar 423 și ajunge la Schoenberg în ziua de 17, la orele 08,30. Cele două unități încercuite vor rezista pînă în după-amiaza zilei de 19.⁷⁸

La sud, Divizia 62 Volksgrenadier înaintează mai greu în fața Grupului de luptă regimentar 424. În dimineața zilei de 17 este ocupat Winterspelt, dar șoseaua spre Saint-Vith este barată de sosirea Grupării de luptă „B” din compunerea Diviziei 9 blindate.

Contramăsuri americane: 1. Gruparea de luptă „B” din cadrul Diviziei 9 blindate trece, în ziua de 16, la orele 10,25, de la Corpul V la Corpul VIII armată, care o dă în subordinea comandantului Diviziei 106. Acesta dirijează Gruparea de luptă „B” spre flancul de sud, unde intră în dispozitiv

la nord de Grupul de luptă regimentar 424, pe malul de est al râului Our, între Weppeler și Hemmeres, în noaptea de 17 spre 18. 2. Divizia 7 blindată din Armata 9 (staționată la Heerlen, în provincia olandeză Limburg) trece, între orele 16,00 și 17,30, în subordinea Corpului VIII armată și este dirijată spre Vielsalm pe două itinerare. Elementele înaintate ale Grupului de luptă „B” ajung la Vielsalm în ziua de 17, la orele 11,00, de unde își continuă marșul spre Saint-Vith, unde ajung către orele 17,00, întârziate de blocajele de circulație. Gruparea de luptă „R” se instalează în jurul localității Recht. Gruparea de luptă „A” se află la orele 19,00 în drum spre Beho, ca rezervă a diviziei. Întârziată în drum spre Stavelot de elemente înaintate ale Diviziei 1 tancuri SS, artileria divizionară va ajunge la destinație de-abia în seara zilei de 18. Trenurile sosesc la Vielsalm pe data de 18, la orele 06,00. 3. Pentru a acoperi intrarea în dispozitiv a acestor întăriri, comandamentul Diviziei 106 a constituit o grupare heteroclită subordonată Batalionului 81 geniu⁷⁹, care ocupă în grabă în ziua de 17, la orele 16,00, o poziție situată la trei kilometri de Saint-Vith, sprijinită de un batalion de artilerie. În momentul realizării contactului de către inamic, către orele 17,30, apar primele elemente ale Grupării de luptă „B” din Divizia 7 blindată, care se desfășoară pe măsura sosirii lor la nord și est de Saint-Vith.

Divizia 7 blindată va răspunde de întrîndurile de la nord și est de Saint-Vith, iar Divizia 106 de sectorul de sud. Gruparea de luptă „B” trebuie să atace în ziua de 18 pe direcția Schoenberg, pentru a încerca să degajeze grupurile de luptă regimentare încercuite.

Faza a doua a reprezentat-o bătălia de oprire a inamicului.

La 18 decembrie, la nord: la orele 02,00, Divizia 1 tancuri SS atacă localitatea Recht, pe care o cucerește la orele 03,00, și apoi Poteau, care cade și ea la orele 12,00. Gruparea de luptă „R” se repliază spre Vielsalm și organizează o ambuscadă la Petit-Thier. Comandantul Diviziei 7 blindate angajează în luptă, la orele 13,00, rezerva, Gruparea de luptă „A”, care, printr-un contraatac puternic și după lupte înverșunate, recucerește localitatea Poteau în noaptea de 18 spre 19.

La est: la orele 08,00 Gruparea de luptă „B” din Divizia 7 blindată este atacată pe toată lungimea sectorului său de elemente ale Diviziei 18 Volksgrenadier sprijinite de tancuri. Localitatea Hunnange este pierdută, apoi cucerită din nou, la orele 11,00, cu ajutorul întăririlor trimise de Gruparea de luptă „B” din Divizia 9 blindată. În cursul după-amiezii sînt respinse alte atacuri (au fost angajate două companii de tancuri din rezervă).

Singurul divizion de artilerie disponibil acționează fără să se menajeze și eficient pe tot parcursul zilei.

La sud-est: supusă atacurilor constante ale Diviziei 62 Volksgrenadier, Gruparea de luptă „B” din Divizia 9 blindată se repliază în timpul serii pe înălțimile de la vest de Our. Grupul de luptă regimentar 424 prelungește această poziție pînă la Burg Reuland (inclusiv).

La sud: Grupul de luptă regimentar 112, izolat de restul Diviziei 28 prin înaintarea Diviziei 116 tancuri spre Houffalize, se repliază spre Huldange fără a fi atacat în forță. Cele cîteva elemente ale Grupării de luptă „R” din Divizia 7 blindată rămase în dispozitiv la est de Gouvy sînt suficiente pentru a ține la distanță detașamentele de flanc ale Diviziei 116 tancuri.

În fața presiunii inamicului și a diviziilor sale de tancuri care amenințau flancul, comandantul Diviziei 106 renunță la tentativa de a degaja cele două grupuri de luptă regimentare încercuite. Unitățile și subunitățile de servicii ale Diviziei 7 blindate s-au repliat la La Roche.

19 decembrie. Inamicul încearcă pretutindeni să găsească punctul slab al dispozitivului. El atacă în direcția Poteau, Hunnange și la est de Saint-Vith. Este respins peste tot. Breșele produse în zonă sînt înlăturate datorită intervenției unor unități pînă atunci izolate. Grupul de luptă regimentar 112 se integrează în apărarea flancului de sud. Între Gouvy și Salm-Château nu există decît forțe reduse care au organizat ambuscade pe șosea.

Artileria Diviziei 7 blindate, desfășurată din noaptea precedentă, joacă acum un rol important în cadrul bătăliei.

Prin predarea grupurilor de luptă regimentare 422 și 423, devin disponibile unități din Divizia 18 Volksgrenadier. Capul coloanei Diviziei 9 tancuri SS atinge localitatea Recht.

20 decembrie. Toate unitățile din întrînd trec în subordinea Diviziei 7 blindate (Divizia 7 blindată, Divizia 106, Gruparea de luptă „B” din Divizia 9 blindată, Grupul de luptă regimentar 112 din Divizia 28). Divizia 7 blindată trece în subordinea Corpului XVIII aeropurtat, cu care a stabilit contactul la nord de Vielsalm. În ciuda atacurilor violente, pozițiile sînt menținute pe tot frontul întrîndului. Pentru a face față amenințării din sud, este constituită Gruparea operativă „Jones” din elemente preluate de la grupările de luptă; ea organizează ambuscade pe șosea în punctele Bovigny, Gouvy, Cherain, Deiffelt. La orele 16,00 se intră în contact cu inamicul la Chevain și Gouvy. Frontul măsoară 40 de kilometri.

Brigada „Führer Begleit”, subordonată Corpului LXVI, este angajată la nord de Saint-Vith. Divizia 560 Volksgrenadier, care urmează Divizia 116 tancuri, se află la înălțimea localității Gouvy.

21 decembrie. La flancurile de nord și de sud se înregistrează schimbări nesemnificative. La est, Gruparea de luptă „B” rezistă atacurilor pînă către orele 16,00, dar în timpul serii inamicul pătrunde în localitatea Saint-Vith. Gruparea de luptă „B” se repliază în timpul nopții pe înălțimile situate la vest de oraș, ceea ce obligă Gruparea de luptă „B” din Divizia 9 blindată să se retragă și ea. Din ordin, Gruparea operativă „Jones” își restrînge frontul pe aliniamentul Bovigny, Beho, Deiffelt. Unitățile și subunitățile de servicii se retrag la Harze.

22 decembrie. Situația se înrăutățește pe toată lungimea intrîndului. Brigada „Führer Begleit” cucerește la orele 11,30 Sart-lez-Saint-Vith, izolînd astfel grupările de luptă „A” și „B” de Divizia 7 blindată. Fixîndu-și flancul stîng la Poteau, Gruparea de luptă „A” se instalează pe un aliniament mai scurt pe direcția nord-sud. Gruparea de luptă „B” se repliază pe aliniamentul Hinderhausen, Crombach, izbutind să restabilească legătura cu Gruparea de luptă „B” din Divizia 9 blindată, al cărei front trece prin Gruflange, Audrange. Grupul de luptă regimentar 424 își prelungește pozițiile pînă la Beho. Gruparea operativă „Jones” și-a restrîns frontul pe aliniamentul Bovigny, Vielsalm, instalînd ambuscade la nord de Gouvy și Cherain.

Divizia 9 tancuri SS este semnalată la nord de Poteau; se constată preparative de atac.

Complet uzate după cinci zile de luptă, lipsite practic de subzistențe, trupele din intrînd sînt izolate la est de râul Salm și amenințate cu izolarea.

La orele 15,00 mareșalul Montgomery ordonă replierea. Cartierul general al Diviziei 7 blindate stabilește de îndată un plan de luptă detaliat.

Faza a treia: replierea (23 decembrie). Unitățile subordonate primesc ordinul de repliere în ziua de 23 decembrie, la orele 00,15. Sînt prevăzute trei itinerare: 1. Crombach, Beho, Bovigny, Salmchâteau, Joubieval, Lierneux; 2. Hinderhausen, Commanster, Neuville, Vielsalm; 3. Poteau, Vielsalm. Pentru fiecare itinerar au fost destinate forțe de acoperire. Replierea progresivă a forțelor principale are loc între orele 06,00-15,30 fără incidente majore, mai puțin în ce privește Gruparea de luptă „B” din Divizia 9 blindată, unde desprinderea de inamic este mai dificilă. Replierea

forțelor de acoperire începe la orele 14,30. Seara, toate unitățile au trecut aliniamentul Corpului XVIII aeropurtat.

Condițiile meteo au fost favorabile; pământul înghețat a permis deplasarea pe orice fel de teren și, pentru prima dată după ziua de 16 decembrie, a putut fi acordat un important sprijin aerian, care a blocat mișcările inamicului.

Acest fapt a permis angajarea Diviziei 7 blindate, încă de a doua zi, în luptele de la Manhay, în ciuda pierderilor de 3 000 de oameni, 88 de tancuri și 25 de vehicule blindate.

Din bătălia de la Saint-Vith se desprind următoarele învățăminte: 1. Din punct de vedere *tactic* ea oferă singurul exemplu, pe frontul occidental, de folosire a unei divizii blindate într-o operație defensivă prelungită; 2. Luptele s-au caracterizat printr-o extremă *suplețe* (unitățile treceau deseori de la o grupare de luptă la alta fără să creeze confuzii); printr-o *apărare mobilă*, datorită menținerii de rezerve rapide; printr-un *moral minunat*; printr-o *coordonare* și o *cooperare* strânse între unități; printr-o *repliere impecabilă*, de-a lungul unui culoar îngust, și prin *valoarea cadrelor de comandă*.

Bătălia de la Bastogne

17 decembrie. La orele 13,20, Gruparea de luptă „B” din Divizia 10 blindată, care se află în zona Saar, se deplasează către frontiera franco-luxemburgheză, așteptând să i se comunice punctul de destinație. La 20,30, Divizia 101 aeropurtată⁸⁰, aflată în apropiere de Reims, primește și ea ordinul de deplasare și va pleca în timpul nopții, îmbarcată în camioane, spre Ardeni.

18 decembrie. La orele 16,00, colonelul Roberts, comandantul Grupării de luptă „B”, care a primit dimineața ordinul de a se deplasa la Bastogne, se prezintă, în acest oraș, la cartierul general al Corpului VIII armată, comandat de generalul Troy Middleton. Acesta și-a păstrat sîngele rece, în pofida nimicirii diviziilor sale. El îi încredințează lui Roberts misiunea de a bloca îndată cele trei căi de acces extrem de periculoase, respectiv șoselele dinspre Houffalize, Saint-Vith și Wiltz. Roberts formează trei grupuri puternice, fiecare constituit dintr-o companie de infanterie și una de tancuri, un pluton de autotunuri⁸¹, o și un pluton de geniu. Grupul Desobry (maior William R. Desobry, comandantul grupului – n. red.) se deplasează la

Noville; grupul Cherry (locotenent-colonel Henry T. Cherry, comandantul grupului – n. red.) la Longvilly, iar grupul O'Hara (locotenent-colonel James O'Hara, comandantul grupului – n. red.) la Wardin. Roberts menține restul Grupării de luptă „B” în rezervă.

La orele 18,00, un batalion antitanc care se află la nord de Aix-la-Chapelle primește ordinul de a se deplasa la Bastogne. Începe deplasarea la orele 22,40 și va ajunge la destinație, după multe peripeții, a doua zi, la orele 20,30.

La 22.30, Regimentul 501 parașutiști din avangarda Diviziei 101 aeropurtate se află la Bastogne. În aceeași seară, primele elemente ale Diviziei 2 tancuri germană au ajuns la est de Longvilly, schimbând apoi direcția spre nord-vest, fără a cădea în ambuscada organizată de Grupul Cherry la Longvilly.

19 decembrie. Coloana Diviziei 2 tancuri germană a luat-o înspre nord-vest, cu puțin înainte de Longvilly, unde se află instalat Grupul Cherry. După ce a depășit localitatea Bourcy, se ciocnește de Grupul Desobry; își prelungește deplasarea spre nord, pentru a ataca Noville concentric, în mai multe puncte. Coloana Diviziei Panzer Lehr, sosită la Niederwampach, încearcă să pătrundă în Bastogne cât mai repede cu putință și, deplasându-se pe drumuri desfundate, ajunge din nou în șosea, în dreptul localității Mageret, adică în spatele Grupului Cherry; coloana se îndreaptă spre Neffe, în direcția Bastogne, cu foarte mare prudență, căci comandantul este înștiințat că un detașament blindat se află pe urmele sale. La ieșirea din Neffe, coloana întâlnește Batalionul 1 din Regimentul 501 parașutiști, care se află în marș spre Longvilly. Adversarii se desfășoară simultan spre nord și spre sud pentru a-și învâli flancurile, dar nu reușesc.

Prezența detașamentului blindat american de la Longvilly îi neliniștește pe germani; într-adevăr, o ariergardă a lui Cherry rezistă în localitate, în timp ce restul grupului încearcă în zadar să-și croiască drum spre Mageret; aproape toate vehiculele acestui detașament vor fi distruse, însă, în timpul nopții, o parte a sa va izbuti să ajungă în liniile americane.

Mai spre sud, o grupare a Diviziei Panzer Lehr se ciocnește de Grupul O'Hara la Wardin și cucerește satul; seara, Grupul O'Hara se repliază la nord de Marvie.

Nevoit să abandoneze intenția de a ajunge la Longvilly, Regimentul 501 parașutiști se retrage între orele 17,00-18,00 pe înălțimile de la Bizory.

Sosește un batalion din Regimentul 327 aeropurtat pentru a întări flancul drept.

În concluzie, grupurile Cherry și O'Hara, cu efective reduse, l-au impresionat pe adversar, lăsându-l să creadă că forțele americane erau mai numeroase; au urmat apoi amestecuri confuze de unități și angajări de coloane pe drumuri desfundate, cum era cel care ducea la Mageret, pe care era imposibil să faci cale întoarsă.

La Noville, Grupul Desobry rezistă în tot cursul dimineții atacurilor concentrice ale tancurilor. Sosește ca întărire Batalionul 1 din Regimentul 506. O tentativă a americanilor de a cuceri înălțimile de la nord de Noville eșuează.

20 decembrie. Diviziile 2 tancuri, Panzer Lehr și 26 Volksgrenadier încep asedierea localității Bastogne. La începutul dimineții, un atac german executat cu tancuri asupra localității Noville eșuează; alt atac, însoțit de infanterie, se soldează cu o reușită.

Situația devenind critică, batalionul 1 din Regimentul 506 și Grupul Desobry au primit aprobarea să se retragă. Replierea începe la orele 13,30; favorizată de ceață, aceasta se va efectua peste liniile germane, care sînt slab organizate. Trupele, extenuate, sînt concentrate la nord de Bastogne. Desobry a pierdut 11 din cele 15 tancuri ale sale. Regimentul 502 a participat la aceste acțiuni pentru a sprijini replierea de la Noville și pentru a redresa situația la Foy.

Între orele 07,30-09.30 are loc un atac de infanterie cu elemente ale Diviziei 26 Volksgrenadier asupra localității Bizory, care eșuează. Către orele 12,00 localitatea Marvie este și ea supusă unui atac cu tancuri și infanterie; după lupte duse pe ulițele satului, către orele 13,00 germanii sînt respinși. La orele 19,00, o concentrare de artilerie oprește un atac german, executat cu tancuri, pe șoseaua Longvilly, Bastogne. Între orele 19,30-23,00 un atac pornit dinspre Neffe către Mont se soldează cu un eșec sîngeros.

Între orele 18,00 și 22,30 au loc lupte la flancurile interioare ale regimentelor 501 și 506. Germanii sînt opriți, dar contactul între unități se pierde.

În acest timp, o parte din Divizia 26 Volksgrenadier a executat o mișcare largă de învăluire pe la sud, spre Sibret. La sfîrșitul zilei ea se ciocnește de detașamentele americane din Regimentul 327 aeropurtat și de subunitatea de geniu a Diviziei 101.

Nici una din cele trei divizii germane din Corpul XLVII blindat nu a reușit să pătrundă în Bastogne.

21 decembrie. Toate șoselele care duc la Bastogne sînt interceptate. Încercuirea este completă; 45 000 de oameni din Corpul XLVII blindat se află împrejurul localității apărate de 18 000 americani (Divizia 101 aeropurtată, Gruparea de luptă „B” din Divizia 10 blindată, un batalion antitanc, două divizioane de artilerie suplimentare de 155 mm⁸², resturi ale Grupării de luptă „R” din Divizia 9 blindată, cîteva sute de oameni salvați din Divizia 28). Divizia Panzer Lehr va depăși localitatea Bastogne pe la sud, iar Divizia 2 tancuri pe la nord; aceasta din urmă pierde o zi prețioasă, datorită inițiativei unei companii din Regimentul 327 aeropurtat, care se deplasează cu zgomot prin ceață către intersecția de drumuri de la vest de Flamierge, derutîndu-l pe comandantul avangărzii Diviziei 2 tancuri. Divizia 26 Volksgrenadier, care a primit în sprijin un regiment și cîteva elemente specializate din Divizia Panzer Lehr, își asumă responsabilitatea asedierii orașului Bastogne.

Generalul Middleton a încredințat comanda tuturor forțelor încercuite generalului Anthony C. McAuliffe, comandant *ad interim* al Diviziei 101 aeropurtate. Acesta a dispus cele patru regimente ale diviziei pe conturul exterior al zonei, păstrînd ca rezervă mobilă în Bastogne Gruparea de luptă „B” din Divizia 10 blindată⁸³; o grupare compusă din elemente dispersate din diviziile 9 și 28 care au fost luate din nou sub comandă (grupul „Snafu”) constituie, cu cei 600 de oameni ai săi și cele cîteva tancuri, o sursă de întăriri pentru unitățile aflate în prima linie.

22 decembrie. Către prînz, parlamentari germani vin să ceară predarea orașului Bastogne, sub amenințarea distrugerii acestuia, dar li se răspunde din partea generalului McAuliffe că cererea este inacceptabilă.

23 decembrie. La orele 17,25, după o violentă pregătire de artilerie de 10 minute asupra localității Marvie, executată cu tunurile de pe tancuri⁸⁴, are loc un atac de infanterie sprijinită de tancuri asupra orașului. Un pluton american, aflat în poziție înaintată și lipsit de sprijinul tunurilor antitanc, este încercuit și distrus.

Germanii înaintează spre Marvie și pun stăpînire pe casele situate la marginea de sud a localității. Se angajează lupte de stradă, care durează pînă în zori. Tancurile nu pot să înainteze pe străzile înguste, blocate de resturile vehiculelor americane; două tancuri americane sosesc în sprijin. Mai la vest, se produce de asemenea o pătrundere germană, însă atacatorii nu-și

dau seama de ea și, scurt timp după miezul nopții, întăririle venite în sprijin restabilesc situația. Cu toate acestea, inamicul continuă să se mențină la marginea de sud a localității Marvie. La vest de Bastogne, americanii abandonează, la căderea serii, intrîndul de la Flamierge sub presiunea inamicului și se repliază pe înălțimile de la est de Mande-Saint-Étienne. În după-amiaza zilei, 241 de avioane aliate parașutează în încercuire 150 tone de materiale, din care se pierd doar 5%.

24 decembrie. Aprovizionarea pe calea aerului continuă, fiind lansate încă 100 tone de materiale.

Întrucît ofensiva Diviziei 4 blindate din Armata 3 în direcția Bastogne se face simțită, comandamentul german hotărăște să grăbească cucerirea orașului. Diviziile 26 Volksgrenadier și 15 Panzergrenadier – care tocmai sosise – vor executa un nou atac; Divizia 5 aeropurtată va asigura libertatea de desfășurare a operației, blocînd atacul dinspre sud. Acțiunea decisivă va avea loc în noaptea de 25 decembrie.

25 decembrie. Comandamentul german ordonă să se atace la vest de Bastogne, apreciind că în zona respectivă terenul este mai favorabil acțiunii tancurilor și că americanii se așteaptă mai puțin la un atac din această parte; operația va avea loc în timpul nopții, de teama superiorității aeriene aliate. Tot din cauza apropierii Armatei 3, atacul va începe înainte ca întreaga Divizie 15 Panzergrenadier să fie gata de luptă.

Americanii și-au luat măsuri de a nu fi atacați prin surprindere. Aprovizionarea pe calea aerului le-a sporit încrederea în izbîndă. Artileria, a cărei muniție era pe sfîrșite, este reaprovizionată, iar experimentatul artilerist care era McAuliffe este convins că, atîta vreme cît tunurile vor avea proiectile, Bastogne va rezista. Fiecare regiment din dispozitiv dispune de cîte un divizion de tunuri de 105 mm. McAuliffe stabilește ca din rezerva generală de foc să facă parte divizionul de tunuri lungi de 105 mm din compunerea Grupării de luptă „B” și 20 de obuziere de 155 mm, provenite de la două divizioane de artilerie ale Corpului VIII armată, pe care le-a putut recupera.

La orele 02,45 începe o pregătire de artilerie în sectorul regimentelor 502 și 327; la 03,30 începe atacul asupra localității Champs. Companiile B și C din batalionul 1 al Regimentului 502 sînt dispuse în adîncime.

Divizia 15 Panzergrenadier angajează două batalioane, care pătrund în localitatea Champs, unde încep violente lupte de stradă; se produce, de

asemenea, o breșă în zona de contact dintre batalioanele 1 și 2 din Regimentul 502. Comandantul batalionului 2 își deviază flancul stîng.

Comandantul batalionului dirijează compania B spre ambuscada organizată la sud de Champs, însă nu vrea să angajeze această subunitate înainte de ivirea zorilor, căci este imposibil ca cei doi adversari să se distingă reciproc; pe de altă parte, el este aproape sigur că lovitura va fi executată din altă direcție și, drept urmare, nu vrea să-și angajeze prematur toți oamenii. Trimite totuși un pluton la linia de contact dintre batalioanele 1 și 2.

În localitatea Champs, compania A, ajutată de două autotunuri, rezistă. La orele 07,10, după o scurtă pregătire de artilerie în acest sector, o grupare de infanterie și tancuri din Divizia 15 Panzergrenadier atacă batalionul 3 din Regimentul 327; 18 tancuri de tip „Mark IV“, pe care se află desant de infanterie, forțează – pe un front îngust – pozițiile de la nord-est de Mande-Saint-Étienne; ele reușesc să străpungă cordonul prin focul tunurilor și mitralierelor tancurilor, precum și al armamentului infanteriei.

Deși Regimentul 327 este fixat de atacuri inamice pe întregul său sector, cordonul se închide în urma forțelor blindate care l-au străpuns.

În fața acestei amenințări din flanc și spate, comandantul batalionului 1 din Regimentul 502 și-a asigurat companiile B și C spre a nu fi surprinse, golul dintre aceste două subunități fiind umplut de un detașament constituit în grabă din tot ceea ce se găsea la îndemînă, inclusiv din bucătarii și dactilografii din statul-major al Regimentului 502, care se află la castelul Rolle (detașamentul „Stone“).

După ce au străpuns liniile Regimentului 327, blindatele germane se separă în două grupe: 7 tancuri atacă în direcția generală Rolle, iar 11 în direcția Hemroulle.

Tancurile din prima grupă, avînd pe ele cîte 15-20 infanteriști, distrug cele două piese antitanc care se află la vest de compania C și se îndreaptă către aceasta, supunînd-o focului tancurilor și armamentului de infanterie; tirul acestora este însă imprecis din cauza ceții, iar compania se repliază pe o poziție recunoscută din timp, protejată de arbori, la marginea pădurii. În spatele acestui aliniament sînt dispuse două piese antitanc ascunse vederii inamicului.

Puștile, aruncătoarele de grenade antitanc (bazooka) și tunurile antitanc deschid focul de la foarte mică distanță asupra blindatelor; infanteriștii, loviți, cad de pe tancuri; 4 dintre cele 7 tancuri germane sînt distruse.

Comandantul acestora le dirijează pe celelalte spre nord, pentru a cădea în spatele localității Champs; unul dintre ele se va rătăci spre Hemroulle și va fi capturat intact; al șaselea va fi scos din luptă de detașamentul „Stone”; din tancurile destinate să ajungă în zona Champs nu a mai rămas decât unul, care va constitui o pradă ușoară pentru compania A.

Cealaltă grupare, de 11 tancuri, nu a fost nici ea mai norocoasă. Aceasta este supusă mai întâi focului pieselor antitanc venite în sprijinul companiilor din Regimentul 327 și apărătorilor cordonului dotați cu bazooka, apoi se izbește de focul de baraj al divizionului de artilerie venit în sprijinul Regimentului 327; două din tancuri sînt oprite la o distanță de 500 metri de una din baterii, iar echipajele lor se predau artileriștilor, care se grăbesc să-i înșface. Sub o asemenea avalanșă de foc vor fi distruse și cele 11 tancuri.

Pînă la orele 09,00 nici unul din cele 18 tancuri de tip „Mark IV“ care străpunseseră cordonul nu se putuse sustrage dezastrului; nici unul din membrii echipajelor lor sau dintre infanteriștii de însoțire nu va putea să evite moartea sau capturarea. La orele 15,00 localitatea Champs este eliberată, iar dispozitivul aliat restabilit. Grupul Cherry, din rezerva mobilă, trimis de generalul McAuliffe încă de la ora 08,00 la Hemroulle și apoi la Rolle, n-a fost nevoit să intervină.

Singura pătrundere în interiorul perimetrului apărat de trupele lui McAuliffe s-a soldat, așadar, cu distrugerea totală a atacatorilor. Asemenea apărătorilor de la Tobruk în 1941 – și spre deosebire de apărătorii de la Tobruk în 1942 – McAuliffe nu s-a lăsat influențat de întinderea dispozitivului său și a evitat să-și dispună toți oamenii în prima linie. El nu a dispus nici de cîmpuri de mine, nici de aviație, însă eșalonarea în adîncime a apărării, rezerva mobilă, cooperarea între infanterie și artilerie i-au dat posibilitatea să fie permanent în gardă.

26 decembrie. Germanii își reînnoiesc în zadar acțiunile în sectorul de la vest de Bastogne.

Începînd cu ziua de 22, Divizia 44 blindată, deplasîndu-se pe trei itinerare paralele, își croiește drum spre Bastogne, întîmpinînd pe parcurs o rezistență înverșunată. Pe 26 decembrie, la orele 15,00, Gruparea de luptă „R“, condusă de colonelul Wendell-Blanchard, a ajuns pe înălțimile de la sud-vest de Assenois. În acest moment, un puternic atac aerian în sprijinul apărătorilor obiectivului îl determină să încerce o străpungere, evitînd localitatea Sibret, care pare a fi puternic apărată. După o scurtă pregătire de artilerie executată asupra localității Assenois, tancurile și infanteria se

angajează în lupte de stradă, care vor dura pînă către orele 20,00, timp în care cîteva tancuri se deplasează spre Bastogne și intră în liniile aliate la 16,45.

Cu primele vehicule ale Diviziei 4 blindate sosește și generalul Maxwell D. Taylor care, încă de la anunțarea plecării Diviziei 101 aeropurtate spre Ardeni, luase avionul pentru Europa. McAuliffe îi predă comanda mării sale unități, care va mai lupta încă multe zile pentru degajarea completă a orașului Bastogne.

PARTEA A TREIA

ÎN CHIP DE BILANȚ

CAPITOLUL VII

EXPLOATAREA VICTORIEI ÎN NORMANDIA

Ezităările Comandamentului aliat

În perioada 10-21 mai 1940, armata germană din vest obținuse un succes răsunător. Începînd din 22 mai au apărut unele ezitări în conducerea operațiilor, care au condus la semieșecul de la Dunkerque, plin de consecințe pentru soarta Reich-ului. La sfîrșitul lunii august 1944, un fenomen asemănător se produce în cadrul Comandamentului aliat. În ambele cazuri, se pare că autoritățile superioare nu prevăzuseră prăbușirea bruscă a inamicului și nu erau pregătite să exploateze succesul, fiind depășite de evenimente.

La 25 august 1944, forțele germane din vest au încetat, practic, să mai existe. Începînd din 10 septembrie se produce o redresare. Au pierdut oare aliații ocazia de a încheia războiul în acel an?

Să-i consultăm mai întîi pe generalii germani. Între aceștia, doar Tippelskirch aprobă strategia ofensivei generalizate adoptată de Eisenhower; uzarea în întregime a inamicului din Anvers era indispensabilă – apreciază el – înainte de executarea unei ofensive în adîncime, iar capacitatea de rezistență a germanilor nu era cîtuși de puțin zdrobită. Blumentritt, Speidel, Westphal, Zimmermann sînt de cu totul altă părere. Generalul Blumentritt apreciază că aliații ar fi trebuit să execute un atac pe o direcție principală de-a lungul axei Normandia, Paris, Aix-la-Chapelle, Ruhr, nordul Germaniei; cel care controlează nordul Germaniei are întreaga Germanie, afirmă el; frontul de sud s-ar fi prăbușit atunci singur. Generalul Westphal consideră că locul pe unde s-ar fi executat atacul era lipsit de importanță, cu condiția să se desfășoare pe un front îngust fiindcă rezistența germană era extrem de slăbită. Generalul Zimmermann scria: „Rundstedt era convins, la sfîrșitul lunii august, că aliații ne-ar putea rupe frontul oriunde ar voi. Acest fapt a fost dovedit de acțiunea unei singure divizii blindate americane, care a pătruns la nord de Moselle în direcția Bitburg, fiind oprită cu mare greutate. Spre marea noastră surprindere, operațiile aliate s-au oprit pretutindeni în fața zidului Siegfried; fără îndoială, la baza acestei opriri s-au aflat dificultăți de aprovizionare”. Să adăugăm totuși că,

dacă unii dintre acești generali germani credeau că Eisenhower ar fi putut termina războiul în 1944, cea mai mare parte dintre ei erau de părere că ofensiva pe o direcție principală ar fi dus la străpungerea liniei Siegfried și la ocuparea aliniamentului Rinului, dar că acest fluviu n-ar fi putut fi traversat înainte de primăvara lui 1945.

Două sînt întrebările ce se pun atunci cînd se examinează punctele de vedere diferite ale lui Eisenhower și Montgomery: 1. Era strategia ofensivei pe o direcție principală, susținută de cel din urmă, realizabilă? 2. În caz afirmativ, s-ar fi terminat oare războiul în 1944?

Era ofensiva pe o direcție principală realizabilă? Iată o problemă foarte interesantă de critică istorică, ce necesită clarificarea anumitor date înainte de a face o apreciere.

Eisenhower dispunea, la sfîrșitul lunii august, de 35 de divizii.⁸⁵ La începutul lunii septembrie, cînd a făcut cea de-a doua propunere, Montgomery a cerut ca 20 dintre ele să fie destinate executării ofensivei pe o direcție principală: 15 divizii ar fi urmat să rămîna în apărare pe un front larg.

Pentru o divizie aflată în ofensivă erau necesare circa 500 de tone de aprovizionări pe zi, în vreme ce pentru una aflată în defensivă erau suficiente 200 de tone. Așadar, proiectul lui Montgomery necesita un tonaj zilnic minim de $(500 \times 20) + (200 \times 15)$, respectiv 13 000 de tone. Să rotunjim această cifră la 15 000 de tone, pentru a lua în calcul și unitățile neîndivizionate. Era posibilă furnizarea acestor 15 000 de tone? Cu alte cuvinte, ce tonaj de aprovizionare își puteau permite zilnic forțele aliate începînd cu 1, 10 sau 20 septembrie? Această întrebare trebuie descompusă după cum urmează:

1. Care era capacitatea portului Arromanches? Începînd din ce dată au fost deschise traficului porturile eliberate și parțial distruse Le Havre, Le Tréport, Dieppe, Boulogne, Calais, Ostende? Care era capacitatea lor de manipulare a mărfurilor la datele menționate? Numai descărcarea materialelor nu este însă suficientă. Ele trebuie transportate la unitățile luptătoare. De unde rezultă întrebările următoare: 2. De cîte unități de transport auto dispuneau aliații pentru a transporta materialul descărcat pe front? 3. Care erau posibilitățile aviației de transport? În ce măsură erau refăcute căile de transport în zilele indicate? Care era situația materialului rulant, atît de rar și într-o stare atît de precară? 5. Unde ajunsese conducta pentru transportul carburanților la acea dată?

La aceste întrebări ne dă răspunsul istoricul american Chester Wilmot: „La 10 septembrie, coloanele rutiere și avioanele de transport puteau să le furnizeze lui Patton, Hodges și Dempsey, pe fronturile de pe Moselle, Meuse și de la frontiera olandeză, circa 10 000 tone de materiale pe zi, aduse din depozitele din Normandia sau de la bazele din Marea Britanie. Portul Dieppe era deschis și, către mijlocul lunii, tranzita 3 000 tone pe zi, ceea ce era mai mult decât suficient pentru Armata 1 canadiană. Cu ajutorul slab al avioanelor de transport, în ultimele zece zile ale lunii septembrie capacitatea de aprovizionare a ajuns la 14 000 tone. Din acest total, 2 000 tone ar fi fost suficiente pentru a aproviziona Armata 3, în cazul în care ar fi trecut în apărare. Ar mai fi rămas deci 12 000 tone pentru cele 20 de divizii britanice și americane cu care Montgomery își propunea să cucerească Ruhr-ul... Înlesnirile nu încetau să sporească în urma armatelor aflate în marș. În ziua de 12 septembrie, conducta ajunsese la Chartres, iar lucrările de instalare avansau în medie cu 40 kilometri pe zi. Trenurile care plecau din Normandia au ajuns în ziua de 7 septembrie pînă la Sommesous, la 160 kilometri est de Paris; ele au ajuns la Liège pe 18 septembrie, iar la Eindhoven zece zile mai tîrziu. La sfîrșitul lunii septembrie, portul Dieppe primea 6 000 tone de materiale zilnic, iar portul Ostende începuse și el să funcționeze“.

Astfel, din punct de vedere teoretic, propunerea lui Montgomery era realizabilă. Dar din punct de vedere practic? Să nu pierdem din vedere faptul că era vorba de armate coalizate. Eterna problemă a coaliției a fost cu siguranță rezolvată mult mai eficient în 1943-1945 decât în trecut, dar războiul rămînea totuși un război de coaliție. Eisenhower nu a avut întotdeauna libertate de acțiune pe plan politic. Pe plan militar, Montgomery, Bradley, Patton erau personalități tranșante, deloc ușor de manevrat. Poate că, în decursul acestor 15 zile cruciale, comandantul suprem a meritat reproșurile ce i s-au făcut de a fi acționat cu prea mult tact și prea puțină autoritate. Concentrarea tuturor resurselor administrative în folosul lui Montgomery pentru atacul din nord n-ar fi fost posibilă, în realitate, decât prin bunăvoința comună a tuturor, fiecare făcînd abstracție de persoana și naționalitatea celor însărcinați cu efortul principal. Este suficient să citești *War as I Knew it* (Războiul așa cum l-am trăit) a lui Patton sau cartea lui Bradley *A Soldier's Story* (Relatările unui soldat) pentru a înțelege cît de divergente erau ideile în această scurtă perioadă.

Dacă s-ar fi putut realiza ofensiva pe o direcție principală, s-ar fi terminat oare războiul în 1944? Se poate afirma că s-ar fi obținut un succes mult mai substanțial în 1944, însă nu am îndrăzni să fim așa de categorici ca aceia care garantează că războiul ar fi fost cu siguranță terminat în acel an. Cine poate spune care ar fi fost reacțiile inamicului? Sau dificultățile traversării acestor regiuni saturate de cursuri de apă? Regretăm totuși că nu s-a făcut un efort mai mare pentru a se ajunge la îndeplinirea acestui scop. Montgomery avea în principiu dreptate. Dacă războiul s-ar fi terminat la sfârșitul anului 1944, câte vieți omenești n-ar fi fost cruțate!

Mai rămîne o ultimă întrebare, strîns legată de dezbaterea privind ofensiva pe o direcție principală și ofensiva generalizată. N-ar fi trebuit oare ca Eisenhower să-i lase lui Montgomery comanda forțelor terestre și după data de 1 septembrie? Încă o dată trebuie să facem distincție între teorie și practică.

Teoretic, acest lucru era de dorit, iar retragerea comenzii în faza decisivă de urmărire a avut urmări regretabile. Proaspătul feldmareșal ar fi știut să păstreze acel echilibru al ansamblului și acea unitate remarcate pe timpul campaniei din Normandia, dar care nu s-au realizat în cursul primei jumătăți a lunii septembrie.

În fapt, soluția nu mai era posibilă. S-a recunoscut întotdeauna că, într-un război de coalitie, comanda unui teatru de operații revine armatei care furnizează contingentele cele mai numeroase. Pe 26 martie 1918, cînd a fost acceptată comanda lui Foch, în vest se aflau 99 de divizii franceze și 58 britanice. Pe teatrul mediteranean, în 1944, comandanții șefi sînt Maitland Wilson și Alexander, pentru că aici trupele britanice, din dominioane și colonii, sînt mai numeroase decît cele americane. Pe teatrul de operații occidental, efectivele americane vor spori considerabil, în timp ce efectivele britanice nu vor depăși un anumit plafon. Firește, s-ar putea argumenta că ansamblul teatrului de operații era oricum supravegheat de Eisenhower. Dar șovinismul unor comandanți americani, precum Bradley și Patton sau Mark Clark în Italia, ori Stilwell în Birmania, constituie un fapt ce trebuie luat în considerație. Acești militari excelenți se dăruiau cu tot ce aveau mai bun victoriei, dar nu erau pe deplin mulțumiți decît dacă această victorie era americană.⁸⁶

Este meritul lui Eisenhower de a fi fost cu totul străin de asemenea sentimente. Indiferent de situație, nici generalii, nici presa, nici opinia

publică din Statele Unite n-ar mai fi acceptat ca Montgomery să dețină comanda după 1 septembrie.⁸⁷

Pentru a înțelege sentimentele epocii, se cuvine fără îndoială să ne oprim puțin asupra personalității învingătorului de la El Alamein, personalitate scînteietoare fie că ne place sau nu, dar care nu poate lăsa pe nimeni indiferent.

Fiul unui pastor și al unei mame severe, cu o copilărie nefericită, rămas apoi văduv prematur, marcat definitiv de această grea încercare și niciodată recăsătorit, Montgomery s-a închis încă de pe atunci în sine. Auster, religios, ascet, avînd ca modele pe Moise și pe Cromwell, refuzîndu-și orice plăceri – cu excepția practicării sporturilor indispensabile exercitării activității de șef –, el n-a mai trăit decît pentru profesia sa, pe care a ajuns să o cunoască foarte bine, prin studiu, meditație și, mai apoi, prin experiență. Toți cei care au ascultat în Africa sau, înainte de 6 iunie, în Marea Britanie expunerile sale preliminare cu privire la o bătălie sau o manevră ori conferințele sau concluziile legate de aceste aspecte au fost frapați de claritatea, precizia și spiritul său de sinteză. Tot ce trebuia spus era spus atît pe plan tactic, cît și din punct de vedere logistic, fără să coboare vreodată la nivelul „bucătăriei interne” a subunităților. În Africa, era adorat de trupe nu numai pentru calitățile sale de conducător și pentru contactul frecvent cu oamenii din subordine, ci și pentru faptul că îi condusesese numai la victorii, iar soldații știau că el este acela care le cruță sîngele. Montgomery participase la primul război mondial; ca locotenent, apoi căpitan de infanterie, trăise ororile de la Ypres și Somme; nu și-a ascuns niciodată dezaprobarea față de comandanții militari din perioada 1914-1918, răspunzători de asemenea masacre. „Voi pretinde mult de la voi, se adresa el trupelor din subordine înainte de 6 iunie, dar vă garantez că, dacă sînt cu voi, nu va exista nici un Ypres și nici un Passendale“. Montgomery s-a bucurat de afecțiunea unor subordonați direcți precum Guingand, Leese, Dempsey, Horrocks, cărora, acordîndu-le deplina sa încredere, le-a lăsat întotdeauna o mare libertate de acțiune.⁸⁸

Dar, alături de aceste calități excepționale, Montgomery, omul, avea și niște defecte care iritau. Dogmatic, neacceptînd replica, crezînd din ce în ce mai mult în predestinarea misiunii sale, satisfăcut de propria-i persoană, jignindu-i cu bună știință pe cei pe care nu-i agreea, făcînd uneori declarații publice lipsite de tact, Montgomery și-a făcut numeroși dușmani. Mai întîi în rîndul generalilor și ofițerilor superiori pe care i-a îndepărtat ca incapabili

pe cînd era în Africa. Apoi printre cei care îl invidiau. La 22 octombrie 1942, Montgomery era un necunoscut. Cincisprezece zile mai tîrziu a devenit celebru în întreaga lume. Faptul că și-a însușit această celebritate fără prea multă modestie a făcut ca numărul adversarilor săi să crească.⁸⁹ El, care se împăcase atît de bine, așa cum afirmă Guingand, cu australienii, neozeelandezii, canadienii, pentru că știuse să se adapteze la temperamentele lor diferite, nu a avut același succes cu americanii și în special cu comandanții lor, a căror caracteristică de „băieți buni” nu se împăca cu rigiditatea sa. Dar în Normandia nu americanii erau aceia care îl ponegreau. La Cartierul General al Forțelor Expediționare Aliate, mai mulți generali britanici, cuceritori de farmecul și amabilitatea lui Eisenhower, îl preferau pe acesta din urmă comandantului Grupului de armate 21. Nu este un secret pentru nimeni că cei mai mari adversari ai mareșalului erau compatrioții săi Tedder, Coningham și Morgan. Totuși, după apriga discuție de la sfîrșitul lunii august, tensiunea dintre Montgomery și Bradley a crescut.

Lipsa de cooperare între aliați

Nu trebuie totuși să exagerăm consecințele acestei lipse de cooperare dintre aliați, care a fost, în rest, cu totul întâmplătoare. Liddell Hart readuce conflictul ofensivă pe o direcție principală – ofensivă generalizată la adevăratele sale proporții și constată că discuția a devenit polemică mai cu seamă după război. Avînd în vedere forța redusă a adversarului la sfîrșitul lunii august 1944, poate că strategia ofensivei generalizate (care prevedea, reamintim, două eforturi majore, unul spre nord, celălalt spre rîul Saar) ar fi obținut rezultate mai tranșante, dacă operațiile ar fi fost duse cu mai multă energie și continuitate în prima jumătate a lunii septembrie. Oprirea armatelor aliate, aflate la capătul puterilor, pe canalele din nordul Belgiei, pe aliniamentele Siegfried, Moselle și Vosges trebuie explicată prin motive cu totul independente de cele două concepții.

1. A existat o tendință generală de a considera că războiul era practic încheiat după cucerirea Parisului și a orașelor Bruxelles și Anvers. La sfîrșitul lunii august și începutul lunii septembrie, inamicul s-a retras precipitat; cînd a fost ajuns din urmă, s-a predat fără întîrziere. Faptul că germanii nu mai opuneau rezistență a condus la concluzia iminenței capitulării lor. Încetinirea eforturilor Armatei 2 britanice se explică prin

acest motiv de ordin psihologic. Generalul-maior Roberts, comandantul Diviziei 11 blindate – strălucit strateg în materie de blindate, supranumit „Pip” Roberts de la Alam El Alfa⁹⁰ –, a reușit performanța de a cuceri, la 4 septembrie, orașul Anvers intact, dar nu a pus stăpânire și pe podurile de pe canalul Albert de la nord de oraș. Toată lumea era convinsă că nu se va mai întâmpina nici o rezistență serioasă pe canal. Pe data de 6 septembrie, Roberts încearcă să cucerească podurile. Mijloacele sale sînt însă insuficiente, căci în acel moment inamicul își refăcuse forțele; acțiunea este ratată. La urma urmelor, dacă războiul s-a sfîrșit, de ce să-i mai faci pe oameni să moară degeaba? Între 4 și 7 septembrie, Armata 2 britanică nu înaintează aproape deloc. „O zi de răgaz acordată inamicului ar putea compromite totul”, afirmase Montgomery în momentul traversării Senei. De menționat, totuși, că după cucerirea orașului Anvers rezerva de carburanți a Grupului de armate 21 a fost drastic redusă.

2. Lipsa de continuitate în activitatea de aprovizionare a armatelor comandate de Hodges și Patton. La sfîrșitul lunii august, Patton se afla mult mai aproape de Rin decît Grupul de armate 21 și Hodges. El nu are prea multe forțe adverse în fața lui, dar tocmai atunci Comandamentul diminuează aprovizionarea Armatei 3, în folosul Armatei 1. Este regretabil, desigur, că, în contextul dat, Comandamentul Suprem al Forțelor Expediționare Aliate nu a profitat de ocazia ce i se oferea lui Patton. Dar, lucrul nefiind făcut, Hodges se bucură de acum înainte de prioritate și înaintează cu toată viteza pe teritoriul Belgiei. De ce a trebuit, încă de pe atunci, 4 septembrie, să i se reducă rațiile în folosul lui Patton? Condițiile erau acum altele. Germanii își organizaseră apărarea pe Moselle, iar lui Patton i se oferea „suficientă benzină ca să înceapă bătălia, dar nu îndeajuns ca s-o și câștige”. Cît despre Hodges, el nu mai avea forța necesară ca să sprijine, cu flancul său stîng, atacul pe care îl va executa Montgomery; frontul Armatei 4 americane a slăbit pretutindeni, deoarece flancul său drept – Corpul V armată – trebuia să acopere trupele de sub comanda lui Patton.

3. Numărul mare de avioane de transport deturnate de la misiunea lor de aprovizionare a trupelor de uscat în folosul unei vaste operații aeropurtate, care nu va avea loc. Aceasta trebuia să aibă loc în regiunea Tournai, pentru a grăbi înaintarea Grupului de armate 21. Dar Horrocks și flancul stîng al lui Hodges înaintaseră atît de rapid, încît în ziua de 3 septembrie se aflau în regiunea prevăzută pentru aterizări. Operația aeropurtată a fost decomandată. Cu toate acestea, între 31 august și 6 septembrie, avioanele

C-47 aparținând Comandamentului aerian de transport nu și-au putut îndeplini misiunea de aprovizionare a armatelor aflate în marș. Aceasta a însemnat, practic, o pierdere de 5 000 tone de materiale pe zi în momentele decisive.

4. O deficiență în structura încărcăturilor. Aprovizionările zilnice constau din prea puțin carburant și prea multă muniție. Lucrul ar fi fost normal dacă ar fi existat o rezistență puternică. În situația dată ar fi fost însă nevoie de mai multă benzină decât de muniții.

5. Evenimentele imprevizibile, acea „forță de frecare”⁹¹ de care vorbește Clausewitz. Neșansa a făcut ca cele 1 400 de camioane noi furnizate la sfârșitul lunii august Grupului de armate 21 să aibă pistoane defecte, după cum defecte erau și motoarele de schimb pentru acel tip de camion. În pofida strădaniilor și ingeniozității de care au dat dovadă specialiștii corpului *Royal Electrical Mechanical Engineers* din cadrul Grupului de armate 21, acest grav neajuns i-a privat pe britanici, timp de mai multe zile, de o cantitate zilnică de materiale echivalentă cu aprovizionarea a două divizii. Un alt exemplu: la 2 septembrie, Eisenhower a suferit o contuzie gravă în timpul unui incident de aterizare, în apropiere de Granville, care l-a ținut departe de front vreme de câteva zile. În alte împrejurări, evenimentul n-ar fi avut consecințe prea mari. El a survenit însă într-un moment în care se impuneau hotărâri rapide.

6. Dispersarea unui mare număr de unități aliate pentru cucerirea porturilor. Cucerirea orașelor-porturi Le Havre, Dieppe, Boulogne și Calais era, fără îndoială, necesară, nu însă și aceea a portului Brest. Oare din sentimentalism să se fi preocupat atât de mult americanii de acest oraș, care fusese punctul lor de debarcare în 1917-1918 și, totodată, principala lor bază în primul război mondial? O simplă privire asupra hărții demonstrează că în 1944 cucerirea acestui port îndepărtat nu era necesară. Pentru a cuceri și a abate atenția de la Lorient și Saint-Nazaire vor fi imobilizate în Bretania pînă în a doua jumătate a lunii septembrie cinci divizii americane, din care excelenta Divizie 6 blindată și aproape tot Comandamentul 19 aviație tactică, precum și un mare număr de companii de transport care ar fi fost extrem de utile aprovizionării marșului spre nord sau est. Bradley a încercat să justifice această dispersare inadmisibilă a eforturilor prin aceea că forțele germane din orașul Brest erau comandate nu de un general oarecare, ci de Ramcke, un renumit specialist în trupe aeropurtate. Ar însemna, totuși, să i se acorde acestuia din urmă prea multă onoare, căci ce-ar fi fost în stare să

facă fără blindate și fără aviație? Ar fi fost îndeajuns dacă în Bretania ar fi rămas o singură divizie americană și dacă spre această regiune ar fi fost dirijate unități franceze aparținând forțelor din interior, aflate sub comanda lui Koenig, numit în această funcție cu acordul Comandamentului Suprem al Forțelor Expediționare Aliate și al lui De Gaulle. Aceste unități erau numeroase și nu așteptau decât să fie folosite. Ele ar fi fost întărite cu artilerie americană și cu unități de geniu și buldozere, care nu lipseau din trupele de comunicații. Ar fi fost mai mult decât suficient pentru a bloca rezistențele germane din Brest, așa cum s-a realizat la Lorient și Saint-Nazaire.

Astfel punem degetul pe cea mai gravă eroare comisă de Comandamentul Suprem al Forțelor Expediționare Aliate. De ce au fost folosite forțe atât de numeroase pentru cucerirea orașului Brest și atât de puține în cazul portului Anvers? Datorită lui Horrocks, minunatelor sale divizii blindate și formațiunilor belgiene din interior, marele port cade intact, la 4 septembrie, în mâinile aliaților. Când ți se oferă șansa de a obține un asemenea succes, trebuie să faci totul pentru a culege imediat roadele. Anvers-ul, fără estuarul fluviului Escaut, nu valorează doi bani. Într-adevăr, că era aplicată strategia ofensivei generalizate ori aceea a ofensivei pe o direcție principală, lucrul avea prea puțină importanță. Indiferent care ar fi fost planul, ar fi trebuit ca maximum de forțe să fi fost dirijat, cu tot efectivul de unități de transport existent, spre nord, respectiv spre cele două Flandre, pentru a pune cât mai repede stăpânire pe Zeelanda continentală, Walcheren și Bevelandul de sud. Or, la jumătatea lunii septembrie, pe frontul larg ce se întindea de la Zeebruge până la vest de Anvers se aflau numai cele două divizii blindate din Armata 1 canadiană și o divizie de infanterie, toate epuizate. Inamicul, oricât de dezorientat era, s-a gândit să-și organizeze apărarea, în primă urgență, în regiunile ușor inundabile din zona estuarului fluviului Escaut, înțesându-le cu trupe cu o bună capacitate de luptă. Portul Anvers nu va putea fi utilizat decât la finele lunii noiembrie. O asemenea omisiune nu se explică decât prin starea de spirit a momentului, anume că războiul era terminat. În octombrie 1941, nu departe de Moscova, germanii se hrăniseră cu iluzii asemănătoare.

Firește, așa cum se întâmplă de obicei, este foarte ușor să critici după ce faptul s-a consumat. Rolul comandantului suprem era însă atât de complicat! În 1918, generalul Foch nu comandase decât forțele militare terestre și aviația modestă a epocii. Eisenhower nu numai că era comandantul forțelor

întrunite, pe cele trei categorii de forțe armate, ale unor armate de naționalități diferite, care au fost debarcate și erau, deci, dependente de traversarea oceanului, ci a fost în plus confruntat cu o seamă de probleme de ordin politic, strategic, logistic și psihologic deseori contradictorii. În 1918, problemele țărilor eliberate nu erau de competența comandantului suprem și, de altfel, regiunile care au trebuit să fie eliberate erau puține. În 1944, în cursul campaniei de eliberare, totul a fost de natură să complice lucrurile: De Gaulle și Franța eliberată, probleme legate de rezistență și colaboraționism, manevrele neașteptate ale mișcărilor comuniste, bursa neagră, nevoile și posibilitățile țărilor eliberate⁹², dorințele guvernelor francez, belgian și olandez, care influențau uneori operațiile militare, amenințarea rachetelor V-2, după cea a rachetelor V-1 etc.⁹³

Începînd din 6 iunie și pînă la sfîrșitul lunii august 1944, operațiile aliate au fost conduse în mod strălucit și desfășurate într-un spirit de cooperare armonioasă. Contraofensiva din Ardeni, bătălia din Renania și forțarea Rinului vor fi tot atîtea exemple de competență la nivelul Comandamentului suprem și de cooperare excelentă între armate și între națiuni. Lunile septembrie-noiembrie 1944 constituie o excepție: în această perioadă, campania pare a nu fi fost condusă, iar cooperarea a lăsat de dorit. Opt luni de operații magistrale din unsprezece – 6 iunie 1944-7 mai 1945 – constituie un bilanț mai mult decît de invidiat... Și totuși, cîte ocazii nu par a fi fost pierdute în cursul primei jumătăți a lunii septembrie!

CAPITOLUL VIII

OPERAȚIILE DIN ARDENI

Manevra germană

Profitînd de paritatea forțelor terestre pe frontul de vest și de faptul că în alte părți ocupau poziții defensive bune, germanii au izbutit să concentreze efective considerabile împotriva călcîiului vulnerabil al forțelor aliate.

Cele nouă mari unități ale Armatei 6 blindate SS vor angaja lupta cu patru divizii din Corpul V american. Cele 18 mari unități din Armata 5

blindată și din Armata 7 vor copleși Corpul VIII american, care numără mai puțin de patru divizii. Cele nouă divizii de rezervă ar putea sprijini atacul acolo unde se întrezărește succesul. Principiul randamentului maxim, întărit de regula surprinderii, este la început respectat.

Dar obiectivul fiind orașul Anvers, iar intenția aceea de a separa armatele aliate, se mai poate oare vorbi de aplicarea principiului proporționalității scopurilor și mijloacelor? Se spera oare că ceea ce realizase Rundstedt în Luxemburg, în 1940, în cursul unei primăveri însoțite, cu o forță inițială de 44 de divizii, întărită ulterior, și deținând supremația aeriană totală, împotriva unui adversar neexperimentat, mai putea fi reeditat acum, în iarnă, cu circa 30 de divizii, fără sprijin aerian, împotriva unor trupe victorioase? Pe de altă parte, cu efective atât de scăzute ca cele ale Armatei 7, cum să garantezi libertatea de acțiune a forțelor principale?

Rundstedt intuise clar. Ceea ce putea spera comandamentul german era să ajungă la fluviul Meuse, între Givet și Visé; să mențină orașul Liège, bază indispensabilă a aliaților pentru declanșarea ofensivelor ulterioare, să întârzie cu mai multe luni reluarea acestora și să câștige timpul necesar fie pentru a permite acțiunea masivă a armelor secrete, fie, poate, pentru răsturnarea alianțelor. Greșelile de execuție nu vor permite însă atingerea nici măcar a celui mai modest dintre obiectivele preconizate de Rundstedt și Model. Fără îndoială, Ardenii nu constituie o zonă impenetrabilă pentru armate și, nici măcar în timpul iernii, terenurile sale înghețate, cu excepția pădurilor, nu reprezintă un obstacol pentru tancuri. Dar nodurile rutiere și punctele obligatorii de trecere au aici o mare importanță; dacă nu sînt cucerite rapid și prin surprindere, consecințele sînt dintre cele mai grave. Or, după mărturisirile comandanților germani, dacă unitățile blindate ar fi fost judicios triate, cea mai mare parte a diviziilor de infanterie, lipsite de antrenament, s-ar fi dovedit incapabile, în pofida unui moral satisfăcător, să desfășoare acțiuni de luptă susținute în condițiile iernii din Ardeni. Starea proastă a drumurilor, înguste și mărginite de versanți abrupti, agravată de căderile mari de zăpadă, a provocat numeroase blocaje de circulație, care au periclitat aprovizionarea trupelor luptătoare. În prima zi, la Armata 6 SS, focul pregătirii de artilerie nu fusese îndreptat împotriva obiectivelor care trebuiau neutralizate, iar eșalonul doi din Corpul V american nu a fost atins; ca urmare, la începutul operației, infanteria de asalt a trebuit să ducă lupte grele; avînd în vedere că aceste trupe de infanterie s-au dovedit incapabile

să-și îndeplinească misiunea, a fost necesar să se intervină cu o parte din diviziile blindate, care au fost deturnate de la misiunea lor.

De aceea, viteza de înaintare a forțelor germane a fost relativ redusă, în pofida superiorității lor numerice inițiale, realizându-se în medie 14 kilometri pe zi, în cazul unităților care au înaintat cel mai rapid. Or, cum aviația aliată nu a putut să intervină în cursul primei săptămîni, cooperarea dintre aviație și tancuri la forțele germane a fost și ea imposibil de realizat. Această ofensivă a demonstrat, o dată în plus, că unitățile blindate singure, lipsite de sprijin aerian, angajate în luptă cu un inamic puternic, nu pot obține victoria. De remarcat și faptul că, dacă tancurile grele ale germanilor și-au arătat din plin superioritatea, dimpotrivă, lipsa de tancuri mijlocii a restrîns posibilitățile de exploatare a succesului de către acestea. Pe de altă parte, marea greșeală a lui Hitler a fost aceea că a vrut să mențină, a priori, efortul principal în nord, în Ardenii din zona Liège. La sfîrșitul lui martie 1918, Ludendorff făcuse o greșeală asemănătoare.

De ce această încăpăținare? Hitler îl preferă de departe pe Sepp Dietrich lui von Manteuffel. Și totuși? Calfă de măcelar, apoi SS-ist înfocat încă din primul moment, Dietrich s-ă distins în mod deosebit la 30 iunie 1934, în „noaptea cuțitelor lungi”.⁹⁴ Este un bătauș care s-a descurcat destul de bine la comanda unor eșaloane mai modeste. Hitler nu mai are încredere decît în comandanți de acest soi și îi ordonă să execute lovitura principală. Deși Armata 6 blindată SS dispune de excelente unități de tancuri, comandantul și statul său major nazist își vor dovedi, începînd din 17 decembrie, incapacitatea. În schimb, Hasso von Manteuffel demonstrase vreme de cinci ani valoarea sa cu totul deosebită. Fie și numai numele său – nume cu rezonanță aristocratică, prezent pe toate cîmpurile de luptă prusiene începînd cu Frederic al II-lea – îi evoca Fîhrerului o castă detestabilă. Cînd s-a făcut cunoscut succesul lui Manteuffel, concomitent cu eșecul lui Dietrich, celui dintîi i s-au pus la dispoziție cu țîrîita și aproape în silă unitățile din rezerva strategică.

„Deși Anvers-ul nu le era accesibil, germanii ar fi putut ajunge la fluviul Meuse, după ce și-ar fi asigurat avantajul surprinderii și ar fi realizat o străpungere. Faptul că nu au izbutit – după părerea lui von Rundstedt însuși – se datorează în principal hotărîrii luate de Hitler de a încredința Armatei 6 blindate SS, comandată de Dietrich, misiunea de a executa lovitura principală. Mareșalii propuseseră ca centrul de greutate al ofensivei să fie mutat mai la sud, acolo unde drumurile erau mai bune și apărarea

adversarului mai slabă. Hitler însă a refuzat, deoarece, în concepția sa, numai diviziile SS, cu fanatismul lor caracteristic, puteau obține succesul, iar pentru creșterea prestigiului nazist el voia ca gloria victoriei să le aparțină în întregime. Aceste divizii nu puteau fi folosite pe centru, întrucât, pentru realizarea efectului surprinderii, era necesar de a-i convinge pe aliați că armata lui Dietrich era păstrată în rezervă în vederea executării unei contralovituri în sectorul Roer. În acest scop, transferarea mării unități tactice în Eifel trebuia întârziată pînă în ultimele trei nopți dinaintea atacului, fapt care obliga ca această armată să fie angajată singură la flancul de nord. Astfel, încă de la început, planul a fost viciat de reticențe de ordin politic și de teama de a nu fi descoperit de cercetarea aliată. Această decizie, va afirma Rundstedt, a constituit o eroare fundamentală și a dezechilibrat întreaga ofensivă, căci nici Dietrich, nici trupele sale nu aveau calitățile necesare pentru a îndeplini misiunile încredințate de Führer”.

În sfîrșit, analogia dintre ultima zvîcnire a lui Hitler și cea a lui Ludendorff, cu douăzeci și șase de ani mai înainte, frapează și sub alt aspect. La 21 martie 1918, cartierul general a executat o lovitură unică.⁹⁵ La fel a procedat O.K.W-ul la 16 decembrie 1944. Or, pentru a bloca ofensiva inamică, Eisenhower trebuia, în mod inevitabil, dată fiind lipsa de rezerve, să retragă forțe din alte zone. Altul ar fi fost, probabil, rezultatul dacă comandamentul german ar fi dispus de mijloacele necesare pentru a lansa o a doua ofensivă acolo unde dispozitivul aliaților devenise mai slab, de exemplu pe râul Roer, despre care s-a vorbit mai înainte, sau, și mai bine, în sectorul olandez al fluviului Meuse, direct spre sud, spre Anvers, în convergență cu Armata 6 blindată SS.⁹⁶ Se mulțumește să declanșeze atacul spre Alsacia, foarte departe de Ardeni și în direcție divergentă față de lovitură spre Meuse; și în acest caz prea tîrziu, respectiv după 15 zile de la începerea ofensivei inițiale, în momentul în care aliații preluaseră deja inițiativa.

Manevra aliată

Aliații au fost surprinși, deși serviciile de informații belgiene, născute din război și cu rețele pînă în Renania, îi preveniseră în legătură cu iminența ofensivei. Comandantul suprem, avînd de apărut cu 63 de divizii un front larg, ce se întindea de la mare pînă la granița cu Elveția, trebuia totuși să realizeze undeva economia de forțe și mijloace și a ales Ardenii. A critica

astăzi această decizie ar însemna a ne face culpabili de o judecată a posteorii flagrantă. Fie-ne, totuși, permis să regretăm dispunerea inițială a blindatelor Grupului de armate 12 în nordul zonei.

După primele ezitări datorate lipsei de informații, consecință a întreruperii temporare a legăturilor de transmisiuni, contramăsurile aliate, în pofida absenței rezervelor, sînt rapide și energice. Înțelegerea clară a importanței bastioanelor care vor canaliza ofensiva, nodurile rutiere, a căror salvagardare va paraliza mișcările inamicului, modificarea limitelor grupului de armate, mișcările de translație, înlocuirile și mișcările care vor duce la magistrala dispunere a armatelor pe flancurile pungii, cele două canaturi ale ușii care se vor apropia metodic, constituie un model de analiză rapidă, de sînge rece și organizare. Ca și în perioada contraatacurilor germane de la Mortain⁹⁷, comandamentul ne-a surprins prin calm și siguranță, surprinderea fiind cu atît mai mare pentru cei care au trăit îndeaproape aceste clipe. Rapiditatea mișcărilor lui Patton este derutantă. Spiritul de inițiativă și vioiciunea unora ca J. Lawton Collins sau Matthews Ridgway ni-l reamintesc pe generalul Reynolds la Gettysburg.⁹⁸

În pofida criticilor aduse mai tîrziu de Bradley, Montgomery a constituit și acționat în mod ireproșabil canatul de nord al pungii. În această privință se impun cîteva comentarii. Hotărîrea lui Eisenhower de a-i încredința lui Montgomery întreaga responsabilitate a frontului pînă la axa Givet, Prüm, respectiv autoritatea asupra armatelor 1 și 9 americane, a fost extrem de prost primită de Bradley. O scurtă privire asupra hărții demonstrează totuși cît de logică era această idee. A recunoscut-o Bradley însuși, care i-a telefonat lui Bedell Smith, spunîndu-i: „Dacă Monty ar fi american, aș fi întru totul de acord cu dumneavoastră”. Veșnicele dificultăți ale coalițiilor! Bradley era un mare comandant. A dovedit-o la Avranches. O va dovedi și în Renania. Dar lucrarea sa – foarte interesantă în unele locuri, căci este opera unui excelent practician – conține și unele pasaje care nu sînt demne de el. De fapt, el nu a suportat rolul secundar ce i-a fost impus în Ardeni. Încă de pe atunci, ca urmare a faptului că Montgomery i-a șterpelit (sic!) două din armatele sale, Bradley se va răzbuna, denigrînd toate hotărîrile mareșalului. Nu este nici corect, nici serios, căci criticile sale – preluate de un mare număr de generali și autori americani – nu rezistă unui examen obiectiv.⁹⁹ 1. El îi reproșază lui Montgomery că a întîrziat prea mult contraatacul în nord și că a cedat teren. De pildă, faptul că a ordonat Diviziei 7 blindate să se replieze în spatele rîului Salm, pe 22 decembrie.

Acest ordin a fost însă dat când Saint-Vith își îndeplinise rolul și astfel a fost salvată o unitate valoroasă. Justețea acestei hotărâri a fost ulterior confirmată de generalul-maior Hasbrouck, apărătorul orașului. Negrăbindu-se să contraatace, Montgomery se conforma ordinelor judicioase ale lui Eisenhower de a nu-și angaja forțele și, mai cu seamă, blindatele pe bucățele, așa cum făcuseră germanii în Normandia. În timp ce comandanții americani din zonă, după șocul primelor zile, nu mai voiau să cedeze o palmă de pământ, comandantul Grupului de armate 21 urmărea să creeze un front închegat în nord, *cu rezerve care să fi fost angajate atunci când inamicul nu mai dispune de asemenea forțe*. Pentru mareșal, important era să se interzică germanilor aliniamentul Trois-Ponts, Marche, pe unde aceștia puteau executa un ocol în direcția Liège. Îi era indiferent dacă trupele germane înaintau spre Meuse la Dinant, unde forțele britanice erau în gardă. De aceea, el a dispus cu grijă unitățile în canatul de nord al ușii, unități care, grație lui, au constituit un dispozitiv echilibrat, asigurând libertatea de acțiune.¹⁰⁰ 2. Bradley îi mai reproșează învingătorului de la El Alamein slaba participare a Corpului XXX armată britanică la operațiile active din Ardeni. Neîndoios, aceste lupte au fost purtate în special de trupele americane, nimeni nu se gîndește să conteste acest lucru. Montgomery a procedat însă înțelept angajînd doar în mică măsură Corpul XXX armată. Se poate observa în acest caz deosebirea totală de vederi între Bradley și mareșal. Americanii nu se mai gîndeau (cu excepția lui Eisenhower și Bedell Smith) decît la „bătălia intrîndului“. Montgomery vedea însă mult mai departe în spațiu și timp. El a trimis Corpul XXX armată spre sud, pentru a fi folosit în situația în care intervenția sa devenea indispensabilă. Ceea ce conta pentru el era bătălia următoare, cea din Renania, care trebuia să fie decisivă. În acest sens, era necesar ca contraofensiva germană să întîrzie cît mai puțin posibil ziua Z a acestei bătălii. De aceea, Montgomery a menajat cu deosebită grijă Corpul XXX armată care, la trei săptămîni după reîntoarcerea sa din Ardeni, va juca rolul principal în prima fază a campaniei din Germania.

Dar, dintre toți comandanții, meritul principal al victoriei din Ardeni îi revine lui Eisenhower, care răspundea de acest teatru de operații, chiar dacă strategia sa anterioară contribuisese într-o oarecare măsură la succesul inițial al ultimei zvîcniri a germanilor. Mai întîi, pentru că el a suportat șocul cu forța sa morală cunoscută: „Nu vreau să văd decît chipuri surîzătoare în jurul meu“, a afirmat el deschizînd ședința din acea sinistră zi de 19

decembrie, din cadrul conferinței de la Verdun. Apoi, pentru că tot el a fost acela care a ordonat contramăsurile de ansamblu și reorganizarea comandamentului care au stat la baza redresării.

Se întâmplă rar, în istoria militară, ca o lovitură atât de puternică să nu atragă dizgrația, meritată sau nu, asupra unuia sau mai multor „țapi” ispășitori, pe care i-au desemnat șefii. Eisenhower s-a opus ca lucrurile să se petreacă astfel. Nici Courtney Hodges, nici Troy Middleton nu au fost schimbați din funcție și cu atât mai puțin transferați. Toți au fost acoperiți de comandantul suprem. Nimic nu reflectă mai bine autoritatea și spiritul său echilibrat.

La sfârșitul anului 1944, Eisenhower nu mai este, într-adevăr, omul din iunie sau septembrie. Fără îndoială că în această perioadă el s-a dovedit a fi mai mult „președinte”. Acest comportament se explică prin trecutul său, atât de diferit față de cel al subordonaților direcți pe care i-a avut din noiembrie 1942. Alexander, Montgomery, Bradley, Patton erau practicieni ai meseriei armelor. Ei participaseră la primul război mondial; comandaseră succesiv, în luptă, eșaloanele divizie, corp de armată și armată, iar primii trei și grup de armate. Cariera lui Eisenhower a fost cu totul alta. În 1918, unitatea sa nu a părăsit Statele Unite. A urmat apoi studii superioare cu rezultate strălucite; a îndeplinit importante funcții de stat-major în America și în Filipine, a obținut brevetul de pilot la vârsta de 48 de ani și apoi, fără să fi comandat vreodată un eșalon intermediar în luptă, se va trezi, deodată, la comanda teatrului de operații din Africa de Nord. Încă de pe atunci, s-a văzut că acest șef, pe cât de inteligent pe atât de modest, se simțise multă vreme în inferioritate față de subordonații săi când era vorba de probleme practice. După experiența din Ardeni însă, Eisenhower, departe de a fi fost doborât, s-a simțit călit și „rodat”. De acum înainte nu mai contau criticile. Nu mai contau nici proasta dispoziție a lui Bradley și nici jignirile necontrolate ale lui Patton. El a devenit, în mod miraculos, șeful. Nici când n-a avut ocazia „să-și dovedească mai bine calitățile în toată măreția lor” ca în aceste momente tragice.

Și totuși, oricât de mare ar fi meritul conducerii, adevăratul învingător în această bătălie de un gen atât de deosebit în primele zile a fost infanteristul american; soldatul, subofițerul, ofițerul cu grad inferior, comandantul de batalion. Răspîndiți pe un front prea larg, zdrobiți de un foc nimicitor, izolați, depășiți, ei au rezistat. Lupta disperată a acestor grupuri mici a atenuat încetineala inițială de reacție a comandamentului, permițînd

elaborarea contramăsurilor. Germanii își făcuseră greșit calculul, plecând de la un raționament aparent logic. În concepția lor, armata americană fusese pregătită exclusiv pentru războiul ofensiv. Chiar și unitățile de veterani nu rezistaseră niciodată, după 6 iunie, în fața unui atac puternic. Singurele divizii care cunoscuseră acest gen de luptă, cele de la Salerno și Anzio-Nettuno, erau fie în Italia, fie cu armata comandată de generalul Patch în Alsacia-Lorena. Toate acestea erau exacte... și totuși deducțiile s-au dovedit false. Cu excepția câtorva slăbiciuni semnalate la Gruparea 14 cercetare sau la neexperimentata Divizie 106, abandonată în condiții îngrozitoare, diviziile americane, indiferent dacă aveau sau nu experiență de luptă, au dovedit în aceste operații descentralizate calitățile individuale pe care le demonstraseră la Bataan¹⁰¹ și Corregidor.¹⁰² Înroșind cu sângele lor zăpada din Ardeni, infanteriștii americani au meritat inscripția ce figurează pe monumentul de la Bastogne, maiestuos precum grandoarea sacrificiului lor, nepieritor ca amintirea oamenilor din acel „decembrie întunecat”: „Liberatoribus Americanis Populus Belgicus Memor“.

Bilanțul din punct de vedere operativ

Pentru germani, bătălia din Ardeni a început cu un strălucit succes, datorită realizării surprinderii tactice, și s-a încheiat cu o grea înfrângere. În intervalul 16 decembrie-31 ianuarie, ei au pierdut 130 000 de oameni, iar aliații – 75 000.¹⁰³

Cele mai bune unități germane au fost sacrificate degeaba; au fost distruse sau abandonate 600 de tancuri; în condițiile în care atâtea divizii din rîndul celor constituite de puțină vreme își etalau mediocritatea, unele divizii de elită, precum diviziile 1, 2, 9 și 12 tancuri SS, n-au mai fost înlocuite.

Se poate chiar afirma că, dacă această ultimă zvîcnire a Wehrmacht-ului n-ar fi atras după sine unele consecințe dureroase pentru viteaza populație din Ardeni, care merita o soartă mai bună, ea ar fi fost providențială. Iată câteva date și fapte care ilustrează inutilitatea acestui efort suprem al germanilor.

- 16 decembrie. Se declanșează ofensiva lui Model.
- 19 decembrie. Corpul XXX armată britanic se deplasează din zona limburgheză a frontului de pe Meuse spre sud.

– 26 decembrie. Înaintarea germană este definitiv oprită în Ardeni; sînt declanșate operațiile ofensive aliate la flancul de sud și în fundul pungii.

– 1 ianuarie. Începe atacul german în Alsacia-Lorena, care se va prelungi pe tot parcursul lunii, fără să se obțină vreun succes notabil și fără să se realizeze fixarea inamicului.

– 3 ianuarie. Începe ofensiva aliată la flancul de nord al pungii.

– 15 ianuarie. În timp ce forțele americane și Corpul XXX armată britanic sînt angajate în Ardeni, iar armata comandată de generalul Dempsey este obligată să acționeze în nord, Corpul XI armată britanic cucerește triumghiul Roermond. La 26 ianuarie, generalul Ritchie consolidează apărarea pe toată lungimea cursului inferior al râului Roer.

– 16 ianuarie. Horrocks readuce Corpul XXX armată britanic pe frontul din Olanda.

– 20 ianuarie. Armata 1 franceză, întărită la scurtă vreme cu Corpul XXI american, începe reducerea pungii de la Colmar prin două atacuri concentrice pornite de la flancul de nord și de la cel de sud al pungii. După o bătălie foarte dură, punga este lichidată. La 6 februarie, celebra Divizie 3 americană, înzestrată cu ambarcațiuni și scări de asalt, execută un atac pe timp de noapte asupra șanțurilor și zidurilor de apărare tip „Vauban”¹⁰⁴ de la Neuf-Brisach. La 9 februarie Divizia 2 marocană a cucerit localitatea Chalempé. În acest moment, Rinul este în întregime apărat între Basel și Gambsheim. Armata 1 franceză și Corpul XXI american au făcut 22 000 de prizonieri.

– 30 ianuarie. Aliații au depășit, în Ardeni, linia de pe care au pornit germanii ofensiva la 16 decembrie; armatele 1 și 3 americane pătrund, fără să-și permită vreun răgaz, în masivul Eifel, cînd ninsoarea era în toi.

– 8 februarie. La 23 de zile după plecarea sa din Ardeni, Horrocks începe cu Corpul XXX armată, de la sud-est de Nijmegen, operația „Veritable”, prima fază a operațiilor aliate hotărîtoare de pe malul stîng al Rinului.

CAPITOLUL IX

FORȚELE GERMANE SPECIALE

Protagoniștii

În timpul bătăliei din Ardeni, forțele germane speciale nu au izbutit să se ridice la înălțimea așteptărilor. Gruparea Skorzeny nu și-a putut îndeplini misiunea principală ce-i fusese încredințată; același lucru se va întâmpla și cu trupele aeropurtate de sub comanda colonelului von der Heydte.

Nu trebuie însă să confundăm gruparea condusă de von der Heydte cu cea a lui Skorzeny. Aceasta din urmă era constituită din aventurieri, pe măsura șefului lor. Prima era alcătuită din soldați în fruntea cărora se afla un adevărat ofițer, baronul von der Heydte, eroul de la Carentan¹⁰⁵, care după război va funcționa ca profesor de drept. Făcut prizonier la Montjoie la 22 decembrie, von der Heydte va fi considerat de adversarii săi un „gentleman“.

Otto Skorzeny, ofițer SS, a devenit celebru prin acțiunea pe care a organizat-o la 12 septembrie 1943 pentru eliberarea lui Mussolini, reținut prizonier într-un hotel situat pe o culme muntoasă din provincia Abruzzo¹⁰⁶, precum și prin atacul executat la 15 octombrie 1944 cu batalionul aeropurtat „Jagdverbände SS 500” asupra clădirii „Burgberg” din Budapesta, sediul guvernului ungar, care s-a soldat cu „punerea în afară de orice pericol” a amiralului Horthy, regent al Ungariei, care inițiasse negocieri cu sovieticii. Când se va preda americanilor, la 15 mai 1945, după ce amiralul Dönitz, succesorul desemnat al Führerului, a semnat capitularea, Skorzeny va fi deferit pentru crimele sale de război unui tribunal american cu sediul la Dachau, care îl va achita totuși la 12 septembrie 1947.

Gruparea Skorzeny

În ziua de 22 octombrie, la Marele Cartier General al lui Hitler, „Vizuina lupului” de la Rastenburg, Skorzeny află direct de la Führer că este înaintat la gradul de Obersturmbannführer (locotenent-colonel SS) și că are misiunea de a executa operația „Greif” în cursul unei ofensive prevăzute a avea loc în Ardeni.

Două vor fi misiunile ce i se vor încredința, pe care urma să le execute cu o unitate special constituită, ce va primi numele de Brigada 150 blindată:

1. Brigada va trebui să profite de breșa efectuată de Armata 6 blindată SS comandată de Sepp Dietrich, să pătrundă rapid în vîrf de lance și să cucerească podurile de la Huy, Amay și Engis de pe fluviul Meuse, între

Namur și Liège. Aceste poduri trebuiau păstrate intacte, pentru a permite blindatelor germane să se deplaseze în grabă spre Anvers. Pînă la fluviul Meuse, ofițerii și soldații brigăzii urmau să poarte uniforme americane: în acțiunile de pe Meuse ei vor lupta în uniformă germană.

2. Echipa mici, de asemenea în uniforme americane, trebuiau să se infiltreze în spatele liniilor inamice, să obțină informații, să execute acte de sabotaj și, în general, să întrețină o stare de confuzie în rîndurile adversarului.

În ziua de 26 octombrie, prin ordinul nr.12 759/44, lansat prin teleimprimatorul O.K.W.-ului, se solicitau voluntari din toate armele Wehrmacht-ului, care să aibă o foarte bună condiție fizică, să fie antrenați în lupta corp la corp, să cunoască limba engleză și, pe cît posibil, dialectele americane. Acest ordin trebuia adus imediat la cunoștința tuturor unităților și serviciilor. În ordin se menționa: „Führerul a ordonat înființarea unei unități speciale de tăria a aproximativ două batalioane, care va interveni pe frontul occidental pentru operații speciale sau de cercetare... Acești voluntari vor trebui să se deplaseze la baza Friedenthal, pentru a fi puși la dispoziția Obersturmbannführer-ului Skorzeny”.

Cum putea fi transmis în clar un asemenea ordin, în care se făcea apel la voluntari destinați unor operații speciale, în vreme ce în alte părți fuseseră luate cele mai drastice măsuri pentru asigurarea secretului ofensivei proiectate? Puțin i-a lipsit lui Skorzeny să „turbeze de mînie”.

Într-adevăr, serviciile de informații americane au intrat în posesia acestui ordin la opt zile de la difuzarea sa, însă Comandamentul american nu va trage, pentru moment, nici o concluzie deosebită.

Șase sute de voluntari au fost îndreptați spre Friedenthal, baza batalionului aeropurtat „Jagdverbände”, rebotezat SS 600 și trecut sub ordinele lui Skorzeny. Cei mai buni cunoscători de engleză au fost păstrați pentru comandoul special care trebuia să ducă la bun sfîrșit misiunea de infiltrație în spatele liniilor inamice.

Cu un efectiv total de cca 2 000 de oameni – două batalioane de „Jagdverbände” SS 600, întărite cu unități provenite din Wehrmacht și Luftwaffe și cu restul de voluntari –, grosul Brigăzii 150, destinată executării misiunii în vîrf de lance, a fost împărțit în trei grupuri de luptă, avînd fiecare misiunea de a cuceri și menține unul din cele trei poduri de pe fluviul Meuse.

Materialul american primit a fost decepționant, atât în privința vehiculelor, cât și a armamentului și chiar a uniformelor. După cum afirma Skorzeny, „Numai oamenii din comandoul special dispuneau de uniforme și vehicule americane în cantități suficiente. Pentru grosul efectivelor brigăzii, nu dispuneam de uniforme aliate decât pentru echiparea șoferilor și a câtorva ofițeri. Cu foarte mare greutate mi-au fost puse la dispoziție vreo opt tancuri și vreo 20 de camioane americane. Timpul de pregătire de cinci săptămâni, la care ulterior s-au mai adăugat două, a fost absolut insuficient, așa încât am fost nevoit să recurg aproape peste tot la improvizații. Așa se face că a trebuit să hotărâsc, de pildă, ca majoritatea soldaților să fie îmbrăcați în uniforme germane, încercînd să las impresia unei coloane de prizonieri care erau transportați spre spatele frontului aliat“.¹⁰⁷

La 16 decembrie, grupurile de luptă ale Brigăzii 150 blindate se află, împreună cu Corpul I blindat SS, în sectorul Losheim, Graben. Dar rezistența americană este tenace, drumurile înguste sînt aglomerate, iar ofensiva stagnează; grupurile lui Skorzeny nu pot să demareze acțiunea. În așteptarea unor condiții mai prielnice, acesta lansează echipele sale speciale de comando în sectorul de sud al frontului.

A doua zi, 17 decembrie, blocările de circulație de pe șosele devin tot mai multe, Corpul I blindat SS nu poate fi ajutat și se va trezi în dimineața zilei de 18 fără carburant. Skorzeny își dă seama că breșa prin care trebuia să-și strecoare gruparea nu putea fi realizată și se resemnează la a-și pune brigada la dispoziția Corpului I blindat SS; așadar, prima misiune din cadrul operației „Greif” nu a putut fi îndeplinită.

După ce a eșuat, în fața Diviziei 30 americane, într-o tentativă zadarnică de cucerire a orașului Malmédy, Brigada 150 a fost înlocuită, la 28 decembrie, de o divizie de infanterie și apoi trimisă pentru refacere la Schlierbach, unde va fi curînd desființată.

Între timp, opt echipe alcătuite din trei-patru falși americani din comandoul destinat sabotajului¹⁰⁸ au pătruns în spatele liniilor americane, provocînd derută printre unități: ele au tăiat liniile telefonice și de telegraf, au schimbat tablitele semnalizatoare ale unităților de sprijin logistic, au semnalat cîmpuri false de mine și au aruncat în aer chiar și un depozit de muniții; în schimb, nici una dintre ele nu a întîlnit în cale vreun depozit de carburanți.

Începînd cu 18 decembrie, cînd au fost descoperiți, făcuți prizonieri și somați să vorbească primii soldați germani deghizați din cadrul

comandoului, cartierul general american a fost cuprins de o mare emoție. Ordinul nr.12 759/44 al O.K.W. a fost dezgropat din dosare și s-a dat alarma.

Cu toate acestea, dispozițiile date în legătură cu falșii americani vor provoca haos în rîndul trupelor. Mii de soldați din poliția militară încep vînătoarea pentru a-i depista. Bradley recunoaște că nici gradul, nici ordinele de serviciu și nici protestele nu i-au scutit pe combatanții aflați în deplasare de un interogatoriu în toată regula la fiecare încrucișare de drumuri. Așa cum afirmă istoricul britanic Charles Foley, „În curînd jumătate din armata americană îl căuta pe Skorzeny în rîndurile sale. Pretutindeni vedeam numai inamici și spioni”. Psihoza „naziștilor deghizați” s-a răspîndit pînă la Paris, unde, la Marele Cartier General de la Versailles, pe care serviciile de securitate l-au transformat într-o adevărată fortăreață pentru a-l proteja pe Eisenhower de oamenii lui Skorzeny, au fost luate măsuri severe în acest sens; timp de o săptămînă ei au limitat foarte strict deplasările comandantului suprem, exasperat de aceste dispoziții restrictive.

Numai patru dintre sabotorii Brigăzii 150 blindate vor fi capturați în uniforme americane și împușcați conform legilor războiului, o altă echipă va fi dată dispărută, iar celelalte șase care au mai rămas se vor reîntoarce în liniile germane.¹⁰⁹

Astfel, au fost suficienți doar cîțiva oameni, care se deplasau ca niște copii rătăciți prin liniile americane, ca să se provoace totală confuzie pe front și în spatele liniilor inamicului; se poate spune că efectul psihologic creat de comandoul special al operației „Greif” a fost, așadar, enorm. Operații speciale de acest gen merită un studiu atent din partea experților militari.

De precizat că Skorzeny a declarat în mod oficial că nu a avut niciodată intenția de a-l captura sau de a-l asasina pe generalul Eisenhower. Iar în mai 1945, colonelul Henry G. Sheen, șeful serviciilor de contraspionaj din cadrul Comandamentului Suprem al Forțelor Expediționare Aliate, a ținut să retracteze definitiv, în fața corespondenților de război aliați aflați la Paris, zvonurile lansate în decembrie.¹¹⁰

Gruparea von der Heydte

La 8 decembrie 1944, potrivit directivelor Führerului, generalul Student l-a convocat pe baronul von der Heydte, înaintat la gradul de locotenent-colonel după bătălia din Normandia, și i-a ordonat să alcătuiască o grupare de luptă ce urma să fie parașutată într-un punct nevralgic în cursul viitoarei ofensive din vest. Operația avea să poarte numele de cod „Stosser”.

Supraviețuitor din cadrele specializate în acțiuni de trupe aeropurtate care luptaseră în 1940, von der Heydte era un ofițer încercat; el comandase un batalion în Creta și la El Alamein și apoi Regimentul 6 Fallschirmjäger în Normandia.

Gruparea de luptă a fost constituită la Alten la 11 decembrie, personalul brevetat fiind preluat de la Armata 1 aeropurtată, pe atunci dislocată în Olanda; pe 15 decembrie, gruparea este transferată la Euskirchen și subordonată Armatei 6 blindate SS. S-a hotărât ca unitatea să rămână grupată și să fie parașutată la sud de Eupen, în regiunea Baraque Michel, pentru a intercepta comunicația Eupen, Malmédy din munții Fagnes acoperiți de zăpadă și a împiedica afluirea întăririlor americane pe această axă vitală. Gruparea urma să mențină această poziție până la sosirea diviziilor Volksgrenadier și de tancuri ale lui Sepp Dietrich, care aveau misiunea de a cucerii masivul Elsenborn, fortăreață naturală situată pe comunicația spre Liège.

Cele patru companii comandate de von der Heydte sînt transportate cu 106 avioane de tip „Junkers 52“, care decolează de pe aerodromurile din Paderborn și Lippspringe în noaptea de 16 spre 17 decembrie; decolarea a trebuit să fie amînată cu 24 de ore, din cauza lipsei de camioane pentru transportarea oamenilor și a materialelor pînă la terenul de zbor.

Ca urmare a unor greșeli de navigație și a lipsei de experiență a piloților, precum și a focului intens al bateriilor antiaeriene americane, cea mai mare parte a soldaților sînt parașutați mult înainte și după zona de parașutare. Deasupra acestora suflă un vînt deosebit de puternic, care atinge 16 metri pe secundă. În aceste condiții catastrofale, efectivele batalionului desantat la locul stabilit se răsfire pe teren și numeroși parașutiști se rănesc la impactul cu pămîntul; majoritatea containerelor, în care se aflau aruncătoare de grenade antitanc, muniții, alimente, s-au pierdut; aparatele de radio au dispărut sau sînt sfărîmate. Din cei o mie de oameni parașutați, von der Heydte reușește cu greu să recupereze 275 de soldați apti de luptă.

După cercetarea împrejurimilor în dimineața zilei de 17 și o scurtă ciocnire cu o unitate americană în după-amiaza aceleiași zile, von der

Heydte se îndreaptă cu oamenii săi spre Eupen, petrecând toată ziua de 18 în incertitudine, din cauza lipsei de informații. Va încerca să stabilească, spre est, legătura cu Armata 6 blindată SS, dar în zadar; la nord-est de Malmédy ofensiva germană a eșuat total, avangărzile lui Sepp Dietrich fiind blocate în jurul masivului Elsenborn, a cărui apărare a fost treptat întărită de comandamentul Corpului V armată american. După noi ciocniri cu elemente americane pe 18 și 20 decembrie, soldate cu pierderi mari, moralul trupelor lui von der Heydte, care rățăceau de șase zile pe un frig năprasnic, fără hrană, fără adăpost și fără posibilitatea de a se odihni, era foarte scăzut.

În fața imposibilității de a continua o misiune de hărțuire lipsită de sens, la 21 decembrie von der Heydte ordonă trupelor din subordine să se disperseze în grupuri mici de doi sau trei oameni și să încerce să ajungă din nou în liniile germane. Pornește și el la drum, dar, pe 22 decembrie, epuizat de oboseală, cu picioarele înghețate, mort de foame și de frig, ajunge la Montjoie, unde va fi capturat de către americani. Cea mai mare parte a supraviețuitorilor din gruparea sa de luptă au fost făcuți, de asemenea, prizonieri.

Datorită condițiilor dezastruoase în care a avut loc lansarea, bilanțul ultimei operații germane aeropurtate din timpul războiului a fost mediocru: 8 vehicule șenilate și alte 32 de vehicule distruse; circa 30 de prizonieri care au trebuit să fie eliberați cu condiția de a avea grijă de parașutiștii germani răniți.

Comandamentul german a încălcat, din imperative de ordin tactic, regulile operațiilor aeropurtate: salt de noapte – în condițiile unui vânt cu o viteză de peste 7 metri pe secundă, considerat drept limita absolută pentru lansarea cu parașuta –, care a îngreunat aterizarea și regrouparea oamenilor, precum și recuperarea containerelor; lipsa instruirii precise a personalului (nu au existat nici un plan în relief al obiectivului, nici o fotografie aeriană, nici o schiță a terenului). Această încălcare a prescripțiilor inerente unei armate aeropurtate avea să atragă după sine eșecul misiunii „Stösser”. Pe de altă parte, adversarul nu fusese izgonit din zona sa de parașutare, iar populația nu îi era favorabilă.

În schimb, raidul grupării von der Heydte a izbutit să amplifice obsesiile aliaților, să sporească frica și insecuritatea în rîndul trupelor americane din zonă prin confuzia creată între operațiile „Greif” și „Stösser”; victorie repurtată, fără să știe, de către von der Heydte. Peter Elstob apreciază că

lansarea unui grup de parașutiști în spatele frontului Corpului V american „nu avea nici o importanță din punct de vedere tactic, însă a avut ca efect psihologic considerabil deruta creată de neașteptatul atac german. Îndată ce s-a aflat că au fost lansați parașutiștii germani, s-a creat impresia că aceștia se aflau peste tot (de fapt, vântul dispersase parașutiștii în aproape toată zona Ardenilor). S-au pierdut multe ore, iar mulți oameni – care ar fi fost poate mai utili în altă parte – au fost nejudicios folosiți, trebuind să verifice la fața locului rapoartele care plouau din toate părțile“.

ANEXE

Anexa 1

FORȚELE PREZENTE PE FRONTUL DE VEST LA 16 DECEMBRIE 1944

ALIATI	Nr. de divizii	GERMANI	Nr. de divizii
Grupul de armate 21	14	Grupul de armate „H”	7
Armata 9 americană	6	Armata 15	11
Corpul VII armată (Armata 1 americană)	6		
Total (din care 9 blindate)	26	Total	18
Corpul V armată (Armata 1 americană)	4 $\frac{1}{3}$	Armata 6 blindată SS	9
Corpul VIII armată (Armata 1 americană)	3 $\frac{2}{3}$	Armata 5 blindată și Armata 7	11
Total (din care una blindată)	8	Rezervele Grupului de armate „B”	5
		Rezervele pentru frontul de vest	4
		Total (din care 12 blindate)	29
Armata 3 americană	10	Grupul de armate „G” și Rinul-Superior	21

Grupul de armate 6	17		
Total (din care 8 blindate)	27	Total	21
Total divizii	61	Total divizii	68
Rezerve ale C.S.F.E.A.			
La Reims	2		
În Marea Britanie	2		
Total	4		
Divizii care debarcă în porturile franceze și sînt disponibile peste cîteva zile	2	Dirijate ulterior spre frontul de vest	6
Total	67	Total	74
În afara sistemului principal de forțe			
Porturi la Atlantic	1		
Frontul din Alpi	1	Porturi la Atlantic	3
Total general	69	Total general	77

Anexa 2

STRUCTURA UNOR UNITĂȚI ÎN TIMPUL BĂTĂLIEI DIN ARDENI

Compunerea coloanei Peiper

Coloana Peiper sau „Kampfgruppe” Peiper (Gruparea de luptă Peiper), după numele comandantului său, Standartenführerul SS Joachim Peiper, formată din Regimentul 1 tancuri SS și mai multe subunități de sprijin.

Regimentul 1 tancuri SS:

Batalionul 1 tancuri (Sturmbannführer SS Poetschke)

Companie de stat-major

Compania 1, înzestrată cu tancuri „Panther“ (comandant Hauptsturmführer SS Krenser, rănit la Stavelot, apoi Obersturmführer SS Hennecke)

Compania 2, înzestrată cu tancuri „Panther” (Hauptsturmführer SS Christ)

Compania 6, înzestrată cu tancuri „Tiger” (Hauptsturmführer SS Junker)

Compania 7, înzestrată cu tancuri „Tiger” (Hauptsturmführer SS Klingelhoeppe)

Compania 9 pionieri

O grupare de artilerie regimentară

Servicii

Un regiment de tancuri SS avea în compunere toate tancurile diviziei (120). În afara acestui batalion de tancuri, regimentul mai cuprindea artilerie și servicii.

Subunitățile de întărire

Secția 501 „Tiger”, înzestrată cu tancuri „Tiger Regal” (Hauptsturmführer SS von Westerhagen)

Divizionul 3 infanterie moto (Diefenthal)

Divizionul 2 artilerie (Schlecht)

Batalionul 68 artilerie antiaeriană (Sturmbannführer SS Wolf)

Compania 3 pionieri (Obersturmführer SS Sievers)

Grupul de cercetare, comandat de Sturmbannführer SS Gustav Knittel, era format din șase companii, la care se adăugau, în funcție de împrejurări, o companie de pionieri și o baterie de artilerie.

Compania de stat-major a acestui grup era comandată de Obersturmführer SS Goltz și avea în compunere:

- un pluton geniu (Untersturmführer SS Droege)

- un pluton pionieri (Untersturmführer SS Wiese)

- un pluton motocicliști (Untersturmführer SS Gerndt)

- un pluton bicicliști (Untersturmführer SS Kollaschny)

Această companie de stat-major s-a „distins” în mod special prin masacrele săvârșite în cătunele Ster, Parfondruy și Renarmont (civili asasinați, între care femei și copii).

Compunerea Diviziei 99 infanterie americană

Statul-major și compania de stat-major a diviziei
Regimentul 393 infanterie
Regimentul 394 infanterie
Regimentul 395 infanterie
Divizionul 370 artilerie de câmp (105 mm)
Divizionul 371 artilerie de câmp (105 mm)
Divizionul 372 artilerie de câmp (155 mm)
Divizionul 924 artilerie de câmp (105 mm)
Batalionul 324 geniu
Batalionul 99 cercetare
Compania 99 transmisiuni
Compania 99 intendență
Compania 799 agenți de legătură
Batalionul 324 asigurare medicală

I s-au alăturat ca întăriri:

Divizionul 801 autotunuri
Divizionul 400 artilerie blindată
Divizionul 987 artilerie
Divizionul 766 artilerie

Un regiment de infanterie era alcătuit din trei batalioane, fiecare a câte trei companii de pușcași și o companie de armament greu, cu un efectiv de 35 de ofițeri și 825 de soldați.

Companiile sînt desemnate prin litere:

Batalionul 1: companiile A, B, C, D

Batalionul 2: companiile E, F, G, H

Batalionul 3: companiile I, K, L, M

Ceea ce americanii numesc „squadron” (escadron de cercetare) este de fapt o unitate de tăria și compunerea unui batalion; companiile din compunerea unei astfel de subunități sînt denumite Troop A, B, C...

Compunerea Diviziei 7 blindată

Stat-major și compania de stat-major

Statul-major și compania de stat-major a Grupării de luptă „A”

Statul-major și compania de stat-major a Grupării de luptă „B”

Statul-major al Grupării de luptă „R”
Compania 147 blindată de transmisiuni
Batalionul 87 cercetare
Batalionul 17 tancuri
Batalionul 31 tancuri
Batalionul 40 tancuri
Batalionul 23 infanterie blindată
Batalionul 38 infanterie blindată
Batalionul 48 infanterie blindată
Statul-major și bateria de stat-major a artileriei divizionare:
Divizionul 434 artilerie blindată
Divizionul 440 artilerie blindată
Divizionul 489 artilerie blindată
Batalionul 33 blindat de geniu
Statul-major și compania de stat-major a transmisiunilor diviziei:
Batalionul 77 blindat de asigurare medicală
Batalionul 129 blindat de agenți de legătură
Plutonul de poliție militară
Fanfara diviziei
Statele-majore ale grupărilor de luptă (desemnate prin literele „A“, „B” și „R”) primesc de la statul-major al diviziei blindate mijloacele corespunzătoare în funcție de operațiile avute în vedere.

Unități primite ca întărire și unități detașate la Saint-Vith

Divizionul 203 artilerie antiaeriană
Divizionul 814 de autotunuri
Compania 446 transport
Compania 396 transport
Divizionul 275 artilerie blindată
Divizionul 965 artilerie de câmp
Batalionul 168 geniu luptă
Statul-major și compania de stat-major a Batalionului 81 geniu luptă
(Divizia 106 infanterie)
Plutonul 3 din compania F a Regimentului 423 infanterie (Divizia 106)
Statul-major și compania de stat-major a Grupării de luptă „B” a
Diviziei 9 blindate

Batalionul 14 tancuri
Batalionul 27 infanterie blindată
Compania D din Batalionul 89 cercetare, cu plutoane din cadrul
companiei E și companiei F
Compania A din batalionul 9 blindat de geniu
Compania A din divizionul 811 autotunuri
Bateria B din Divizionul 482 artilerie antiaeriană
Compania B din Batalionul 2 blindat de asigurare medicală
Compania C din Batalionul 138 blindat de agenți de legătură
Regimentul 112 infanterie
Divizionul 229 artilerie de câmp
Compania C din Regimentul 103 geniu luptă
Regimentul 424 infanterie
Divizionul 591 artilerie de câmp

Lista unităților încercuite în orașul Bastogne:

Cartierul general al Diviziei 101 aeropurtate (comandant: general de
brigadă Anthony C. McAuliffe)

G1: locotenent-colonel Ned D. Moore
G2: locotenent-colonel Paul A. Danahy
G3: locotenent-colonel H.W.O. Kinnard
G4: locotenent-colonel Carl W. Kohls
Medic: locotenent-colonel David Gold

Regimentul 501 aeropurtat (locotenent-colonel Julian J. Ewell) format din:

Batalionul 1 (maior Raymond V. Bottomly)
Batalionul 2 (maior Sammie N. Homan)
Batalionul 3 (locotenent-colonel George K. Grosword)

Regimentul 502 aeropurtat (locotenent-colonel Steve A. Chappuis) format
din:

Batalionul 1 (maior John D. Hanlon)
Batalionul 2 (locotenent-colonel Thomas H. Sutcliffe)
Batalionul 3 (locotenent-colonel John P. Stopka)

Regimentul 506 aeropurtat (Robert F. Sink)

Batalionul 1 (locotenent-colonel James J. Laprade, ucis la Noville în ziua de 19 decembrie)

Batalionul 2 (locotenent-colonel Robert L. Strayer)

Batalionul 3 (maior Gus M. Heilman)

Regimentul 327 infanterie aeropurtată (colonel Joseph H. Harper)

Batalionul 1 (locotenent-colonel Hartford F. Salee)

Batalionul 2 (locotenent-colonel Roy L. Imman)

Batalionul 3 (locotenent-colonel Ray C. Allen)

Divizionul 321 artilerie aeropurtată (locotenent-colonel Edward L. Carmichael)

Divizionul 907 artilerie aeropurtată (locotenent-colonel Harry W. Nelson)

Divizionul 377 artilerie aeropurtată (locotenent-colonel Harry W. Ellkins)

Divizionul 463 artilerie aeropurtată (locotenent-colonel John T. Cooper Jr.)

Divizionul 81 artilerie antiaeriană aeropurtată (locotenent-colonel Cox Jr.)

Batalionul 326 geniu aeropurtat (Hugh A. Mezley)

Compania 426 intendență aeropurtată (căpitan George W. Horn)

Compania 101 transmisiuni aeropurtată (căpitan William J. Johnson)

Compania 801 agenți de legătură aeropurtată (căpitan John L. Patterson)

Compania 326 de asigurare medicală aeropurtată (maior William F. Barfield)

Unități atașate Diviziei 101 aeropurtate:

Gruparea de luptă „B” din Divizia 10 blindată, comandată de colonel William L. Roberts.

Pe timpul dispunerii sale la Bastogne, Gruparea de luptă „B” din Divizia 10 blindată a fost împărțită în patru unități tactice: cele trei grupări de luptă, comandate de maior William D. Desobry, locotenent-colonel Henry T. Cherry și, respectiv, locotenent-colonel James O’ Hara, și o grupare de unități subordonată direct comandantului Grupării de luptă „B”, formată din:

Statul-major și compania de stat-major a Grupării de luptă „B” (Divizia 10 blindată)

Compania C din Batalionul 3 tancuri

Batalionul 21 tancuri (mai puțin compania C)
Companiile A și C din Batalionul 54 infanterie blindată
Compania C din Batalionul 20 infanterie blindată
Statul-major și plutonul de stat-major al companiei C din Batalionul 55 blindat de geniu
Statul-major și plutonul de stat-major al companiei C din Divizionul 609 autotunuri
Statul-major și plutonul de stat-major al companiei D din Batalionul 90 cercetare
Bateria B din Divizionul 796 artilerie antiaeriană
Divizionul 705 autotunuri (locotenent-colonel Clifford D. Templeton); un pluton din această unitate a rămas în Laroche pentru a asigura paza la o intersecție de drumuri.
Divizionul 755 artilerie de câmp (locotenent-colonel William F. Hartman)
Divizionul 420 artilerie blindată (colonel Browne, rănit de o schijă de obuz în ziua de 24 decembrie și mort în cursul zilei următoare)
Divizionul 969 artilerie de câmp (locotenent-colonel Hubert D. Barnes)
Compania C din Batalionul 9 blindat geniu
Un pluton din compania B din Batalionul 80 blindat de asigurare medicală
Bateria B din Divizionul 796 artilerie antiaeriană era înzestrată cu faimoasele mitraliere cu patru țevi „meat chopper” („mașină de tocat carne”), care vor secera rîndurile infanteriei germane, în special la Senonchamps.

Anexa 3

PARTICIPAREA MILITARĂ BELGIANĂ

Prin forța împrejurărilor, participarea militară belgiană la bătălia din Ardeni nu a fost și nu putea fi decît minoră.

Astfel:

Brigada 1 infanterie belgiană „Libération”, din subordinea Corpului VIII armată britanic, a participat în ziua de 11 noiembrie la atacul executat

de forțele britanice în direcția Venlo și Meuse, după ce atinsese, în prealabil, canalul Wessem, la data de 25 septembrie, și realizase joncțiunea între Armata 2 britanică și Armata 1 americană. La 17 noiembrie, brigada belgiană a fost retrasă de pe front, mai întâi pentru refacere și reorganizare, apoi pentru instrucție, perioadă care se va încheia la 3 aprilie 1945; începând de la această dată, marea unitate, întărită cu voluntari de război angajați în eliberarea țării, își va relua locul în dispozitiv și va lupta pe frontul din Olanda.

Batalionul 1 belgian de mașini blindate din compunerea acestei brigăzi a fost retras de pe front la jumătatea lunii noiembrie și trimis pentru refacere la Louvain, după ce participase la luptele de pe canalul Wessem. La jumătatea lunii decembrie, acest batalion primește misiunea de a constitui un regiment de mașini blindate și-și așteaptă apoi noii recruți, care vor sosi la Buggenhout pe 8 ianuarie. Regimentul 1 cavalerie, a cărui existență a fost vremelnică, nu va fi gata la timp pentru a participa la ultimele operații din Germania.

Compania 4 belgiană, din compunerea Comandoului 10 interaliat, s-a afirmat pe timpul cuceririi insulei Walcheren (Bătălia din bazinul inferior al fluviului Escaut), când se afla în subordinea Comandoului 41 infanterie marină britanic. În dimineața zilei de 7 noiembrie, luptătorii, epuizați, au fost înlocuiți de englezi. După o ședere în Belgia, luptătorii din subunitățile de comando au revenit la Walcheren, pentru a ocupa un dispozitiv de apărare, apoi vor fi trimiși, la începutul anului 1945, în Marea Britanie, pentru a alcătui acolo, cu sprijinul recruților și voluntarilor, unitatea independentă de comando.

Scurt timp după eliberare, în Belgia au fost create unități auxiliare. Începând din luna octombrie 1944 au fost constituite mai multe batalioane de pușcași, datorită afluirii de voluntari, din care o mare parte veneau din Rezistență. La jumătatea lunii decembrie, batalioanele 1 și 2 de pușcași ocupau un sector defensiv de-a lungul fluviului Meuse și a râului Waal, în cadrul Armatei 1 canadiene; batalionul 3, aflat și el la dispoziția Grupului de armate 21 britanic, asigura misiuni de pază a comunicațiilor. Batalionul 4, aflat la dispoziția Grupului de armate 12 american, a îndeplinit misiuni similare în regiunea Visé și a canalului Albert. Cele 7 batalioane de pușcași, create în decembrie, se aflau la instrucție, cu excepția batalionului 13, constituit la 16 noiembrie și scos în întregime (cadre și trupă) din Armata

secretă, zona a IV-a, care a trecut imediat sub comandă britanică și a fost folosit ca atare în provinciile Anvers și Limburg.

Din cele două batalioane de pionieri, trupe auxiliare de geniu, prevăzute, ca și batalioanele de pușcași, în convenția încheiată cu Comandamentul Suprem al Forțelor Expediționare Aliate la 25 mai 1944, batalionul 1 va fi creat de-abia pe 17 decembrie.

Companiile de transport auto, ca și alte diverse unități, cum au fost companiile de control al traficului rutier, de poliție militară etc., a căror creare fusese, de asemenea, prevăzută, vor fi puse la dispoziția Comandamentului britanic începând abia cu 2 martie 1945.

Independent de escadrilele secțiunii belgiene din cadrul forțelor aeriene militare britanice, la bătălia din Ardeni au mai participat: ofițeri de legătură ai Misiunii Militare Belgiene (numărul acestora era de 157 la 1 ianuarie 1945), din rîndul acelor care au fost repartizați la majoritatea unităților luptătoare din compunerea Grupului de armate 21 britanic și a Grupului de armate 12 american; de asemenea, un mic număr de ofițeri și subofițeri din Corpul de interpreți, creat în noiembrie 1944 de Ministerul belgian al Apărării Naționale și pus la dispoziția unităților și serviciilor Grupului de armate 21 britanic, care vor participa, de asemenea, la operații, începând din ianuarie 1945.

Batalionul de parașutiști belgian S.A.S., din care două companii continuau să execute, în decembrie 1944, misiuni în Olanda, în cadrul operației „Market-Garden”, s-a dispus la Tervuren, unde a fost transformat în unitate de cercetare îmbarcată pe 40 de jeep-uri blindate. O grupare de 24 de jeep-uri blindate a plecat în ziua de 20 decembrie spre frontul din Ardeni, fiind trecută în subordinea Diviziei 6 aeropurtate britanice. Ea a avut ca misiuni: să execute patrulări pe axa Tellin, Bure, Saint-Hubert; să protejeze flancul drept al Diviziei 6 aeropurtate și să realizeze legătura cu forțele S.A.S. franceze care asigurau flancul stîng al Corpului VIII american. Această grupare își va desfășura acțiunile într-un teren minat din belșug, activitatea sa fiind uneori îngreunată de severele măsuri de control americane, datorate obsesiilor provocate de „echipele germane sinucigașe” ale lui Skorzeny; în perioada 27 decembrie-12 ianuarie a purtat numeroase lupte la Wavreille, Bure, Mirwart, Avenne, Champion, precum și în vîrfurile pungi create de ofensiva germană.

Batalionul 5 de pușcași, aflat la dispoziția Grupului de armate 12 american, a constituit cordoane de apărare pentru protejarea depozitelor

situate la flancul de nord al pungii; elementele de control ale comunicației Aywaille, Remouchamps se vor găsi un timp în prima linie, iar compania 4, care apăra gara Malmédy, va participa la misiunile de ariergardă ale Armatei 1 americane. Batalionul 6 a fost mai întâi încorporat la Corpul VII din Armata 1 americană, în cadrul trupelor de securitate, și i s-au încredințat misiuni de pază a comunicațiilor și a posturilor de securitate militară de pe linia Visé, Eupen, Steinebrück, pentru a trece apoi, la 21 decembrie, în subordinea Corpului XIX armată din Armata 9 americană, unde va îndeplini misiuni de pază și patrulare; în timpul ofensivei germane, detașamente din batalionul 6 vor fi bombardate și mitraliate din avion în regiunea Eupen, Elsenborn. De menționat că efectivele batalionului 10, aflat la instrucție în tabăra de la Casteau, vor fi supuse focului automat executat de la bordul avioanelor germane în noaptea de 31 decembrie spre 1 ianuarie.

Referitor la Batalionul 2 pionieri, creat la 23 noiembrie și subordonat Comandamentului britanic începând din 16 decembrie, acesta va fi destinat pentru paza podurilor de pe râul Rupel, în punctul Boom, atunci când existau temeri în legătură cu forțarea de către inamic a aliniamentului Meusei, în direcția Dinant, și cu continuarea ofensivei germane în direcția portului Anvers.

O companie de transport, creată ad-hoc, în timpul eliberării orașului Bruxelles, din militari care participaseră la campaniile din 1940 în cadrul Corpului de transport și al Grupării auto a armatei, dotată cu vehicule provenite de la armata germană aflată în retragere, a devenit operațională la începutul lunii octombrie 1944, pentru a se transforma, la 8 decembrie, în Compania 2 de transport teritorială. La 23 decembrie, la cererea Crucii Roșii belgiene, această subunitate va participa la evacuarea spre Saint-Trond a refugiaților, femeilor și copiilor de la Stavelot; plecarea de la Stavelot va avea loc sub focul inamicului, căruia i s-au opus compania, cu armamentul portativ slab de care dispunea, și câțiva soldați americani binevoitori care și-au oferit sprijinul. La jumătatea lunii februarie 1945, Compania 2 de transport teritorială va participa la aprovizionarea provinciei Luxemburg, devastată. În cursul lunii martie, ea va deveni Compania 2 de transport belgiană, dependentă de C.S.F.E.A. ¹¹¹

Se știe că, la 13 noiembrie, guvernul belgian hotărâse demobilizarea și dezarmarea Rezistenței într-un răstimp de cinci zile; generalul-locotenent Pire demobilizase deja, la 10 octombrie, Armata secretă. În timpul ofensivei germane, Comandamentul aliat nu a solicitat remobilizarea forțelor

Rezistenței. Cu toate acestea, unii membri ai Rezistenței s-au „reactivat” în timpul ofensivei germane din Ardeni și au acționat, în mod individual, pe lângă trupele americane și britanice.

Așa cum arată Jacques Nobecourt, la data de 18 decembrie, „formațiuni de poliție militară, întărite cu membri ai Rezistenței, ai Armatei secrete și ai Forțelor din Interior (Frontul Independenței?) patrulau în jurul localității Bastogne fără să-l descopere pe inamic”. Doi veterani ai Armatei secrete, Jacques de Villenfagne de Sorinnes și Philippe le Hardy de Beaulieu, după ce au informat Brigada 29 britanică cu privire la amplasarea și densitatea forțelor germane în regiunea Celles, Foy-Notre-Dame, vor călăuzi, la 27 decembrie, pe drumuri înguste de pădure, grupările de tancuri ale brigăzii spre o poziție dominantă, de unde o parte a Diviziei 2 tancuri germană va fi surprinsă pe picior greșit. Unul din organizatorii luptei de rezistență din localitatea Bois Saint-Jean, din apropiere de Wibrin, Joseph André, a adunat toți oamenii de care dispunea din grupul său și i-a pus la dispoziția americanilor, mai întâi la Houffalize și apoi la La Roche. La 8 ianuarie 1945, „Michèle” Dubru, membră a Armatei secrete, va executa o misiune de cercetare dincolo de liniile germane, în regiunea Longchamps, Bastogne, misiune periculoasă, în care a fost însoțită de Emile Lambert din Arlon și care va permite americanilor realizarea unei înaintări considerabile în acest sector. Un mare număr de membri ai Rezistenței vor avea astfel un rol meritoriu cu titlu izolat, inclusiv cei din Ardeni, care i-au aprovizionat pe prizonierii americani, au desfășurat acțiuni de sabotaj, i-au îngrijit pe soldații aliați sau i-au ascuns când erau încercuiți; acest lucru nu este însă, în general, menționat în arhivele oficiale.

Deși informațiile nu reprezintă o intervenție armată propriu-zisă, activitatea în acest domeniu nu este mai puțin legată de operațiile militare. Unele servicii de informații belgiene și-au continuat activitatea până în mai 1945. Astfel, rețeaua „Clarence”, creată de Walthère Dewé, a continuat lupta și după moartea fondatorului ei, împușcat de inamic la 14 ianuarie 1944 la Ixelles. În timpul ofensivei din Ardeni, inginerul Herman Chauvin, profesor la universitatea din Liège și prieten nedespărțit al lui Walthère Dewé¹¹², a pregătit un amplu plan de pătrundere în liniile germane în regiunea Waismes, Saint-Vith, Trois-Vierges, râul Lenne. La realizarea proiectului vor contribui în mod activ, alături de el, „Rostand”, „Jean-Baptiste” și un tânăr din rețeaua „Clarence” supranumit „Studentul”.¹¹³ La 19 ianuarie 1945, zi în care „Studentul” încheia una din aceste misiuni,

după ce pătrunsese adânc în spatele frontului, ia sfârșit misiunea operativă a rețelei „Clarence”.

La flancul de nord al pungii germane, generalul J. Lawton Collins, comandantul Corpului VII american, a însărcinat un ofițer belgian, comandantul geniului, Georges Martin, să verifice legăturile telefonice din interiorul pungii. În timpul înaintării lor, germanii nu avuseseră timp să taie firele și cablurile telefonice. Martin va petrece nopți întregi în centralele telefonice, chemînd abonații din zona ocupată de inamic. Pe baza informațiilor obținute în acest fel de la locuitorii din Ardeni, se va putea reconstitui ordinea de bătaie a inamicului. De altfel, un anumit număr de agenți din Serviciul belgian de informații și acțiune, instruiți și pregătiți de Oficiul serviciului strategic american, au fost trimiși la flancul de nord al ofensivei germane și în spatele liniilor inamicului pentru a culege informații și a le transmite prin intermediul aparatelor de emisie. Mulți dintre ei își vor găsi moartea în această misiune. ¹¹⁴

După retragerea trupelor germane, în sectorul pungii a rămas o țesătură impenetrabilă de mine antipersonal și antitanc plantate atît de acestea, cît și de aliați. În februarie 1945, Batalionul 1 de deminare, destinat îndeplinirii unor misiuni în zona Ardeni, va întări elementele permanente ale Serviciului de înlăturare și distrugere a minelor explozibile, care se aflau deja în zonă pentru a efectua obscura, dar periculoasa misiune de dezamorsare și de înlăturare sau distrugere a acestor mine. De menționat, de asemenea, că s-a făcut apel la protecția aeriană pasivă pentru a exhuma corpurile a numeroși soldați americani din sectorul Stavelot și pentru a asigura debleierea și asanarea localităților Malmédy, Saint-Vith și a întregii zone devastate.

Anexa 4

VICTIMELE CIVILE ȘI PAGUBELE PROVOCATE ÎN ARDENI

Pe 9 și 10 septembrie 1944, provinciile belgiene din est au fost eliberate; Corpul VII armată american a eliberat orașul Liège în ziua de 9 și a ajuns la frontiera germană, iar Corpul V armată american a ajuns la Luxemburg la 10 septembrie.

După bucuria resimțită în timpul eliberării, o parte a provinciilor Luxemburg, Liège și Namur aveau să trăiască curînd ororile unei a doua invazii naziste. În cursul iernii, una dintre cele mai aspre pe care a cunoscut-o Belgia, populația din Ardeni a fost cuprinsă încă o dată de panică; ea avea să cunoască din nou bombardamentele, incendiile și masacrele.

Jacques Nobecourt scria: „(...) după retragerea germană, Belgia a cunoscut, în ianuarie 1945, ravagiile și crimele comise în Ardeni, mai numeroase și mai atroce decît în 1914 ori decît în restul Europei ocupate din 1940“. Potrivit lui Paul M.G. Levy: „Zona Ardenilor era devastată, sărăcită, prădată“. John Toland afirmă că, odată încheiată bătălia intrîndului, „lupta avea să continue spre est și să se desfășoare apoi în Germania, lăsînd în urmă două țărișoare pustiite, case și ferme rase de pe suprafața pămîntului, vite moarte, oameni morți, suflete moarte“. La 28 mai 1945, generalul-maior G.W. Erskine scria corespondentului de război Roger Crouquet: „Vom regreta încă multă vreme că Belgia a trebuit să plătească un preț atît de mare; pierderi în rîndurile populației civile și distrugerii materiale“.

În afara numeroaselor distrugerii și victime în rîndul populației civile provocate de bombardamentele de artilerie și aeriene ale germanilor și aliaților, Ardenii aveau să cunoască masacrele oribile de la Houffalize, La Roche, Bourcy, Noville, Wibrin, Stavelot, Bande, Steinbach, comise de diviziile blindate SS și, mai ales, de „Sonderkommando“, echipe speciale de exterminare din „Sicherheitsdienst“ (SD).

Armata germană practica teroarea în rîndul luptătorilor belgieni din Rezistență. La Armata 6 blindată SS, ordinul de operații semnat pe data de 8 decembrie de Sepp Dietrich preciza, printre altele: „Widerstand bewaffneten Zivilpersonen ist zu brechen“ (Va trebui zdrobită rezistența civililor înarmați). Comandantul Armatei 6 blindate SS este deci adevăratul responsabil al execuțiilor de civili comise de militari aparținînd Diviziei 1 tancuri SS, „Leibstandarte Adolf Hitler“, pe tot parcursul înaintării acesteia, în special la Stavelot. ¹¹⁵

În ceea ce privește echipele speciale SS-SD, ele urmau trupele de asalt și îi căutau în teritoriul cucerit, mînați de spirit de răzbunare, pe membrii Rezistenței, dezarmați și demobilizați încă din octombrie. În compunerea acestor detașamente speciale intrau și SS-iști francezi și belgieni. „Rexiștii” ¹¹⁶ aveau memorie bună și note informative bine documentate, pentru că, în fiecare loc unde au revenit, ei nu au ezitat în alegerea persoanelor care

trebuiau ridicate [...] La Bande, Gestapo a identificat în rîndul victimelor mai multe persoane din cele aflate în evidența rexiștilor”.

La fel s-au petrecut lucrurile la Bourcy, unde, pe 20 decembrie, „Sonderkommando“-ul sosit la fața locului deținea o listă cu numele patrioților din regiune și a asasinat patru locuitori ai comunei. Aceeași situație a avut loc și la Nadrin, unde SS-iștii din „Sicherheitsdienst“, care dețineau o listă cu membrii din Mișcarea Națională Belgiană, au arestat, la 23 decembrie, șase rezistenți și i-au transportat cu camionul în împrejurimile localității Houffalize, în locul numit Crateau du Chéra, împușcându-i în ceafă pe toți, cu excepția unuia dintre ei, care a izbutit să fugă. Pe 23 decembrie, la Houffalize, germanii i-au arestat pe „teroriști” și i-au împușcat pe loc. În localitatea Bande, care fusese un important centru al rezistenței armate, după arestarea bărbaților din toate casele și după interogarea lor în legătură cu evenimentele din septembrie, „Sonderkommando” a omorât 34 de tineri, unul după altul, cu focuri de revolver trase în ceafă; al treizeci și cincilea condamnat a reușit să scape de executorii săi. La începutul lunii ianuarie, la Steinbach, patru frați, eroi din Rezistență, vor fi asasinați de SS-iști din legiunea „Wallonie”, ucișii rexiști din statul-major al lui Degrelle.

De menționat, totuși, așa cum arată Roger Crouquet, că „un mare număr din aceste execuții care au avut loc în Ardeni s-au produs ca urmare a neglijenței unora dintre autorități, care au uitat să distrugă listele diverselor grupări ale Rezistenței”.

Marea majoritate a victimelor SS-iștilor erau cu adevărat membri ai Rezistenței, însă mulți civili au fost asasinați sub pretexte false sau chiar fără nici un motiv.

Astfel, la Wanne, în ziua de 18 decembrie, cinci locuitori au fost doborâți cu rafale de pistoale-mitralieră, iar al șaselea a fost executat a doua zi. În zilele de 19 și 20 decembrie, în regiunea Stavelot au fost masacrați peste 130 de civili, dintre care 22 de bărbați, femei și copii exterminați la Trois-Ponts; 24 de persoane, din care două femei gravide, ucise în cătunul Parfondruy; 19 locuitori din cătunul Ster și 2 locuitori din Renardmont au fost mitraliați, iar cadavrele lor arse în hangarul unei mici ferme din Renardmont (au rămas patru supraviețuitori); 15 locuitori asasinați pe șoseaua Coe. La Jevigné (Lierneux), pe 20 decembrie, a fost asasinat în mod samavolnic preotul satului. Pe 21 decembrie, la Noville, a avut loc execuția, cu pistoale-mitralieră, a șapte locuitori luați la întîmplare ca

ostateci și a unui dezertor din Marele Ducat. La Wibrin, pe 24 decembrie, doi locuitori au fost uciși cu gloanțe de revolver, de la mică distanță, în pădurile din preajmă. În La Roche, trei refugiați din localitatea Saint-Vith au fost asasinați cu gloanțe trase în ceafă, în ziua de 5 ianuarie, într-o pădurice din apropierea localității Wibrin.

La această listă de martiri ar mai trebui adăugate multe alte victime civile. Unii ostateci, arestați de germani, au fost constrânși să sape tranșee în imediata apropiere a liniei frontului; unii au pierit sub focul artileriei americane, alții au fost răniți și mutilați. Sute de locuitori din Ardeni, care nu au putut sau nu au vrut să evacueze zona în care se desfășurau operațiile ¹¹⁷, au murit în urma bombardamentelor, răpuși de proiectilele trase de pe tanc sau cu bazooka ori în luptele de stradă, pentru fiecare casă în parte, așa cum s-a întâmplat la Rocherath, Remoiville, Chenogne, Manhay. La acest tragic bilanț se mai adaugă și următoarele: peste 100 morți și răniți în urma bombardamentelor la La Roche; 33 morți din aceeași cauză la Rochefort; circa 300 de locuitori îngropați sub ruine la Saint-Vith; aproape 200 de locuitori și-au găsit moartea în cursul bombardamentelor aeriene la Houffalize. Printr-o tragică eroare, Malmédy, unde nu pătrunsese nici un german, a fost bombardat în trei rînduri, în zilele de 23, 24 și 25 decembrie, de bombardiere americane; acțiunea s-a soldat cu peste 400 de victime, soldați americani laolaltă cu civili belgieni. Unii dintre locuitori, refugiați în peșterile din Ardeni, au pierit de frig și de foame; alții, așa cum s-a întâmplat la Bastogne, și-au pierdut mințile.

Numărul total al civililor belgieni uciși s-a ridicat la circa 2 500 de persoane, din care 927 în cantoanele Malmédy, Saint-Vith și Stavelot și 782 în zona localității Bastogne. Ei nu sînt însă singurii care și-au pierdut viața în timpul ultimei ofensive germane din Vest. Deși departe de Ardeni, în lagărele de concentrare germane, printre milioanele de condamnați veniți din toată lumea, numeroși belgieni aveau de suferit de pe urma tiraniei feroce a gardienilor SS „Totenkopf”. Mortalitatea a devenit brusc de zece ori mai mare în cursul celei de-a doua jumătăți a lunii decembrie 1944 și la începutul lunii ianuarie 1945: „Crăciunul a adus vestea noii contraofensive germane din Ardeni (...) Lovitura a fost ucigătoare. Am văzut sute de oameni cărora le pierise orice sclipire de viață și care s-au lăsat în voia sortii”.

În ceea ce privește devastările care au avut loc în Ardeni, acestea au fost incalculabile. Orașe, sate, cătune, ferme izolate au fost bombardate intens

cînd de germani, cînd de americani sau englezi. Houffalize (nici una din cele 340 de case nu a mai rămas în picioare), La Roche (din cele 500 de case, au mai rămas doar 4), Saint-Vith (complet rasă), „zdruncinate de uraganul inamic, fuseseră strivite de bombele eliberatorilor lor“. Bastogne număra 212 case distruse; satele învecinate „parcă fuseseră spulberate de luptă“. Rochefort (112 case incendiate sau distruse), Saint-Hubert (bombardat în mod sistematic de trupele germane), Malmédy (jumătate din oraș complet distrus), Trois-Ponts (74 de case distruse de obuze, 80 avariate și 25 incendiate), Wanne (case distruse), Stavelot (cartiere întregi complet distruse de incendii sau obuze), Noville (din 40 de case, 30 distruse și 10 nelocuibile), Bourcy (toate casele bombardate) constituie tot atîtea exemple dramatice ale amplorii dezastrelor suferite de nefericita populație din Ardeni, ca urmare a „ultimei aruncări de zaruri a lui Hitler“. Se vor înregistra, în total, 11 000 de imobile distruse, din care 18 biserici.

Pe de altă parte, jafurile, care nu pot fi considerate ca fapte inevitabile într-un război, au fost comise nu numai de soldați germani, ci și de trupele de șoc engleze și americane, între altele în imobile din localitățile Marche, Lavacherie, Bastogne, Vielsalm și Stavelot.

POSTFAȚĂ

Cartea *Bătălia din Ardeni* s-a născut din colaborarea a doi mari istorici belgieni, Henri Bernard și Roger Gheysens, două nume bine cunoscute specialiștilor de istorie contemporană din țara noastră. Stins din viață în noaptea de 14-15 februarie 1987, la vîrsta de 86 ani, Henri Bernard era un adevărat Nestor al istoriografiei militare belgiene. Profesor emerit la Școala Regală Militară, el fusese unul din întemeietorii, încă din 1940, ai rețelei de informații și sabotaj „Luc“, care acționa împotriva trupelor hitleriste ce ocupaseră Belgia. Istoric de mare erudiție, de sigură judecată și de remarcabil simț critic, Henri Bernard este autorul a numeroase lucrări de istorie militară, mai ales din perioada celui de-al doilea război mondial, între care sînt de amintit cele două mari sinteze *Guerre totale et guerre révolutionnaire* (Război total și război revoluționar), 3 vol., Bruxelles,

1965-1967, și *Histoire de la Résistance européenne. La „quatrième force” de la guerre (1939-1945)* (Istoria Rezistenței europene, a patra „forță” a războiului din 1939-1945), Verviers, 1968, precum și admirabila analiză *Panorama d’une défaite. Bataille de Belgique – Dunkerque, 10 mai-4 juin 1940* (Panorama unei înfrângeri. Bătălia Belgiei: Dunkerque, 10 mai-4 iunie 1940), Gembloux, 1940.

Roger Gheysens, participant și el la mișcarea de rezistență în timpul ocupației hitleriste în Belgia, este astăzi redactorul-șef al revistei de istorie militară „Memo”. Dintre numeroasele sale lucrări, cea mai citită este desigur pasionanta *Les espions – un panorama de l’espionnage de notre temps* (Spionii – privire de ansamblu asupra spionajului din epoca noastră), Paris-Bruxelles, 1973.

Ambii istorici s-au preocupat și de istoria României: Henri Bernard a scris articolul consacrat țării noastre în lucrarea de referință *Encyclopédie de la guerre 1939-1945* (Enciclopedia războiului din anii 1939-1945) și a evocat mișcarea națională de rezistență antifascistă din România în sinteza amintită consacrată mișcării de rezistență din Europa ocupată sau controlată de Wehrmacht; Roger Gheysens a publicat încă din 1969 un amplu studiu despre Actul revoluționar de la 23 August 1944 – cel dintîi din istoriografia occidentală aflat în perfect acord cu concluziile istoriografiei române –, iar recent a tipărit în „Memo” două studii despre contribuția României la înfrîngerea Germaniei hitleriste; el este, de asemenea, autorul prefeței la ediția belgiană a lucrării generalului-locotenent dr. Ilie Ceaușescu, *Transilvania – străvechi pămînt românesc*. Prieten devotat al poporului și țării noastre, Roger Gheysens a fost distins cu ordinul „Tudor Vladimirescu”; el face parte din Comisia româno-belgiană de istorie militară.

Bătălia din Ardeni – subiectul cărții de față – a făcut obiectul unei foarte bogate bibliografii, care numără lucrări de caracter variat de la memoriile generalului Dwight Eisenhower și studiul generalului Hasso von Manteuffel, participant la bătălie, la lucrările de caracter monografic ale lui Robert Merriam, John Toland, Jacques Nobecourt și recentul album al lui Michel Herubel.

Cartea lui Henri Bernard și Roger Gheysens este o analiză exemplară a bătăliei din Ardeni și în rîndurile de mai jos dorim doar să aducem unele detalii care dau culoare relatării acestei ultime ofensive a Wehrmacht-ului pe frontul de Vest.

15 decembrie 1944. Generalul Whiteley, șeful adjunct al biroului de operații al Comandamentului suprem aliat comunică: „Nimic de semnalat pe frontul Ardenilor”.

16 decembrie 1944. După o pregătire de artilerie scurtă (orele 5,30-6,15), dar intensă, trei armate germane – dintre care două blindate, înzestrate cu care de luptă „Panther” și „Tiger” – atacă pe un front larg de circa 100 de km între localitățile Monschau și Echternach.

Începuse bătălia Ardenilor.

În momentul declanșării atacului german, forțele anglo-americane se aflau – în ciuda succeselor de după debarcarea din Normandia – într-o situație dificilă: principalele porturi de la Oceanul Atlantic și Marea Nordului erau fie ocupate de garnizoane germane care continuau să reziste, fie greu utilizabile din pricina distrugerii instalațiilor (în cazul Anvers-ului ca urmare a bombardamentelor germane cu V-1 și V-2), aprovizionarea întâmpinând serioase dificultăți; comandamentul aliat nu dispunea de rezerve operative și strategice; ofensiva aliată din noiembrie 1944 nu izbutise să rupă apărarea germană, iar Rinul – obiectivul ei principal – nu fusese atins decât de flancul drept al forțelor aliate; în sfârșit, opinia publică occidentală, întreținută cu speranța unei victorii apropiate, începea să dea semne de nerăbdare – vizibile mai ales în criticile violente din presă –, iar după eșecul sîngeros de la Arnhem era înclinată să supraestimeze numărul și valoarea diviziilor germane. Chiar în ziua începerii ofensivei din Ardeni, Hanson Baldwin, considerat drept unul din cei mai informați observatori militari, afirma că pe frontul de Vest, în fața celor șaiszeci de divizii aliate, se aflau o sută de divizii germane.

La conferințele militare de la Maastricht (7 decembrie) și Londra (12 decembrie) între Eisenhower și Montgomery s-au manifestat divergențe în ceea ce privește planul de desfășurare a operațiunilor militare, opiniile celui din urmă fiind sprijinite de statul-major britanic. Hotărîrea finală prevedea o succesiune de ofensive limitate, care urmau să permită invadarea Germaniei pe la nord și sud de Ardeni.

Considerat de Eisenhower și Bradley drept o zonă lipsită de obiective strategice și neprielnică pentru desfășurarea unor acțiuni ofensive în timpul iernii, din pricina reliefului accidentat și a pădurilor masive (în limba celtă, *ar dean* înseamnă pădure), sectorul Ardenilor era destinat unităților care nu primiseră încă botezul focului sau care fuseseră greu încercate în luptă.

Comandamentul aliat dovedea, prin raționamentul său, o surprinzătoare carență de memorie, care avea să aibă consecințe grave. Aprecieri similare îngăduiseră germanilor, în mai 1940, să străpungă frontul francez, slab apărat, în sectorul Ardenilor și să asigure astfel succesul campaniei din Franța. Pregătind ofensiva sa din iarna anului 1944, Hitler voia să reediteze victoria din 1940. Dar, în calculele și planurile sale, dictatorul nazist uita că Wehrmacht-ul din cel de al șaselea an de război nu mai era cel din 1940: cele mai bune unități ale sale fuseseră nimicite pe frontul răsăritean. La începutul lui decembrie 1944 comandamentul german dispunea, cel puțin teoretic, de 276 de divizii și brigăzi, dintre care 150 erau angajate pe frontul de Est, 75 divizii și 3 brigăzi luptau în apus, 22 divizii în Italia, iar restul se aflau ca trupe de ocupație în Danemarca și Norvegia. Recrutarea în masă a tuturor cetățenilor între 16-60 de ani (așa-numitul Volkssturm) adusesese în rândurile armatei bătrâni, copii, creînd doar iluzia unor efective reînnoite, pe care realitățile câmpului de luptă o spulberau însă cu rapiditate. „Sîngelui nou – scrie istoricul militar elvețian E. Bauer – infuzat forțelor germane îi lipseau globulele roșii“. Faimoasele arme secrete – laitmotivul propagandei lui Goebbels – nu putuseră aduce o cotitură în desfășurarea războiului: unele se dovediseră de eficacitate redusă (V-1 și V-2), altele rămăseseră în faza de prototip sau fuseseră fabricate în număr mic (cvadrireactorul „Heinkel“, destinat bombardării New York-ului, sau avionul de vînătoare cu reacție „Messerschmitt” 262, primul de acest fel din lume).

În toamna anului 1944, Hitler era decis să nu se resemneze la defensivă în Occident; amenințarea care plana asupra Ruhr-ului impunea găsirea unei soluții care să permită degajarea acestui nucleu al industriei de război germane. Hitler a pregătit în cel mai desăvîrșit secret planul unei ofensive în Ardeni, pe care a ascuns-o și de cel căruia avea să-i încredințeze comanda trupelor angajate în ofensivă – feldmareșalul von Rundstedt.

Planul german prevedea străpungerea frontului aliat în Ardeni, înaintarea în direcția Anvers-Bruxelles, încercuirea și nimicirea forțelor anglo-americane aflate la nord de linia de străpungere. Vremea rea – anunțată de serviciile meteorologice – avea să țintuiască la sol aviația aliată, iar concentrarea mascată a trupelor în această zonă urma să asigure superioritatea germanilor în oameni și material. Hitler nu se înșelase în alegerea Ardenilor ca teatru al ofensivei sale. Convingerea Comandamentului aliat că o ofensivă inamică era imposibilă aici în timpul iernii, precum și posibilitățile de camuflare oferite de terenul accidentat și

de păduri permiteau realizarea surprinderii și, respectiv, mascarea pregătirilor.

La 11-12 decembrie, comandanții marilor unități care urmau să participe la ofensivă au fost convocați la castelul Ziegenberg, unde Hitler își stabilise cartierul. În spatele participanților – care fuseseră obligați să se lase dezarmați la intrare –, un șir de SS-iști le supravegheau fiecare mișcare. „Nimeni din auditoriu – își amintea generalul Bayerlein – nu îndrăzne să se miște, nici măcar pentru a-și scoate batista din buzunar”.

Starea fizică a fűhrerului părea să simbolizeze situația Reich-ului: „încovoiat, palid, cu fața buhăită, îngrămădit în fotoliul său, cu mâinile agitate de un tremur nervos și cu brațul stîng scuturat de un tic violent, pe care încerca să-l ascundă. Un bolnav (...) cînd mergea, el își tîra piciorul”. Descrierea aparține generalului von Manteuffel.

În locul unor indicații precise privind desfășurarea ofensivei, Hitler a rostit o lungă cuvîntare, în care se amestecau fraze despre consecințele păcii westfalice cu încercări de justificare a „războiului preventiv” și cu autoelogieri pentru hotărîrea, abnegația și previziunea sa. Ideile fundamentale ale cuvîntării porneau de la premisa că destrămarea coaliției antihitleriste era iminentă din pricina divergențelor dintre parteneri. Noua ofensivă germană urmărea să demonstreze adversarilor că victoria asupra Reich-ului nu putea fi obținută.

Toate obiecțiile și propunerile prezentate anterior de cei inițiați în secretul ofensivei fuseseră înlăturate, astfel că zarurile erau aruncate. Cele două armate care urmau să efectueze străpungerea (5 și 6 blindate) aparțineau grupului de armate „B” al feldmareșalului Walter Model și erau comandate de Hasso von Manteuffel, descendentul unei familii nobiliare care urca pînă în veacul al XIII-lea, și, respectiv, Sepp Dietrich, vechi membru al partidului și comandant al gărzii personale a fűhrerului.

În ciuda măsurilor de precauție luate de germani, aliații au putut să observe sau să dispună de informații privind pregătirea ofensivei. Astfel, reflectoarele destinate să creeze un clar de lună artificial sub care urma să se desfășoare atacul german – procedeul fusese utilizat și de britanici la Arnhem – au fost descoperite de avioanele aliate. În noaptea de 13-14 decembrie fusese capturat un soldat care avea asupra lui ordinul de atac semnat de von Rundstedt; în sfîrșit, un dezertor comunicase ziua și ora atacului. Aceste observații sau informații, ca și multe altele, au fost însă neglijate sau au sosit prea tîrziu, astfel că atacul german a constituit o

surpriză atât pentru soldații americani din liniile înghețate ale Ardenilor, cât și pentru comandamentul suprem instalat la Versailles.

În primele ore ale ofensivei germane, americanii au fost aproape incapabili să înțeleagă realitatea: generalul Hodges, comandantul Armatei 1, în al cărei sector s-a declanșat atacul, a refuzat să aprobe suspendarea ofensivei în direcția Roer, crezând că e vorba de o acțiune de diversiune. Eisenhower, care în cursul dimineții asistase la căsătoria ordonanței sale, nu a fost informat decât zece ore după începerea ofensivei germane. Dezorientării de la nivelele superioare de comandă i-a corespuns în Ardeni o retragere în panică, cu pierderi grele.

În ciuda scepticismului generalilor germani asupra șanselor de succes, se părea că norocul le surîde din nou. Vremea rămînea nefavorabilă pentru aviație, astfel că aliații nu puteau beneficia de zdrobitoarea lor superioritate aeriană. La 18 decembrie, generalul Alan Brooke, șeful statului major britanic, nota în jurnalul său: „Este o situație îngrijorătoare”.

Șocul provocat de atacul german a fost amplificat de zvonurile care circulau între militari și civili despre parașutiștii germani îmbrăcați în uniforme americane cu misiunea de a executa acte de sabotaj și de a-l asasina chiar pe Eisenhower. Comandamentul german prevăzuse, într-adevăr, două acțiuni ale trupelor aeropurtate avînd indicativele-cod „Stösser” (erete) și „Greif” (condor). Operațiunile au fost confundate adesea, deși s-au desfășurat separat și au urmărit scopuri distincte. Dacă prima nu s-a deosebit prin nimic de o obișnuită acțiune aeropurtată și a eșuat complet, cea de a doua avea un caracter mai puțin obișnuit. Sub conducerea lui Otto Skorzeny, organizatorul eliberării lui Mussolini și al capturării amiralului Horthy, o brigadă specială de germani îmbrăcați în uniforme americane urma să întreprindă acțiuni de sabotaj și diversiune în spatele frontului inamic, cu scopul de a semăna panică și derută. Serviciul american de informații culesese însă numeroase date despre organizarea acestei acțiuni, inclusiv semnele de recunoaștere ale germanilor (al doilea nasture de la bluză rămînea neîncheiat, două lovituri în cască atunci cînd se întîlneau etc.). Pentru a-i distinge pe falșii americani de cei adevărați, au fost imaginate cele mai neașteptate procedee: suspectilor li se cerea să indice capitalele diverselor state americane, numele unor sportivi americani de prestigiu sau... să rostească cuvîntul „wreath”, a cărui pronunție dezvăluia imediat originea interlocutorului. Însuși generalul Bradley a fost silit să se supună în trei rînduri unor astfel de verificări.

Cu tot ritmul lent al înaintării germane – Meuse, care ar fi trebuit atinsă în a patra zi a ofensivei, continua să rămână în spatele liniilor americane – soldații germani, obișnuiți pînă atunci numai cu retragerea, căpătau convingerea că erau martorii unor victorii de mare anvergură. „De astă-dată – scria un locotenent SS familiei sale – noi sîntem de o mie de ori mai bine aici decît voi acasă. Nu vă puteți închipui ce ore și ce zile glorioase trăim (...) zăpada e roșie de sîngele american“. „Fumăm țigări americane și mîncăm ciocolată – comunica un infanterist – niciodată în viața mea n-am mîncat atîta“.

Acest optimism nu era însă împărtășit în sferele de comandă germană. Ofensiva era departe de a se desfășura satisfăcător, mai ales în sectorul Armatei 6 SS blindate, iar în sectorul Armatei 5 blindate, orașul Bastogne – principalul nod rutier al regiunii – nu fusese ocupat.

În noaptea de 18-19 decembrie, Divizia 101 aeropurtată americană, trimisă ca întărire la Bastogne, și divizia „Panzer Lehr” se îndreptau într-o adevărată întrecere spre orașelul belgian. „Cursa” a fost cîștigată de americani datorită unui incident mărunț: în satul Mageret, generalul Bayerlein, comandantul diviziei germane, a întrebat pe un locuitor dacă îi văzuse pe americani, iar acesta a răspuns că zărise 50 de tancuri și 40 de mașini blindate. Îngrijorat, generalul german a oprit înaintarea. Nu se știe nici pînă astăzi cine a fost acest civil care a adus un imens serviciu aliaților și nici dacă intenția sa fusese să-i deruteze pe germani, pentru că, în realitate, de amintitul sat se apropiase doar o simplă patrulă de recunoaștere americană. Germanii au asediat Bastogne, apărat de forțele aflate sub comanda generalului american McAuliffe. La 22 decembrie generalul Heinz Kokott a prezentat garnizoanei încercuite un ultimatum, care începea cu o idee pe cît de banală pe atît de adevărată: „Soarta războiului e schimbătoare...”. Răspunsul generalului american s-a rezumat la un cuvînt a cărui traducere trebuie căutată de cititori în dicționarele unde se indică și sensul argotic al expresiilor: „Nuts”.

Între timp, înaintarea germană se lovea de o rezistență tot mai înverșunată. Avangărzile germane au ajuns la 6 km de Meuse (în punctele cele mai avansate germanii înaintaseră, de la începutul ofensivei, circa 100-110 km), dar devenea tot mai vizibil că atacatorii sînt epuizați. La 22 decembrie a început ofensiva generalului Patton. Îmbunătățirea vremii făcea din nou aviația anglo-americană stăpîna aerului: între 24-26 decembrie au fost efectuate 5 000 de ieșiri; numai asupra orașelului St.-Vith au fost

aruncate peste 1 700 tone de bombe. În ciuda eșecului evident al ofensivei, Hitler a refuzat propunerea lui von Rundstedt de a opri atacul și de a organiza apărarea pe linia Salm-Houffalize-Bastogne. Despresurarea Bastogne-ului, la 26 decembrie, și începutul contraofensivei aliate la 3 ianuarie aveau să-l constrângă însă pe fűhrer să-și încerce soarta armelor într-o altă ofensivă, care avea să se desfășoare în Alsacia, fără ca operația ardeneză să fie complet abandonată.

La 1 ianuarie 1945, într-un ultim efort desperat, aviația germană a atacat prin surprindere aeroporturile aliate din Olanda, Belgia și nordul Franței, distrugând 800 de aparate aliate și pierzând o treime din efectivele sale. Pentru Luftwaffe această acțiune era cîntecul de lebădă. Un ultim asalt era întreprins asupra orașelului Bastogne, la 3 ianuarie. O săptămînă mai tîrziu, Armata 6 blindată era retrasă. La sfîrșitul lunii ianuarie trupele germane se aflau pe pozițiile de plecare din decembrie.

La mijlocul lunii ianuarie începea marea ofensivă sovietică pe întregul front răsăritean. Reich-ul hitlerist era în pragul prăbușirii. Victoria asupra Germaniei naziste a fost, așa cum a relevat președintele României socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu, rezultatul luptei și jertfelor a zeci de popoare, hotărîte să-și apere libertatea și demnitatea.

Cartea istoricilor belgieni Henri Bernand și Roger Gheysens se înscrie drept cea mai riguroasă analiză din punct de vedere militar a bătăliei din Ardeni, iar Editura Militară a luat o fericită inițiativă punînd-o la dispoziția marelui public cititor din țara noastră.

Florin Constantiniu

CUPRINS

Prefață la ediția românească

Semne convenționale 14

Sigle utilizate în notele de subsol 15

Partea întâi: **URMĂRILE BĂTĂLIEI DIN NORMANDIA**

Capitolul I: ELIBERAREA BELGIE 17

Înaintarea la sud de Sena 17

Bătălia pentru porturi 23

Ofensivă generalizată sau ofensivă pe o direcție principală? 24

Marea urmărire 28

Cucerirea portului Anvers 35

Oprirea 37

Administrarea teritoriilor eliberate și cucerite 40

Belgia eliberată 44

Capitolul II: **PERIOADĂ DE CRIZĂ PENTRU ALIAȚII OCCIDENTALI**

Situația la 17 septembrie 1944 50

Bătălia pentru cursurile de apă 51

Degajarea bazinului inferior al fluviului Escaut 56

Lupta împotriva V-urilor 61

Ultimele operații de toamnă 63

Frontul fantomă65

Partea a doua: **BĂTĂLIA DIN ARDENI**

Capitolul III: IUREȘUL GERMAN 69

Operația „Wacht am Rhein” 69

Forțele participante 77

Primele zece zile, văzute de partea germană 80

Bătălia văzută de partea aliată 87

Capitolul IV: SPRE ECHILIBRU 94

Înaintare lentă a aliaților 94

Acțiunea aviației 95

Operația de diversivune germană 96

Capitolul V: „FRÎȚILOR”, CĂRAȚI-VĂ ACASĂ! 98

Restrângerea pungii din Ardeni 98

Sfârșitul bătăliei 101

Capitolul VI: ANGAJĂRILE CRUCIALE 103

Bătălia de la La Gleize-Stoumont 103

Bătălia de la Saint-Vith108

Bătălia de la Bastogne 116

Partea a treia: **ÎN CHIP DE BILANȚ**

Capitolul VII: EXPLOATAREA VICTORIEI ÎN NORMANDIA 128

Ezităările Comandamentului aliat 128

Lipsa de cooperare între aliați 135

Capitolul VIII: OPERAȚIILE DIN ARDENI 142

Manevra germană 142

Manevra aliată 146

Bilanțul din punct de vedere operativ 151

Capitolul IX: FORȚELE GERMANE SPECIALE	154
Protagoniștii	154
Gruparea Skorzeny	155
Gruparea von der Heydte	159
Anexe	
Anexa 1: <i>Forțele prezente pe frontul de vest la</i> <i>16 decembrie 1944</i>	165
Anexa 2: <i>Structura unor unități în timpul bătăliei din Ardeni</i>	166
Compunerea coloanei Peiper	166
Compunerea Diviziei 99 infanterie americană	167
Compunerea Diviziei 7 blindată	168
Unități primite ca întărire și unități detașate la Saint-Vith	149
Lista unităților încercuite în orașul Bastogne	170
Anexa 3: <i>Participarea militară belgiană</i>	172
Anexa 4: <i>Victimele civile și pagubele provocate în Ardeni</i>	179
Postfață	185

Notes

[← 1]

Trupe de desant-diversiune (n. red).

[← 2]

În intervalul 6 iunie-27 august, Divizia 6 aeropurtată, din cadrul căreia au fost aduși în Normandia, la 6 iunie, circa 8 000 de oameni, a înregistrat 821 de morți (din care 76 ofițeri), 2 709 răniți (din care 199 ofițeri) și 886 dispăruți (din care 41 ofițeri), cea mai mare parte a acestora din urmă pe timpul saltului sau al aterizării din 6 iunie.

[← 3]

Brigada 1 belgiană și Brigada regală olandeză au întărit Divizia 49, Brigada 1 comando a ajuns în Anglia, iar Brigada 4 comando a intrat în subordinea Corpului I.

[← 4]

Statul-major, trupele și serviciile Corpului VIII au rămas provizoriu în Normandia, cu excepția „trenului” de aprovizionare.

[← 5]

De remarcat că, la 17 august, o parte a forțelor lui Patton au trecut la Armata 1.

[← 6]

În Africa, Patton, cu opt ani mai în vârstă decât Bradley, comandase o armată, iar acesta din urmă îi fusese subordonat în calitate de comandant de corp de armată. După „incidentul” din Sicilia (palmuirea unui soldat), care scandalizase presa, Patton a căzut în semidizgrație. Eisenhower a izbutit să obțină folosirea lui în Normandia, unde i-a încredințat însă comanda unei singure armate, ca subordonat al lui Bradley, inferiorul său, de data aceasta comandant de grup de armate. Mulți dintre generali n-ar fi acceptat această răsturnare în ierarhie! Patton a acceptat-o însă din toată inima. „Nu contează rangul, spunea el. Pentru un soldat singurul lucru care contează este acela de a se bate”. Splendid exemplu! Pe lângă calitățile sale remarcabile, Patton, personaj ieșit din comun, avea și unele defecte păcătoase. Îi plăcea să-și întrețină legenda, fapt ce pune uneori în umbră pe Bradley și Hodges. Acesta a fost poate și motivul pentru care Eisenhower a menținut Corpul V în subordinea Armatei 1, comandată de modestul și foarte capabilul Courtney Hodges, pentru ca acesta din urmă să fie cel care eliberează Parisul și nu Patton! Pe de altă parte, comandantul Armatei 3 era plin de contraste. Acest literat, care comenta Biblia și compunea versuri amuzante, nu-și putea stăpîni izbucnirile verbale sau gesturile violente; aceasta i-a pricinuit cel mai mult rău în Sicilia și apoi în Germania, la puțin timp după terminarea războiului. În sfârșit, șovinismul său exagerat îl făcea să nu se prea sinchisească de solidaritatea interaliată. Despre acest mare soldat, a se vedea

H.H. Semmes, *Portrait of Patton*, New York, 1955, lucrare de departe mai bună decât cea a lui L. Farago, apărută mai recent și deosebit de tendențioasă, intitulată *Patton, Ordeal and Triumph*, New York, 1968.

[← 7]

Mai există și un alt considerent care-l îndemna pe B.L. Montgomery (*op. cit.*, p.271) să susțină strategia ofensivei pe o direcție principală: „Economia și mâna de lucru britanice aveau nevoie de o victorie în 1944 și nu mai târziu. Războiul apăsa din greu asupra maselor populare din Anglia; de aceea, el trebuia încheiat rapid. Acest imperativ era diferit de cel american: deosebire în ceea ce privea graba, dar și deosebire de doctrină. Asta nu înțelegeau generalii americani: războiul nu se desfășurase în țara lor. De ce trebuia să fim noi sacrificați opiniei publice americane și alegerilor prezidențiale? Strategia pe care eram pe cale să o adoptăm însemna un număr sporit de morți și de răniți. Nu din rațiuni de securitate aveau să fie desfășurate armatele pe un front larg; flancul nostru de sud era perfect asigurat și ar fi putut rezista fie și numai datorită supremației noastre aeriene, cu un ușor sprijin din partea trupelor de uscat“.

[← 8]

Voluminoasa lucrare a lui N. Hamilton, *Monty*, apărută recent, vol. II, Londra, 1983, p.790-835, oferă noi și pertinente lămuriri asupra dezacordului Eisenhower-Montgomery și asupra motivațiilor americane, mai degrabă politice decât militare, din ajunul alegerilor prezidențiale.

[← 9]

Sherman, William Tecumseh (1820-1891), general american. S-a remarcat în timpul Războiului de Secesiune (1861-1863), repunând victorii strălucite cu armata federalilor îndeosebi ca urmare a faptului că a făcut din neprevăzut, mobilitate și hărțuire principalii factori de izbândă (n. red.).

[← 10]

Înlocuit la comanda aviației Armatei 9 de generalul Hoyt S. Vandenberg.

[← 11]

Aceste unități aeriene au fost luate de la Forțele Expediționare Aliate.

[← 12]

În iunie 1944, englezii aveau două divizii aeropurtate (1 și 6). Americanii aveau două divizii în vest (82 și 101) și una în Pacific (11); ei vor trimite încă două pe teatrul de operații din Europa (17 și 13). Englezii și americanii mai dispuneau, în plus, de câteva brigăzi sau regimente de parașutiști independente. Polonezii dispuneau de o brigadă aeropurtată, iar norvegienii de mici unități de parașutiști.

[← 13]

Serviciu secret britanic destinat să acorde sprijin mișcărilor de rezistență din țările ocupate sau controlate de Germania hitleristă (vezi *Encyclopédie de la Guerre 1939-1945*, Tournai, 1977, p.378-380) (n. red.)

[← 14]

Comitetul de Coordonare din Anvers, constituit la începutul anului 1944, grupa reprezentanți din Witte Brigade-Fidelio, Mișcarea Națională Regalistă, Armata secretă, Frontul Independenței și Grupul G. Toate aceste grupuri îl recunoșteau pe căpitanul de geniu Urbain Roniers drept șef al operațiilor din sectorul Anvers. S-a contat mult pe ajutorul celor din „Mannen van de Bassyn“, de sub comanda valonului Eugène Colson, ofițer de marină, membru al Mișcării Naționale Regaliste. Luptătorii de sub comanda sa nu-i vor decepționa pe cei ce-și puseseră mari speranțe în ei.

[← 15]

În virtutea acestei convenții, calitatea de beligerant era recunoscută, dacă se îndeplineau trei condiții: 1. să aibă un șef responsabil, ceea ce s-a realizat prin hotărârea Londrei; 2. să poarte un semn distinctiv și o uniformă care să fie recunoscută de la distanță; portul salopetelor și al insignelor răspundea acestei condiții; 3. să poarte armele la vedere și să se conformeze legilor războiului; ceea ce vor face membrii Rezistenței belgiene începînd din a doua fază; numeroșii germani făcuți prizonieri vor fi bine tratați. În realitate, măsura de protejare nu va avea prea mare efect. Membrii Rezistenței capturați de inamic vor fi în cea mai mare parte masacrați, uneori cu sălbăticie.

[← 16]

Unul din aceste grupuri va cădea din greșeală în spatele liniei Siegfried. Membrii acestuia vor fi primii aliați care au pătruns în Germania cu arma în mînă. În trei nopți de marș, ei vor ajunge în liniile americane, după ce au traversat linia fortificată „Westwall“ și au distrus parțial un punct de comandă nazist.

[← 17]

Divizia 51 scoțiană fusese practic nimicită în 1940 în acest loc, în timpul bătăliei Franței. Din aceleași motive de ordin psihologic, Divizia 2 canadiană, care suferise pierderi atît de mari în cursul raidului de la Dieppe din 19 august 1942, a eliberat acest oraș.

[← 18]

La nivelul întregii Belgii în intervalul 1 septembrie-jumătatea lunii octombrie, cînd vor înceta luptele la nord de Anvers, numai Armata secretă a făcut 20 000 de prizonieri (între care trei generali).

[← 19]

La 12 septembrie 1918 foarte tânărul și dinamicul locotenent-colonel de tancuri George Patton Jr. s-a remarcat în cursul bătăliei de la Saint-Mihiel.

[← 20]

Pe bulevardul care poartă astăzi numele colonelului Silvertop. Acesta va fi ucis 20 de zile mai târziu, în Olanda.

[← 21]

Provincie olandeză de la estuarul fluviului Escaut alcătuită dintr-o parte continentală – Flandra zeelandeză –, trei insule – Bevelandul de nord, Schouwen Duiiveland, Tholen – și o peninsulă formată din două foste insule: Walcheren și Bevelandul de sud (n. red.).

[← 22]

Dacă-i întrebi pe neinițiați sau chiar pe mulți dintre specialiști care sînt recordmenii performanțelor în materie de blindate, răspunsul va fi inevitabil Rommel sau Patton. Chiar și în Belgia, care a constituit teatrul unor fapte deosebite de arme ale marilor unități blindate britanice. Ceea ce arată că, atunci cînd anumite nume au intrat în legendă, ele constituie un obstacol în calea adevărului. Pe de altă parte, au existat oameni modești, precum Dowding sau Horrocks, care nu și-au întreținut legenda și nici n-au făcut nimic ca aceasta să fie întreținută de alții.

[← 23]

Infanterie moto (n. red).

[← 24]

Printr-un decret emis la Londra, la 20 iunie 1944, guvernul belgian înființa Misiunea militară belgiană de pe lîngă Comandamentul Suprem al Forțelor Expediționare Aliate, sub comanda generalului-locotenent cavaler G. van Strydonck de Burkel. Această misiune cuprindea trei secțiuni: 1. Corpul ofițerilor de legătură belgieni din unitățile combatante aliate (L. van Oost); 2. Corpul de consilieri pentru afaceri civile (P. Tschoffen); 3. Secțiunea subordonată înaltului comisar pentru securitatea statului (W. Ganshof van der Meersch). Asupra rolului acesteia, cf. *Rapport sur l'activité du Haut-Commissaire à la Sécurité de l'Etat*, Bruxelles, 1946. Misiunea militară, sosită din Marea Britanie, a fost întărită, imediat după eliberarea orașului Bruxelles, datorită grupării de ofițeri de legătură înființată în clandestinitate de generalul-locotenent A. Nyssens. La 1 mai 1945, numai secția 1 a Misiunii militare totaliza 317 ofițeri și 400 de interpreți.

[← 25]

Denumirea A.M.G.O.T., cu expresia Occupied Territories (Teritoriile Ocupate), nu era prea fericită... Ar fi fost mai potrivit să se spună Liberated and Occupied Territories (Teritoriile Eliberate și Ocupate).

[← 26]

Este vorba de *Lend-Lease Act*, lege votată la 11 martie 1941, care l-a autorizat pe președintele Statelor Unite (F.D. Roosevelt) să vîndă, să închirieze sau să împrumute material de război acelor țări a căror securitate era apreciată drept indispensabilă pentru interesele Statelor Unite. Ea a fost aplicată prin tratate (cu Marea Britanie și U.R.S.S. în februarie și, respectiv, iunie 1942) și i-a permis lui Roosevelt să-i sprijine pe inamicii nazismului fără să se angajeze direct pe teatrul de operații din Europa (n. red.).

[← 27]

Impozit special asupra furniturilor și prestațiilor făcute inamicului; impozit extraordinar asupra beneficiilor, veniturilor și profiturilor excepționale realizate în perioada de război; impozit pe capital.

[← 28]

Diferența între 185.9 și 177.2 miliarde de franci provine de la bancnotele nedecarate și de la unele articole luate de două ori în calcul.

[← 29]

Care s-au transformat ulterior într-un împrumut pe termen lung.

[← 30]

Portul Anvers căzînd în cea mai mare parte intact în mîinile aliaților, activitatea de descărcare a docherilor din port a constituit o parte importantă a creditului belgian în cadrul acordului reciproc de *Lend-Lease*.

[← 31]

Aproximativ „placa turnantă a Europei”, în sensul că majoritatea conflictelor dintre Franța, Germania și Anglia au început prin pătrunderea trupelor statelor respective pe teritoriul belgian, care oferă condiții de teren favorabile desfășurării ofensivei (n. red.).

[← 32]

Grupul G, Mișcarea Națională Belgiană, Armata secretă considerau misiunea lor ca mișcare de rezistență încheiată o dată cu eliberarea teritoriului. Încă din 10 octombrie generalul-locotenent Pire, prin memorabilul său ordin de zi, și-a demobilizat forțele, încurajîndu-i pe tineri să se înroleze în noile unități regulate.

[← 33]

Este vorba de superioritatea aeriană tactică, deoarece aviația strategică și-a intensificat loviturile din Marea Britanie și Italia asupra Germaniei începînd cu jumătatea lunii septembrie,

cînd este scoasă de sub controlul Comandamentului Suprem al Forțelor Expediționare Aliate, pentru a reentra în subordinea șefilor de state-majore întrunite. De acum înainte aviația strategică se putea consacra aproape exclusiv distrugerii economiei germane. Amenințarea V-urilor a impus deturnarea forțelor strategice de la obiectivul lor principal, pentru a căuta și a distruge rampele de lansare.

[← 34]

Lipsa de efective era atît de mare încît, la sfîrșitul lunii septembrie, Brigada 1 belgiană apăra un sector de aproape 20 de kilometri în regiunea canalului Wessem.

[← 35]

Culee, infrastructura care se execută la capătul unui pod pentru a prelua sarcinile transmise de suprastructura acestuia și a susține calea de acces pe pod (n. red.).

[← 36]

Polder, sol format după retragerea apelor mării (n. red.).

[← 37]

Comandată ad interim de G.G. Simonds pe timpul unei absențe a generalului Crerar, care a suferit o intervenție chirurgicală.

[← 38]

Brigada 4 comando era formată, în acel moment, din Comandoul 4 și comandourile 41, 47 și 48 aparținînd infanteriei marine britanice. Primul avea în subordinea sa două companii din Comandoul internațional 10, norvegiană și belgiană, care se vor distinge în luptele dintre Domburg și Veere. Cf. H. St. George Saunders, *op. cit.*, p.308. O parte a companiei olandeze a fost, de asemenea, angajată la Walcheren.

[← 39]

Pierderile canadiene și britanice în luptele pentru cucerirea Flandrei zeelandeze și a insulelor s-au ridicat la 27 000 de morți, răniți și dispăruți; astfel, cucerirea acestor 3 000 de kilometri pătrați a necesitat tot atît timp și tot atîtea pierderi ca și cucerirea Siciliei, de zece ori mai întinsă și apărută de 350 000 de oameni.

[← 40]

Oraș în vestul Republicii Federale Germania, așezat pe malul drept al rîului Moselle (n. red.).

[← 41]

Avioanele-proiectil teleghidate V-1 (n. red.).

[← 42]

În noiembrie 1944, 62% din V-1 erau doborâte. Procentajul a crescut o dată cu sosirea progresivă a focoaselor de proximitate și a atins 85% în martie 1945.

Focosul VT sau Pozit – Proximity Fuse – este una din armele secrete apărute grație ingeniozității americane, care va juca un rol foarte important în cursul ultimelor luni de război; ea permitea detonarea unei încărcături explozive în imediata apropiere a țintei sau la distanța cea mai favorabilă pentru a provoca distrugere maximă. Focosul, montat la un obuz, conținea un post de emisie-recepție, al cărui volum nu depășea mărimea unui degetar și care emitea, o dată cu plecarea proiectilului, un curent de unde continue. Când obuzul se apropia de un avion, de o rachetă V-1 sau de orice alt corp, undele de înaltă frecvență, reflectate și apoi amplificate prin intermediul unui tub cu tiratron, provocau detonarea la distanța dorită. Cu focoasele de proximitate, tragerea fuzantă nu mai prezenta nici o diferență față de tragerea percutantă. Aceasta va constitui una din cauzele succeselor înregistrate de artileria americană în timpul contraatacului din Ardeni.

[← 43]

Se cuvine menționat că iarna anului 1944-1945 a fost aspră și timpurie. O. Bradley, în *Histoire d'un soldat*, Paris, 1952, p.420, menționează că 12 000 de soldați americani au fost evacuați datorită degerăturilor. „Acest fapt s-a datorat, în parte, crizei de aprovizionare din luna septembrie, căci în timpul marșului nostru spre Rin am returnat în mod deliberat echipamentul de iarnă ce ne fusese expedit, pentru a primi în schimb mai multă muniție și benzină. Ca urmare, duceam lipsă de multe lucruri și în special de încălțăminte pentru timp nefavorabil”.

[← 44]

O. Bradley, *op. cit.*, p.442, nu-și ascunde nemulțumirea față de economia exagerată și încetineala cu care erau furnizate muniția și piesele de schimb. „Aș zice că la Washington e cineva care s-a înșelat asupra datei la care se va termina războiul”. El se plînge, de asemenea, de „presiunea exercitată de MacArthur asupra Pentagonului (...) Numărul celor trimiși în Pacific era prea mare într-un moment în care noi înșine avem extrem de mare nevoie de trupe”.

[← 45]

Degarnir, în original: a retrage trupe dintr-o zonă sau de pe un front (n. red.).

[← 46]

„Ouvrages d'art“ în original, denumire generică pentru construcții ca poduri, podețe tubulare, viaducte etc. (n. red.).

[← 47]

Porțiune dintr-o construcție (edificiu, pod, viaduct etc) care cuprinde două puncte de reazem (stâlpi, coloane, grinzi etc.) și deschiderea dintre ele (n. red.).

[← 48]

Aceasta arată câtă dreptate avea mareșalul Arthur W. Tedder, adjunct al lui Eisenhower și comandant adjunct al Forțelor Expediționare Aliate, atunci când afirma că bătălia strategică aeriană împotriva Germaniei nu putea fi câștigată decât în urma unei îndelungate campanii. În decembrie 1944, bombardamentele aeriene nu au izbutit să distrugă rețeaua de căi ferate, dovadă uriașele mișcări de trupe efectuate în vederea bătăliei din Ardeni.

[← 49]

În realitate, Armatei 6 blindate nu i se va atribui calificativul de SS decât în ianuarie 1945.

[← 50]

Faptul că operația a fost botezată cu numele de cod „Wacht am Rhein“ constituia prin el însuși o momeală. Ulterior, numele de cod a fost schimbat, iar bătălia s-a desfășurat în final sub denumirea de „Herbstnebel“ („Ceață de toamnă”).

[← 51]

Inițial, Bastogne trebuia să se afle în zona de responsabilitate a Armatei 7. La cererea lui Manteuffel, Brandenberger va ceda, în extremis, acest nod rutier zonei de responsabilitate a Armatei 5 blindate.

[← 52]

Divizie blindată de instrucție (n. red.).

[← 53]

Unități de rezervă ale armatei de uscat (n. red.).

[← 54]

Avionul cu reacție german „Me”-262 era perfecționat de câteva luni. Cu viteza sa de 925 kilometri pe oră și cele 4 tunuri de 30 mm, acest avion se putea juca cu toate aparatele aliatale. Cu câțiva vreme mai înainte Hitler ceruse însă ca avionul să fie folosit masiv în acțiunile îndreptate împotriva Angliei și nu în operațiile de pe continent, ceea ce a făcut ca aparatul să necesite modificări. După numeroase controverse, Führerul va fi de acord ca acest aparat să fie folosit ca avion de vânătoare și distrugător de bombardiere. Dar va fi prea târziu. În afară de „Messerchmitt” Me-262, Luftwaffe va mai folosi în 1945 „Arado” Ar-234, un avion cu reacție de recunoaștere la mare înălțime și bombardament tactic, având la bord 4 tunuri de 30 mm și 2 bombe (a câte 1,5 tone fiecare) și o viteză de 790 kilometri pe oră.

La puțin timp după aceasta, britanicii vor produce și ei excelentele avioane „Meteor”, care aveau ca precursor avionul lui Frank Whittle dar care nu vor lua parte la operațiile propriu-zise.

[← 55]

În afara sistemului de forțe, Divizia 94 americană blochează porturile Lorient și Saint-Nazaire; unitățile franceze din interior procedează la fel cu porturile La Rochelle și Royan; brigada blindată cehoslovacă și unități britanice încercuiesc portul Dunkerque; Brigada 27 alpină franceză și o brigadă antiaeriană americană apără Alpii între Elveția și Marea Mediterană.

[← 56]

Generalul-maior britanic J.F.M. Whiteley, din Comandamentul Suprem al Forțelor Expediționare Aliate, a propus ca Divizia 10 să se deplaseze la Bastogne, ceea ce Eisenhower a acceptat numaidecât.

[← 57]

Informații comunicate de von Manteuffel lui Henri Bernard.

[← 58]

Un sector al frontului, în regiunea Montjoie, era apărat de efective mai slabe – respectiv de o unitate de recunoaștere a corpului de armată –, sprijinite de un divizion de artilerie. La orele 5 dimineața, acesta a început să execute trageri de contrapregătire, care au întârziat atacul german cu mai multe ore. La începutul atacului, Corpul V american a deschis focul în sprijinul exclusiv al acestei unități de recunoaștere, cu toate piesele celor 12 divizioane (calibru 105 pînă la 240 mm) – piese ce aparțineau artileriei corpului și artileriilor divizionare. Astfel sînt respinse trei atacuri germane, fără să fie nevoie de intervenția unor întăriri de infanterie americană, ceea ce demonstrează flexibilitatea și puterea artileriei aflată sub control centralizat.

[← 59]

Declarație a lui W. Dittrich, comandantul Corpului II blindat SS. Feldmaresăul Rundstedt afirmă că soldații neexperimentați din divizia Volksgrenadier aveau, la începutul ofensivei, un moral excelent.

[← 60]

Declarație făcută de von Manteuffel lui Henri Bernard: „Dacă aviația aliată ar fi putut interveni chiar din ziua de 16 decembrie, în ziua de 17 totul s-ar fi terminat cel puțin în zona Armatei 6 blindate”.

[← 61]

Datorită sosirii prompte a Diviziei 7 blindate americane, care, deplasată în grabă din provincia olandeză Limburg, s-a organizat în apărare circulară în jurul orașului Saint-Vith.

[← 62]

Declarație făcută de von Manteuffel lui Henri Bernard.

[← 63]

Toate aceste mici grupuri fac parte din Divizia 28 americană, comandată de generalul Norman D. Cota, omul de la *Omaha Beach*. [Denumire convențională a uneia din plajele din Normandia pe care au debarcat trupe anglo-americane la 6 iunie 1944 în cadrul operației „Overlord” (n. red.)]. Această mare unitate, cu efectivele reduse, și-a dispus regimentele pe o distanță de 15-20 kilometri. Rezistența acestor mici grupuri izolate a fost absolut remarcabilă. Cf. în acest sens H.M. Cole, *The Ardennes: Battle of the Bulge*, în USW, Washington, p.172-216; E.T. Melchers, *op. cit.*, p.123 și urm.; M. Delaval, *La bataille des Ardennes*, Bruxelles, 1958, p.102 și urm.

[← 64]

În afara unităților provenite din rezerve – diviziile 9 și 79 Volksgrenadier și Brigada „Führer Grenadier” – Armata 7 va primi regimentele 167 și 340 Volksgrenadier provenind din alte sectoare.

[← 65]

Manteuffel afirmă că ar fi avertizat O.K.W.-ul asupra faptului că dotările standard, impuse și calculate pe tipuri de kilometri, erau cu totul insuficiente. Bazându-se pe experiența sa din Rusia, el ar fi cerut, pentru desfășurarea unei bătălii de iarnă în Ardeni, o dotare de cinci ori mai mare; nu i s-ar fi dat decât un plus de 50%. Să mai spunem că tancurile grele germane, prevăzute cu motoare Diesel, foloseau, spre deosebire de tancurile aliate, păcura.

[← 66]

Germanii au contribuit la sporirea renumelui orașului Bastogne, înverșunându-se în zadar să-l cucerească, deși puteau foarte bine să se lipsească de el. Localitatea Saint-Vith le era însă indispensabilă. Cu prilejul unei conferințe organizate la Watertown, New York, la 22 septembrie 1964, Manteuffel afirma: „Victoria din Ardeni depindea de trei condiții: 1. Realizarea surprinderii; 2. Condiții meteo care să împiedice acțiunea aviației aliate; 3. Înaintarea promptă prin și dincolo de Saint-Vith. Primele două condiții au fost îndeplinite. Cea de a treia nu a putut fi realizată din cauza rezistenței extraordinare a Diviziei 7 blindate. După planificarea mea, cucerirea orașului era prevăzută pentru ziua de 17 decembrie, la orele 18,00. Or, noi nu am izbutit să controlăm acest sector decât pe data de 23, când Gruparea de luptă „B” a generalului Bruce Clarke s-a repleat într-o ordine perfectă. În seara zilei de 24, i-am transmis lui Hitler că nu ne mai rămânea decât să ne replem în spatele liniei fortificate „Westwall”.

Cauza eșecului a fost timpul pierdut de Armata 5 blindată în jurul localității Saint-Vith. Hitler mi-a respins propunerea”.

[← 67]

Această expansiune nu era lipsită de riscuri, avînd în vedere că prezența a numeroase mari unități inamice în punga de la Colmar amenința libertatea de acțiune a grupului de armate comandat de generalul Jacob L. Devers.

[← 68]

O companie de autotunuri din Divizia 5, care executase trageri pe frontul de pe Saar în dimineața zilei de 20 decembrie, deschide focul asupra localității Sûre în seara aceleiași zile, după un marș de 140 kilometri.

[← 69]

Zburînd la joasă înălțime, avioanele evită mult mai ușor detectarea prin radar, fiind mascate de cele mai mici denivelări ale terenului. Celebrul bombardament de la Augsburg, executat cu avioane de tip „Lancaster” aparținînd forțelor aeriene britanice, a reprezentat un succes răsunător în acest sens. Avioanele respective au traversat Franța și o parte a Germaniei zburînd la rasul solului. Germanii, la rîndul lor, au reușit și ei o acțiune asemănătoare. Despre această operație, cf. KTW, IV 2, p.977.

[← 70]

P. Clostermann, *Le Grand Cirque*, Paris, 1948, p.173. „Numai datorită acțiunii energice a vicemareșalului aerului H. Broadhurst, comandantul încercatului Grup 83, au putut fi reorganizate în răstimp de 24 de ore cîteva grupuri de luptă pentru apărarea frontului”. Acesta a mobilizat imediat, la o bază centrală, toate avioanele intacte și a rechemat rapid rezervele la parcurile aeronautice din Anglia.

[← 71]

Krauts, în original, poreclă dată germanilor de soldații americani în cursul celui de-al doilea război mondial (n. red.).

[← 72]

Înlocuită în zona Saar de Divizia 94, care asedia Saint-Nazaire și Lorient, misiune reluată de Divizia 66, proaspăt debarcată.

[← 73]

Publicațiile sovietice – în special B.S. Telpuchowsky, *Die Sowjetische Geschichte des Grossen Vaterländischen Kriegeres*, Frankfurt, 1961, p.439, ziarul „Pravda” din 9 mai 1960 și *L’URSS dans la seconde guerre mondiale*, vol. I, Paris, 1968, p.8 – nu pregetă să afirme că

ofensiva Armatei Roșii a ferit forțele occidentale de un dezastru! Se constată încă o dată că ele nu se ostenesc să confrunte datele. Ofensiva sovietică începe pe 12 ianuarie, adică la 17 zile de la eliberarea orașului Bastogne de către Patton și la 12 zile după declanșarea contraofensivei aliate generalizate. Și s-a putut vedea care erau rezultatele acesteia din urmă la data de 12 ianuarie.

[← 74]

KTW, IV 2, p.1 353-1 359. Cf. de asemenea H. Guderian, *Panzer Leader*, New York, 1952, p.315 și urm. Acesta afirmă că l-ar fi prevenit pe Hitler încă din ajunul zilei de 25 decembrie că ofensiva sovietică era iminentă și că pierderea bazinului Sileziei ar fi însemnat înfrângerea iremediabilă. Führerul nu a vrut să dea crezare acestui fapt și nu a hotărât retragerea Armatei 6 blindate SS decât la 17 ianuarie.

[← 75]

Peiper va fi condamnat la moarte în 1946 și eliberat câțiva ani mai târziu. În urma unei contraanchete s-a stabilit că comandantul Corpului I blindat SS nu participase personal la masacru și nici nu-l ordonase.

[← 76]

Depozitul nr.3, dislocat în apropierea vechii șosele Krancorchamp-Stavelot, conținea 3 milioane de litri de benzină și aproape un milion și jumătate de litri de lubrifianți; partea de sud a acestui depozit a fost incendiată de oamenii din pază (o companie din batalionul 5 belgian de pușcași) în momentul în care Peiper a ajuns la podul de la Stavelot; cea mai mare parte a depozitului a fost însă evacuată. Depozitul nr.2, mult mai important, instalat la sud de Spa, a fost evacuat fără probleme în zilele de 18 și 19 decembrie. Nu este adevărat că aceste depozite au fost atacate de trupe din gruparea lui Peiper; această misiune revenea detașamentelor din gruparea lui Skorzeny, alcătuite din militari îmbrăcați în uniforme americane. Aceste detașamente nu și-au îndeplinit misiunea.

[← 77]

Unitate de cercetare aparținând Corpului VIII, atașată Diviziei 106 începând din 11 decembrie, dată la care Divizia 106, proaspăt sosită din Statele Unite, a înlocuit Divizia 2. Aceste unități nu primiseră încă botezul focului.

[← 78]

Confuzia legăturilor a împiedicat executarea unei aprovizionări pe calea aerului, prevăzută a avea loc pe data de 18.

[← 79]

Batalionul 81 geniu din Divizia 106. Batalionul 168 geniu din Corpul VIII armată, un pluton de autotunuri, elemente disperate din statul-major și servicii. Batalionul 168 geniu a

instalat mai întâi o ambuscadă la Heuem, pe data de 17, către orele 10,00, dar a fost nevoit s-o părăsească în după-amiaza aceleiași zile.

[← 80]

Această mare unitate, care se afla în refacere după grelele lupte din Olanda, nu primise încă întăririle în oameni și material. O parte din oameni erau în permisie. Generalul Maxwell D. Taylor se afla în Statele Unite, iar adjunctul său ținea un ciclu de cursuri de instruire pentru trupele aeropurtate în Marea Britanie. Divizia 101, incompletă, pleacă sub comanda generalului de brigadă Anthony C. McAuliffe, comandantul artileriei divizionare. Divizia este alcătuită din trei regimente de parașutiști – 501, 502 și 503 – și Regimentul 327 aeropurtat. În afara celor trei divizioane de artilerie organice de 75 mm, diviziei i se mai atașează un al patrulea, de 105 mm. Potrivit relatării lui Bradley, Divizia 101 rulează nebunește cu cei 11 000 de oameni ai săi, parcurgând cei 160 de kilometri care separă Reims de Bastogne în mai puțin de 24 de ore, din care cea mai mare parte pe întuneric.

[← 81]

În original este utilizată denumirea englezească tank *destroyer* – autoblindată șenilată prevăzută cu tun antitanc. În terminologia militară românească curentă se folosește termenul de *autotun* (n. red.).

Autotunul dispunea de un tun antitanc puternic, dar, neavând blindaj superior, era foarte vulnerabil. Americanii, ale căror tunuri de pe tancuri foloseau un excelent proiectil exploziv, dar un proiectil perforant prea slab pentru a străpunge blindajul tancurilor „Tiger” și „Panther”, nu le puteau înfrunța pe acestea din urmă decât cu autotunul. De remarcat că, după război, americanii își vor înlocui batalioanele de autotunuri cu batalioane de tancuri grele.

[← 82]

Divizia 101 aeropurtată dispune, ca artilerie de campanie, de trei divizioane de 75 mm și de un divizion de 105 mm; în plus, un divizion de 105 mm din compunerea Grupării de luptă „B” a Diviziei 10 blindate și două divizioane din Corpul VIII pe care le-a putut recupera.

[← 83]

La 18 decembrie, colonelul Roberts, un veteran al blindatelor, acceptase, împotriva voinței sale, să-și disperseze tancurile, fixându-le trei itinerare diferite. Se alăturase însă părerii lui Middleton că trebuia să facă față la ceea ce era mai urgent. Pe timpul cât se va afla la comanda rezervei mobile va avea permanent în vedere ca blindatele să fie folosite cu discernământ pentru a realiza o forță maximă de atac, fără risipă. El se va opune comandanților de infanterie care solicitau utilizarea tancurilor pentru blocarea șoselelor. După fiecare luptă, își regrupa rapid tancurile, pentru ca acestea să poată fi din nou folosite în caz de nevoie. În timpul perioadei de asediu, va întocmi și va difuza comandanților unităților de infanterie o notă detaliată cu privire la folosirea tancurilor în acele condiții deosebite.

[← 84]

În cursul bătăliei de la Bastogne, rolul artileriei germane va fi nesemnificativ. Pregătirile de artilerie vor fi executate deseori de tunurile de pe tancuri sau de pe autovehicule. Apărătorii nu vor fi supuși niciodată unei acțiuni masive a artileriei. Germanii aveau totuși artilerie grea, cu tragere la mare distanță, care ar fi putut bombarda intens orașul, punînd apărătorii într-o situație dificilă, dacă nu chiar în imposibilitatea de a-l mai apăra. Faptul dovedește că ei contaseră pe cucerirea prin surprindere a orașului Bastogne. Artileria germană insuficientă, lipsa de coordonare între tancuri și infanterie, precum și folosirea tancurilor în grupuri mici i-au pus pe agresori în imposibilitatea de a uza moralul trupelor încercuite.

[← 85]

În acel moment, unitățile care debarcaseră în sud nu se aflau încă sub controlul lui Eisenhower.

[← 86]

Dimpotrivă, în timpul acțiunilor din Normandia, în comportamentul lui Montgomery n-au apărut nici un fel de manifestări de naționalism. Acolo, el le-a rezervat, practic, americanilor un rol spectacular. De remarcat că marii comandanți ai forțelor americane aeropurtate – Matthews Ridgway, Maxwell Taylor, James Gavin – nu vor da nici cea mai mică dovadă de șovinism și-l vor susține permanent pe Montgomery, atît înainte, cît și după Arnhem. Solidaritatea parașutiștilor, nu cunoaște, se pare, frontiere.

[← 87]

În fond, Montgomery înțelesese acest lucru, deoarece i-a declarat lui Eisenhower că ceea ce apăra el era principiul comenzii terestre unice și nu propria persoană. Cf. B.L. Montgomery *op. cit.*, p.269: „Dacă ar trebui să se țină cont de opinia publică americană, Eisenhower ar putea să-l lase pe Bradley să conducă bătălia, iar eu aș lupta cu dragă inimă sub ordinea acestuia”. Eisenhower nu a acceptat comanda unică a lui Montgomery și cu atît mai puțin pe cea a lui Bradley.

[← 88]

Horrocks declară că nu a întîlnit niciodată un comandant mai înțelegător și mai discret ca Montgomery, lucru valabil și pentru comandanții de mari unități pe care i-a ales, ca și pentru statul său major. Cf. B.G. Horrocks, *A Full Life*, Londra, 1950, p.128: „He planned all his battles more carefully – and then put them out of his mind every night” (Își planifica cu deosebită grijă bătăliile pentru ca apoi să le alunge din minte în fiecare noapte – n. trad.).

[← 89]

La o lună după bătălia de la El Alamein, generalul Martel îi spunea lui Henri Bernard, vorbind despre Montgomery: „A crescut prea repede, mititelul!”. De remarcat că G. Le. Q. Martel a fost acela care, în lucrarea sa *Our Armoured Forces* (Londra, 1946, p.217 și urm.) a acreditat legenda că Montgomery știa perfect să organizeze și să conducă o bătălie, dar era foarte prudent și puțin apt să exploateze succesul. Această apreciere gratuită, în legătură cu marea acțiune de urmărire executată după bătălia de la El Alamein, mai este încă acceptată de

multă lume, deși ea este lipsită de orice fundament real. Faptul că Montgomery și-a asigurat întotdeauna un maximum de atuuri înainte de a începe o operație ofensivă înseamnă, după părerea noastră, o justă aplicare a principiului proporționalității scopurilor și mijloacelor. Nostim este că a doua zi după bătălia de la Arnhem se vor găsi unii care să-i reproșeze îndrăzneala!

[← 90]

Acolo el a comandat Brigada 22 blindată, care a rezistat cu succes asalturilor diviziilor 15 și 21 tancuri ale lui Rommel.

[← 91]

„Totul este foarte simplu în război, dar lucrul cel mai simplu este și cel mai greu. Dificultățile se acumulează și produc o forță de frecare pe care nimeni nu și-o poate imagina plastic, dacă n-a văzut războiul (...) Expresia forță de frecare este singurul termen care poate fi folosit în general pentru a defini ceea ce desparte războiul adevărat de cel de pe hîrtie. Mașina militară, armata și tot ce ține de ea, este în fond foarte simplă și de aceea pare ușor de mînuit. Dar trebuie ținut cont că nici una din părțile ei nu este alcătuită dintr-o singură bucată, că totul se compune din indivizi avînd fiecare un coeficient propriu de frecare, care se manifestă în toate direcțiile. (...) Această îngrozitoare forță de frecare (...) vine pretutindeni în contact cu întîmplarea și generează fenomene ce nu pot fi prevăzute tocmai pentru că țin în mare măsură de hazard” [Carl von Clausewitz, *Despre război*, Editura Militară, București, 1965, p.55-56 (n. red.)].

[← 92]

În prima săptămînă a lunii septembrie, cînd dozarea aprovizionărilor pentru armată se punea cu ațîta acuitate, problema aprovizionării cu alimente a Parisului, acest imens oraș înfometat, constituia o nouă și gravă complicație.

[← 93]

Complexitatea misiunii lui Eisenhower justifica, după părerea noastră, necesitatea unui comandant șef al forțelor terestre din cadrul Forțelor Expediționare Aliate, așa cum propunea Montgomery.

[← 94]

Eliminarea prin împușcare a numeroși conducători ai S.A., „batalioanele de asalt“ ale partidului nazist, oameni politici și militari aflați în dezacord cu politica lui Hitler (n. red.).

[← 95]

Ofensiva „Michel”, la nord de râul Somme.

[← 96]

Generalul Student, comandantul Grupului de armate „H“, propusese ca orașul Anvers să fie cucerit prin nord și cerea pentru executarea acestei operații 14 divizii, dintre care 4 de tancuri.

[← 97]

Localitate în Franța unde între 5-11 august 1944 s-au desfășurat contraatacuri ale trupelor germane pe direcția Avranches împotriva forțelor americane care realizaseră străpungerea dispozitivului german la 31 iulie (n. red.).

[← 98]

Localitate în S.U.A., statul Pennsylvania, teatrul de desfășurare al unei bătălii în timpul Războiului de Secesiune, în care trupele federale au raportat o victorie decisivă asupra armatei secesioniste, comandată de generalul Lee (1-3 iulie 1863) (n. red.).

[← 99]

Trebuie totuși să recunoaștem că alocuțiunea neinspirată rostită de Montgomery pe timpul faimoasei sale conferințe de presă din 7 ianuarie 1945 a stîrnit animozitate în rîndurile americanilor.

[← 100]

Ne putem da seama de interpretările tendențioase pe care le pot provoca pornirile șovine din exemplul următor. Montgomery, comandant de grup de armate, dornic să formeze un front încheiat cu unități care sosesc adesea de departe, este dispus chiar să cedeze teren, dacă situația o impune. Îl autorizează pe Collins să efectueze o repliere. Comandantul Corpului VII își dă seama că este stăpîn pe situație și nu se repliază. Și unul și celălalt au procedat bine: comandantul superior prin faptul că a lăsat o largă libertate celui subordonat, a cărui valoare o cunoaște și care se află mai aproape de inamic decît el; Collins prin aceea că și-a păstrat inițiativa pe cîmpul de luptă. Cum credeți că au interpretat numeroși autori acest eveniment? „Prudentul Montgomery voia să se replieze. Din fericire, Collins nu s-a supus acestui ordin!“ De remarcat că, spre deosebire de americani, H. von Manteuffel aprecia că aliații au declanșat contraofensiva prea devreme și nu prea tîrziu, ceea ce a permis germanilor să-și salveze cea mai mare parte din oameni și materiale (*The Fatal Decisions*, Londra, 1956, p.258).

[← 101]

Peninsulă muntoasă în insula Luçon (arhipelagul Filipinelor), situată la sud de golful Manila, teatrul unor lupte violente între americani și japonezi în anul 1942 (n. red.).

[← 102]

Insulă în arhipelagul Filipinelor, în golful Manila, cunoscută prin rezistența înverșunată opusă de americani asediatorilor japonezi în mai 1942 (n. red.).

[← 103]

Potrivit O.K.W., pierderile germane s-ar fi cifrat la 109 834 de oameni (12 652 morți, 38 600 răniți, 30 582 dispăruți, 28 000 prizonieri). Potrivit estimărilor statului-major al Comandamentului Suprem al Forțelor Expediționare Aliate, pierderile americane s-ar fi ridicat la 75 685 de oameni (10 733 morți, 42 316 răniți, 26 636 dispăruți).

[← 104]

Sébastien de Vauban (1633-1707), mareșal al Franței. Numit comisar al fortificațiilor în 1678, el a desfășurat o intensă activitate, înconjurând regatul de fortificații (în special de-a lungul fluviilor Escaut, Meuse și Rin) (n. red.).

[← 105]

Regimentul 6 din Divizia 2 vânători aeropurtată, unitate de elită a maiorului baron von der Heydte, după lupte grele împotriva Regimentului 501 din Divizia 101 aeropurtată americană, apărase localitatea Carentan cu un curaj disperat, înainte de a fi nimicită, în ziua de 11 iunie, de blindatele Corpului VII american.

[← 106]

Mussolini a fost eliberat din ordinul lui Hitler. La hotelul „Campo Imperatore”, în care era deținut, situat la o altitudine de 2 180 metri, nu se putea ajunge decât cu telefericul. Cu un mic detașament, compus din 20 de vânători alpini din batalionul său aeropurtat SS și compania 1 din batalionul de instrucție „Fallschirm”, comandată de locotenentul von Berlepsch, Skorzeny aterizează cu nouă planeuri pe culme, reușește să dezarmeze garda italiană și să-l readucă pe Mussolini, cu un avion „Fieseler Storch”, pe aeroportul Pratica di Mare, unde îi aștepta un avion „He-111”, care i-a transportat pe amândoi în Germania. Informat de Himmler, Hitler a difuzat versiunea răpirii, în care meritul exclusiv îi revenea lui Skorzeny și comandoului său, spre marea nemulțumire a parașutiștilor din Luftwaffe și a generalului Student, comandantul Corpului XI aerian (care va purta, începând cu 1 ianuarie 1944, denumirea de Corpul I aeropurtat), care a asigurat misiunea. Cf. P. Vandevoorde, *Monographie des parachutistes (Paras du monde entier)*, Bruxelles, 1981, p.44-51.

[← 107]

Declarație făcută de Otto Skorzeny lui Roger Gheysens.

[← 108]

Alte șase echipe nu aveau ca misiune decât cercetarea.

[← 109]

Potrivit lui O. Skorzeny, *op. cit.*, p.318 și 324. După J. Nobecourt, *op. cit.*, p.296, „În total, optsprezece oameni din compunerea comandoului au fost capturați și împușcați la Henri-Chapelle sau la Huy“. Această nepotrivire se explică prin declarația colonelului von der Heydte, care mărturisește că i s-ar fi spus că cel puțin 10 dintre parașutiștii săi au fost uciși, imediat după capturare, la Henri-Chapelle, fără nici un fel de judecată; el atribuie aceste tragice evenimente stării de spirit ce domnea în acel moment în tabăra aliată, atinsă de „psihoza spionilor” și care confunda operația „Greif” cu operația „Stösser”. Cf. interviul acordat în 1964 de von der Heydte lui Georges Francy, pentru Photo News Service, Bruxelles.

[← 110]

Cf. „New York Times” din 22 mai 1945: *Nazi Plot Against Eisenhower Was Hoax* („Complotul nazist împotriva lui Eisenhower a fost o farsă” – n. trad.)

[← 111]

Mărturie a lui Adrien Bertrand, locotenent în această unitate.

[← 112]

Walthère Dewè și Herman Chauvin puseseră împreună, în 1916, bazele celebrei rețele de informații „La Dame Blanche”. Douăzeci și trei de ani mai târziu, la 3 septembrie 1939, ei au hotărât să reia lupta creînd „Le Corps d’observation belge” și apoi, în iunie 1940, rețeaua „Clarence”.

[← 113]

La cererea lor, acești supraviețuitori din rețeaua „Clarence” nu sînt citați decît prin pseudonimele lor.

[← 114]

Mărturie a lui André Moyen (căpitanul „Freddy”).

[← 115]

Oberstgruppenführer SS Joseph „Sepp” Dietrich a fost condamnat în 1946 la închisoare pe viață; a fost eliberat în 1955, dar va fi condamnat din nou la 18 luni de închisoare în 1958 de către tribunalul de denazificare din München. A murit la Ludwigsburg în 1966.

[← 116]

Rexismul, mișcare politică creată în 1935 de L. Degrelle. Religioasă la origină, mișcarea a devenit din ce în ce mai politizată, fiind îndreptată îndeosebi împotriva catolicilor moderați.

Antiparlamentară și naționalistă, după un anumit succes obținut în alegerile din 1936, mișcarea s-a orientat deschis spre fascism. (n. red.).

[← 117]

J. Nobecourt, op. cit., p.304. „Două sute de mii de cetățeni belgieni și luxemburghezi luaseră drumul exodului pentru a fugi din calea dușmanului; două mii de «persoane dislocate» imobilizate de germani în zona Eupen-Malmédy-Saint-Vith și patru mii în Luxemburg fuseseră evacuate de comandamentul militar și rătăceau fără nici o țintă“. Serviciile aliate de contraspionaj, singurele care s-au preocupat, de altfel, de această situație, procedaseră la evacuarea civililor din regiunea Roer încă dinainte de 16 decembrie.